

PANNONTÜKÖR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

www.pannontukor.hu

2025 | 5

EGYMONDATOK

Egymondatok júliusra – Harminc év próza– Pannon Tükör 1995-2025	3
Brecsók Blanka: Cartaphilus, augusztus	11

SZÉPIRODALOM

Szélyes-Pál Dániel: Eggyel; Kisvárosi keringő; Üdvözöljük Magyarországon;	
Kereszthajó; Sütnek a rosszalló szemek	12
Balogh Gábor: Fiúk az osztályból	16
Horváth Eve: Vannak napok; Energiaváltság	24
Székely Szabolcs: Sürgősségi ballada; Második osztályos ballada;	
Ballada a középső útró	26
Csabai László: Metafizika	29
Veszprémi Szilveszter: Titokban félek a repüléstől; Ahol az öröm, tényleg	33
Fábián Krisztina: Kettészeli; Gyerekek; Nyaralás	36
Haramza Kristóf: Fügefalevél	38
Brecsók Blanka: apám, füge	42
Soós Viktória: Csekk; A macska	45
Csányi István: Jelenés az ablakban	50
Harangi Benedek: Ha eleget vártunk; Átkelés	52
Balogh Robert: Lélegzetvételyni szünet	54

ZALAEGRSZEGI SOROK

Karáth Anita: utóirat egy kezdő sítanfolyamra	56
Balaton László: Az önmeghatározás nehézségei (részletek)	58
Beck Tamás: Nyavalya	60
Farkas László: Szeretet	62
Zakály Viktória: Ék	68

HELYTÖRTÉNET

Kiss Gábor: Helytörténeti kiadványok Zala megyében	72
Kostyál László: „Szellemi örömök forrása” – A Zalai Múzeum című periodika első huszonhat számáról	84

TÁRSMŰVÉSZETEK

Kostyál László: Zalaegerszegi Szalon 2025	96
Hírek	105
Szerzőink	106

IMPRESSZUM

Alapító főszerkesztő: Pék Pál

Szerkesztőbizottság:

Cséby Géza (Keszthely)

Németh János (Zalaegerszeg)

Szerkesztőség:

Bubits Tünde – főszerkesztő

Nagygéci Kovács József – főszerkesztő-helyettes

Juhász Tibor - szerkesztő

Molnár András - szerkesztő

Bence Lajos – munkatárs

Szálinger Balázs – munkatárs

Vörös István – munkatárs

Szeglet Lajosné Dömötör Annamária –

olvasószerkesztő

Online: www.pannontukor.hu

Online-főszerkesztő: Nagygéci Kovács József

Szerkesztő: Regös Mátyas

Készült Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV Önkormányzata, a Magyar Művészeti Akadémia, Nemzeti Kulturális Alap, Magyar Kultúráért Alapítvány, Petőfi Kulturális Ügynökség és a SolarGold Trade Zrt. támogatásával.

Nemzeti
Kulturális
Alap

MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Szerkesztőségi cím:

Pannon Tükör Szerkesztősége, 8900

Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21.

Tel: 06/92 951-513

E-mail: pannontukor@gmail.com

Kiadja a Pannon Írók Társasága

Felelős kiadó: Gyimesi Endre elnök

A lapszám megrendelhető

a szerkesztőség e-mail címén.

ISSN 1219-6886 (Nyomtatott)

ISSN 2732-0510 (Online)

Lapterv:

Náspáng Grafika

Nyomdai munkák:

Göcsej Nyomda

8900 Zalaegerszeg,

Bajcsy-Zsilinszky tér 2.

E-mail: info@gocsejnyomda.hu

Lapszámunkat a Zalaegerszegi Szalon kiállításán szereplő képzőművészek munkáival illusztráltuk.

SZABOLCS PÉTER: Remény

Egymondatok júliusra

– Harminc év próza

– Pannon Tükör 1995–2025

„Jól tudjuk merész vállalkozás és nagy feladat megmutatni értékeinket önmagunknak, a régióknak, az országoknak, és Európának.” (Üdvözlés az olvasónak, 1995/1)

*

„Nem örültünk az újnak, mert a régiben voltak a gyerekkori emlékeink.” (Orsós Jakab: Rongyokba pólyált emlékek, 1995/1)
„időhiánygép működtette” (ef Zámbó István: Kis egész, 1996/ különszám)

„kamrát nem tudok be meni ott van minden az álatoknak nem tudok hozni a szobából mindent kihordat a kamrába itt akart lakni de szerencsére kezdte a falat söpörni és hulot a vakolat meg a por és elment a kedve. Igen várlak beneteket ott kin igen jó a levegő. A kis Eszter már jó futó lehet már igen várom csak eljön az idő. Pistának névnapja alkalmából szeretettel köszöntöm kívánok sok szerencsét és egészséget Anyád Mi lesz a gázotokal mennyire kelene nekem is meg veném mint más

„Sokszor csokol beneteket Nagymama” (Ágh István: Szükség és szenvedély, 1997/4)

„Bakos Károly módfelett boldognak látszott, és mintha megfeledezett volna arról, hogy rendeznie kellene az életét.” (Gion Nándor: Rádió és gumibot, 1997/2)

„A dolog, ahogy mindenki tudni véli, az, ami körül a tulajdonságok összegyűltek.” (Zalán Tibor: Száz magány-sor 1994-ből, 1999/3)

„És én nem akarom, hogy megismételjete engem.” (Bereményi Géza: Hóésés a Vízivárosban, 2003/4)

„Az ember, amitől vár valamit, azt nem szereti egyszer csinálni.” (Forgách András: Tercett, 2004/1)

„Mondtam aztán a lányoknak, ha már itt vannak, és ilyen jól befûtöttünk, és tele erotikával a levegő, a vastag szaténfüggönyök behúzva, akkor már szép halkán, úgy, hogy becsukom a szemem, mintha szállnék, éppen csak suttogva a fülemhez hajolva, leheletfinoman énekeljék el a himnuszt.” (Podmaniczky Szilárd: Himnusz, 2006/1)

„Amit tudok, azt éppúgy mástól tudom, mintha nem is itt élnék, hanem Zalaegerszegen vagy Pornóapátiban.” (Demény Péter: Kolozsvári kults, 2008/1)

„Így indultunk, drága barátom, ilyen akarattal és vágyakkal, mint minden fiatalember: de végül beérjük három szippantással.” (Nagy Koppány Zsolt: Amelyben Ekler Ágostra emlékezünk, 2009/5)

„Nem véletlenül suttogták országszerte, hogy mióta meghalt Mátyás, oda az igazság, mint egy népmesében.” (Horváth Péter: Bogárvérrel, 2009/3)

„oroszok, térjete be báromba együtt, üdítőbb a Black Russian-koktél, mint a Molotov-.” (Simon Adri: A Rómeó-akta, 2010/4)

„Meglepetésként mindazonáltal nem érhetete, hiszen bűvópatakként folyton ott csörgedezett szerelmük pipaszár lábai alatt. (Benedek Szabolcs: Kicsit erkölcstelen, 2011/3)

„Ezután a sör és a többi szakértő társaságában letelepedtek az üldögélőbe, és hangos szóval elemezni kezdtek az ízeket.” (Gál Soma: Az asztal megterül, 2014/5)

„Néhány nemzetközi indíttatású baromság azért eszembe jut: szlovén ötlet volt például a zsákban futás a Hold felszínén, a brazilok a focit preferálták, dekázásban és fejelgetésben akarták legyőzni a többieket, az ausztrálok homoksíversenyt találtak ki, mi, magyarok Biblia-ismeretből szerveztünk vetélkedőt.” (Egressy Zoltán: Hold on, 2018/5)

„hogy a nevüket ismételném, szólítanám-e őket, hogy segítsenek. vagy nem a segítség miatt, de mégis az ő nevüket mondanám – hogy utoljára valami igazi szép jusson nekem, hogy ők maradjanak meg nekem utoljára ebből a földi életből. vagy hinném-e egyáltalán, hogy meghalok. hogy ez már a vége, bizony, a vége. hogy ezt lehet-e hinni.” (Beck Zoltán: Két fénykép, 2018/4)

„Sajnálja magát, s még jobban sajnálja a magyar irodalmat, mely az ő kirekesztésével megfosztatik egy fontos alkotótól.” (Csabai László: A másik oldal, 2018/1)

„Felnyitottam táskaszámítógépének fedelét, és belevetettem magam abba a másik valóságba, ahol mindenható lehettem, és teljhatalommal uralkodhattam a Jánoskák, a csorbadzsik, valamint a crnagorai bércek közé keveredett honfiaink és honleányaink sorsa felett.” (Haklik Norbert: Mona Lisa elrablása, 2018/2)

„Két testtel hogy történik a szerelmi konfliktus, ki a megmondhatója.” (Darvasi László: Egy titkos esküvő, 2019/2)

„Az az igazság, hogy életemben két szép gólt lőttem.” (Szekrényes Miklós: A legszebb góloom, 2019/2)

„Kivallatta a száraz diófavél bőré, öreg, uradalmi vincelléreket, akik már akkor régi motorosok voltak, mikor a John Lennon még nem találkozott a Paul McCartney-val, a Pista bácsikat és a Jóska bácsikat, és azoktól kérdezte meg, hogy milyen fajták díszlettek itt, ezen a Toszkánát is simán valagba rúgó, festői tájon a szocialista pancsrémáalom előtt.” (Bödöcs Tibor: Muflon Laci, 2019/4)

„A Rapi Erzsike a Kurt Cobaint próbálja a női wc-ben földídtani, a Schuster a pesti sötét éjszakában Balatoni Világost iszik valahol, a Fehér Egér, az meg most töri, ugye, épp össze magát a mókuserék alatt.” (Vass Norbert: Három kívánság, 2020/5)

„Nyolcvanháromban bármi megtörténhet, mondtam magamnak.” (Gazda Albert: Leningrád, 2020/4)

„Az idő megrogyan, és a térbe gabalyodom.” (Mátyus Melinda: Képeslap, 2020/2)

„Talán mert sokat érzett, de a szerénysége miatt félt, hogy ő érzi csak ezt a sokat, és nem akarja megmutatni senkinek, nehogy kevés legyen, nem tudta mit érez, nem tudta mi az a sok, csak feszítette belül, feszítette valami minduntalan, ami ki akart jönni, és akkor jött csak ki, ha belefújt a hangszerbe, akkor könnyebbült meg kicsit, de alig telt el kis idő, megint érezte azt a sokat, és ha nem tudta a padláson kijátszani magából, ki kellett mennie a szőlőbe, vagy hátra a lovakhoz, ott megnyugodott.” (Kollár-Klemencz László: Öreg Banda, 2020/1)

„Amikor éreztem, fogy a levegőm, kinyitottam a szemem és felnéztem a víz felszínére, láttam, ahogyan keringenek felettem a sirályok, és legszíve-

sebben odavijjogtam volna, hogy ragadjatok ki a vízből, repítsetek tovább a csőrötökben, mint egy snecit, de egyet kérek, hogy forduljunk a nyílt vízről a halászfalu felé, majd amikor az utcák fölé érünk, váljatok láthatatlanná, nehogy azt higgyék az emberek, hogy csak sirálysegítséggel megy mindez ilyen légiiesen, aztán rakjatok le a kisbolt előtt, ahol kérek egy brióst, mintha mi sem történt volna, nektek meg annyi halat, amennyit el sem tudtok képzelni, de a madarak rám sem bagóztak, egyre csak köröztek a víz felett, és akkor arra gondoltam, jobb is így, inkább nézem még őket, mert felesleges olyanoknak imponálni, akiknek nem sajátjuk a repülés, mert igazából nem az számít, mekkorát ugrok, hanem hogy jó a levegőben.” (Balogh Ádám: Sirálysegítség, 2021/1)

„Mert nem mehetünk oda mindenkire egyenként, aki ellen vétkeztünk, mert akkor hátralévő életünk azzal telne, hogy ki-be rohangálunk a temp-lomba – ja, még ő is...” (András László: Húsvéti megértés, 2021/3)

„És aztán csak állt, mint aki nem tud dűlőre jutni valami komoly ügyben, és az eget fürkészte, az eget, amely lassan veszíteni kezdett már fényéből, és amelyen, mint ilyentájt mindig, sirályok billegtek, útban hazafelé a szemételepről, és hol jobbra-balra fordítgatta a fejét, hol bólintott egyet-kettőt, míg aztán hirtelen, mintegy varázsütésre, előre nem hajolt, hogy hatalmasat tüsszentsen, majd gyors egymásutánban még hármat vagy négyet, amire egy ugyanolyan, ugatásszerű tüsszögés felelt a gazból, és a másik fehér overálos is előre hajolt, vagy inkább felbukott, mert annak az első tüsszetésnek az ereje kis híján leterítette, és én csak most vettem észre, hogy a két civil ruhás is fújja az orrát, a rendőrnő meg valamivel odébb diszkrétan vizet öntöget a tenyerébe, és az ujjá hegyével hosszú műszempillás szemeit kenegeti, mert a patakot a szennyvíztisztítótól elválasztó terület egyetlen pompásan virágzó parlagfűmező, amely minden érintésre tengerisünhöz hasonló pollenszemcsék millióit szórja szét a levegőbe, mintha örökkévaló lenne az élet ezen a földön, és véget sose érne, ha egyszer a nyár se hajlandó átadni immár helyét az ősznek, így hát tél se lesz, hogy ki se tavaszodjon többé.” (Bognár Péter: Elmész, visszajössz sose halsz meg, 2024/6)

„Csak jártuk a várost, teraszokon ültünk, számolatlanul ittuk a söröket, meggondolatlanul járattuk a szánkat vagy nagyokat és kellemeseket hallgattunk, süttött ránk a nap, néztem Albinát vakító fényben és a késői szürkületben, emlékszem a bőre nyári szagára, most is olyan szaga van, tele van vele az orrom, jó szag, izgalmas szag, kikerülhetetlen mégsem

tömény, semmi émelítő nincs benne, még az izzadságával együtt is vonzó szag, senki nem tudja megmondani, mi ez.” (Szeifert Natália: Albina Crax, 2024/5)

„A múlt hónapban beláttam, hogy jó vagyok, legalább annyira, hogy ne kelljen azon gondolkodnom, jó vagyok-e.” (Szolcsányi Ákos: Erkély kiadó 2021/6, Vol 3., 2023/4)

„Anyánk szerint a szörnyű meg a gyönyörű ugyanazt jelenti, szerelemből születik mindkét szó, Isten hal meg és támad fel bennük, amikor kimondod őket, de vigyázz, hiába föl ne vedd egyiket sem, mondja, még az életed árán sem, ha egyiket kimondod, mondd ki gyorsan a másikat is, ha élni akarsz, Ló tiszsa et-sém-Adonáj Elo`hechá lassáv, nem értem, mondom, mit nem lehet ezen érteni, kérdezi, Isten nevét hiába föl ne vedd, ezt mondja a törvény, jóság és mindenhatóság, igazságosság és irgalom, sohasem külön, ne ejtsd ki egyiket sem a másik nélkül, érted már?, és így tovább, így tovább, eszedbe ne jusson a segítségére sietni” (Visky András: A végrendelet, 2022/3)

*

„Ez a „legjobbság” elég ok volt arra, hogy a drámát a szerző hazájában máig se mutassák be.” (Tarján Tamás az egervári Nyílt Fórumról, 1996/1)

„Nemzedékünk boldognak mondhatja magát abból a szempontból is, hogy ezt a milleniumi esztendőt előkészíthette, és hogy ennek során minden eddigi állítást, írást revidiálhatott, ellenőrizhetett...” (Várszegi Asztrik Ruff Jánosnak, 1996/6)

„Az egész úgy indult, hogy még 1934-ben, Illyés Gyula - akivel pár évvel előtte barátkoztam össze - elvezetett Babits Mihályhoz a Zágrábi útinapló című írással, mert úgy gondolta, hogy tetszeni fog Babitsnak.” (Fejtő Ferenc Szántó Endrének, 1997/2)

„Szóval lehetetlen, hogy az emberi élet kerete a világháló legyen egyszer, és ne a család, a baráti kör, a helyi klub vagy kaszinó, a parlament, az ország, a nemzeti tudáskincs.” (Ács Margit, 2001/1)

„Deák Ferkónak egy ideiglenest már megküldtem.” (Kossuth Lajos 1844. december 24-én kelt levele Csány László kormánybiztoshoz, közli Molnár András, 2002/2)

„Egy Horthy-látogatás alkalmával kivettem a szekrényből a kormányzói zubbonyt és felvettem, a sapkát a fejemre tettem és kinyitottam a szoba ajtaját.” (Bődör Ilona, a keszthelyi Festeticsek cselédjének visszaemlékezése, 2003/4)

„...rusztikusan meghullámoztatott zalai dombjai attól elevenek - nők és csöcsökancsók egész sora él ebből a káprázatból -, hogy korongolt csöveinek, kúpjainak stb. keménysége mögött ott van valaminő, a szakralitással ugyancsak érintkező (vagy épp a mitológiából ideemelt) lágyság.” (Szakolczay Lajos Németh Jánosról, 2004/2)

„úgy tártam szélesre a kaput az értékes hazai irodalom és a határainkon túl élők előtt, hogy ha fontos és színvonalas írásra letem, zalai szerző soha nem szorult háttérbe.” (Pék Pál: Öt év a Pannon Tükörrel, 2005/6)

„A Rómeó-ban egy-két helyen disznólkodnak, ott én is igyekeztem.” (Nádasdy Ádám a Shakespeare-fordításokról Szele Bálintnak, 2005/3)

„A versben nagyon fontos a hézag – ezt megint Nemes Nagy Ágnes írja –, néha éppen ott van a lényeg, mert nem kell mindent végigírni.” (Lator László Pápes Évának, 2006/6)

„Ma már, egy év híján, hogy hetven vagyok, és ténylegesen igen sokat dolgoztam, s szeretnék minél teljesebben nyugodt tízéves korszakocskát még (s helyette folyvást beteg vagyok, de komoly sérülésekről, fenyegetésekről van szó! Mindegy, az én bajaim csak), ma már azt mondhatom, álom volt Nemes Nagy hatása, az indítás...a sok tanulság... a madárversek, Trisztán... Budapest...enterióörök leírása... az erkölcs keménysége... ily lecke mindönkre ráférne több... de nem nyomott el ő engem soha, sőt, hogy „kiakolbólított”...” (Tandori Dezső Nemes Nagy Ágnesről, 2007/5)

„Az írásban az a különös, zaklató vonás, hogy amikor befejezünk egy verset, soha nem lehetünk biztosak abban, hogy akár csak még egy újabb vers is születhet.” (Filip Tamás Lackfi Jánosnak, 2009/4)

„A képeken is csak az első este volt egy kis homályosság. A képei most kitűnő tiszták, a szemet nem rontja, és pompás történeteket ad elő, a nézőtér nagy, jól fűtött és egészséges levegőjű, az ülőhelyek kényelmesek.” (A Magyar Paizs tudósítás Zalaegerszeg második, 1913-ban nyílt mozijáról, közli Béres Katalin, 2010/6)

„De azt is élvezte, ha a hallgatói nem tudták megfejteni a szavaiban, „a sorok közt” rejtőző két- vagy többértelműségeket, célzásokat, amelyek hol valamely közismert történetre, tanra, versre, poénra vonatkoztak, hol meg saját mítoszára, „utassyádáira” nyúltak vissza.” (Mezey Katalin Utassy Józsefről, 2010/5)

„A kezdeti hossz lendülete vagy megmarad, vagy nem, de már nem annyira fontos az, hogy minél nagyobbat hasítsunk ki a világból.” (Szálinger Balázs Lanczkor Gábornak, 2011/3)

„...nem az egység megbontásában érdekelt, mint Petri György (nemcsak politikailag tehát, hanem poétikailag is), nem az esztétika látens hibáját, a hiba esztétikáját akarja felmutatni, hanem a társadalom világszerűségét.” (Payer Imre Péntek Imréről, 2012/6)

„Ősvegetáció és kultúrtáj, ha tetszik: mocsár és szőlőskert – ez a két arc együtt mutatja a Balaton-vidék igazi jellemét.” (Keresztury Dezső, idézi Cséby Géza, 2016/6)

„A legtöbben valóban valamiféle elborultságra asszociálnak, ha meghallják azt a szót, hogy kortárs.” (Ludvig Zoltán Nemes Dórának, 2017/3)

„Igen, tudomány, de nem egzakt.” (Tóth Norbert válasza Berka Attila képzőművészetre vonatkozó kérdésére, 2018/5)

„Az utazás odüsszeuszi, dantei gesztus mindig, akkor is, ha valami helyközi vidéki vonalon megyünk egy város külvárosába, vagy falu külfalujába, mint ahogy az A következő buszon című dalban történik.” (Horváth László Imre Lovasi András dalköltészetéről, 2019/5)

„...a valós látvány síkdekoratív jellegűvé absztrahált elemeit raszterizált felületen bontja kisebb-nagyobb négyszögekre, az analitikus kubizmus logikájával szétszórva és a színtónusok alapján újra csoportosítva őket.” (Kostyál László Kotnyek Istvánról, 2019/2)

„Talán az élelem-mitikus mozaikgyűjtemény záróegysége mint a lét kocsonyás alaptónusa határozza meg a lehetséges jövőképet, avagy a történelemmel leszámolás gyász-élményét, varjú-károgramsni tónusát, s nem utolsósorban az „Őfelsége pincére voltam” attitűdjével a Hruscsov pincére voltam korélményét cseréli fel.” (A. Gergely András Vörös Istvánról, 2020/4)

„Két mondattal a lezárás előtt többnyire még nem tudom, mi lesz a vége.” (Szekrényes Miklós Nagygéci Kovács Józsefnek, 2021/3)

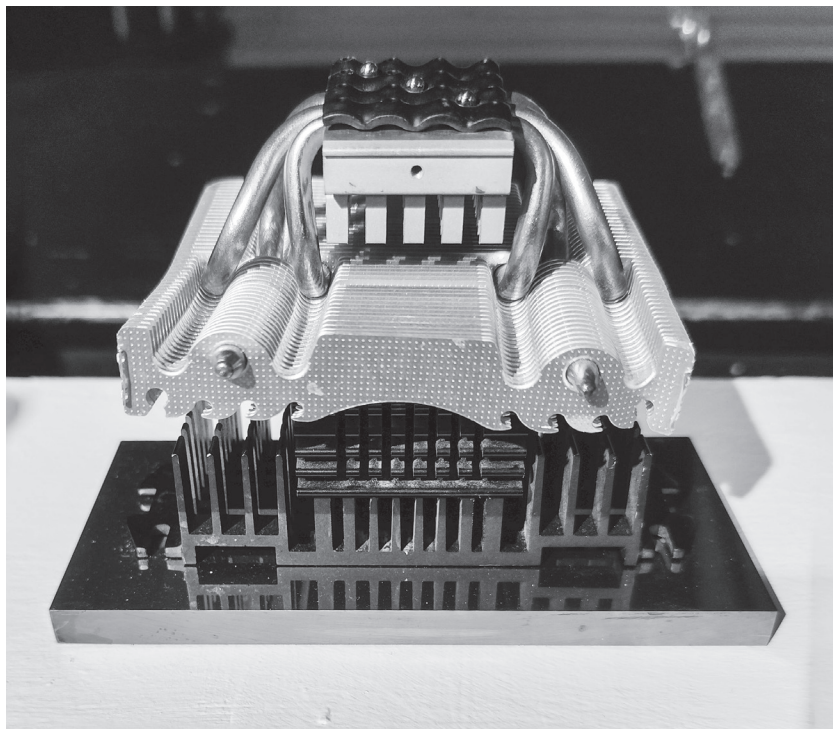
„Ez vajon mi lehet? Tőgy a címe. Ja, a tehéné? De akkor miért van megfordítva?” (Pánczél Petra lejegyzett látogatói párbeszéde a GébArt 30 jubileumi tárlatról írt beszámolójában, 2021/5)

„Mikor teliholdkor elszaporodnak a kágyillók, kérni kell az Istent, hogy adjon megint hatalmat az erdei vadleányoknak, hogy táncolhassanak a kertek végében.” (Juhász Kristóf: A förtelmes kágyilló és a göcseji ellencsiga avagy gyógykágyilló, 2022/1)

KÖZEL harminc év szövegáradatát lapozgattam napról napra, hogy megtaláljam a nap mondatát. Egy évfolyam egy naptári nap, ez volt az alapfelállás, persze, el-elkalandoztam, a mondatok között is, ahogy a napok között.

JÓ elveszni a mondatokban és a harminc éven át töltött kincsesládából kiemelni egy-egy csillogó, mert fontos szépséget. Nem lett igazságos a válogatás, biztosan maradt a ládában még érték, ami megismerésre, felhasználásra vár. Biztatom is az olvasót, hisz vannak még, biztosan, napok és hónapok, lelje meg ki-ki a maga mondatát, mondatait a harminc éves Pannon Tükör múltjában, jelenében és jövőjében! – NKJ

HORVÁTH LÁSZLÓ: Architektúra

Breecsók Blanka

Cartaphilus, augusztus

1. napjában háromszor étkezem.
2. főbérlőm helyteleníti ezt, mert senki se
3. mondaná meg, hogy kéthavi lakbérrel tartozom.
4. iszom. a fénybe tartom a poharat.
5. kevés, ami a lámpától idáig eljut.
6. mindenhol dunavirág.
7. ujjaim lassan lefejtik az üvegről a kupakot, mint szertartás,
8. úgy mozog minden ujjbegy és csuklóm.
9. eszembe jut tervem korábbról:
10. zsebemben német koton bújik,
11. akár riadt gyerek anyjához. össze-összerezzen,
12. majd nem mozog. az ágyon nő,
13. mellette fekszem és a fény még mindig
14. kevés, ami idáig eljut.
15. földszint. reggel. ablakom előtt éppen sietnek.
16. az osztály, az ember és az Isten.
17. szépek vagytok, mondom ahogy a nő és közējük nézek,
18. közeli pontra, a párkányon hagyott pohárra, kiskanálra,
19. koszra és másra, ahogy a teremő néz le rám.
20. terveden piszok vagyok, atyám, mondanám neki, ahogy lefekszem
21. tudom, felelné.
22. folytatólagos egységekbe rendeződik a múltam és jelenné gördül.
23. nyelek egyet és magára hagyom gyomrom egyik sarkában.
24. innen egyedül indulok tovább.
25. félek, marasztalna a kifizetetlen bérlet,
26. még jobban félek, nem marasztal majd az sem.
27. magamra húzom, deréknál megigazítom a paplant.
28. heverek, apránként észreveszem szépséghibáit,
29. testét és anyagát, ahogy simul és eláll majd megint simul.
30. a gondolatot, hogy fölkeltem azonnal elvetem, csak még egy kicsit,
31. hadd nézzem a jelentéktelent ezen az arcon.

Szélyes-Pál Dániel

Egytel

Alépcsőn jött kopogtatott, mintha engedélyt kellene kérnie egy gyerektől. Nem, csak egy L, segíteni, mindjárt feszítik a kaput.” Bólintottam kis fejemmel, játszottam tovább. Pénzt tett elém, egy falkockával lenyomatta, kezével végigsimította a szőnyeget. „Majd kitalálsz, mire.” Újra recsegett a lépcső. Mindennap kopogtatott. Mindennap pénzt tett elém. Amikor elkezdtek a munkát, lementem segíteni. „Te is jössz, sárna csibe, de ügyes vagy.” Létrára nem állítottak, magasba nem küldtek, alul festettem a nyolcvan centis sávot. „Milyen jó, hogy ez is meglelt. Ezt itt tedd L, majd kitalálsz mire.”

Két L-el írja a Pált? Később tudtam meg, hogy nemesi előjel. Nem, csak egy L, válaszolom mindig. Később, mikor érett már a körte, felnéztem a székelykapura.

„Állította a Páll család, Isten segedelmével”. Berontottam mamához.

Magyarázza el, tényleg két L lenne? „Mit tudom én, fiam. Úgy van kiírva? Az ács nagyon részeges volt. Csak leírtuk egy papírkára a nevünk, és letettük az árat. Egy hónapra rá érkezett a kapu. Nyugodj meg, csak egy L, nyugodj meg, fiam.”

Kisvárosi keringő

Csokrod veszem,
főztöd eszem.
Kabátodat,
gyöngé térded.
Dadogós szád,
mind te kérted.
Kabátodat,
melegséged.
Kezed mellé,
cipőd mellé,
karod mellé,
lépted elé.
Dadogós száj,
gyöngé szavak,
fejlemények.
Sál, sapka már,
de nem érzed.
Nem szólok és
nem szólsz te sem.
Hamarosan
hűvös verem,
körüölöl,
ketten leszünk,
kezemen szád,
szádon kezem.

Üdvözöljük Magyarországon

„Még ott a fiam, ne induljanak tovább.”

„Nyugodjon meg, várunk. A buszról
le lehet szállni, de a túloldalra,
a bódékhoz már ne menjenek át.”

Az árusok eljöttek hozzánk,
mi meg álltunk a vakító melegben.
Faragott vázák, Mária szobrok,
„megpróbálta elérni, nem veszi fel”.

Szakadozó dudák hangja,
átrohanunk a túloldalra,
szinte elgázol minket a kamion.

Nézett a határ felé,
néztünk a határ felé.
Vártunk tovább.

Kereszthajó

Úgy döntöttek, kicsúfolják a templomot. Suttogni kezdték kis mondataikat.
Vasárnaponként szűrős ruha, merev gombok, nyaknál nem enged.
A templom tette velük. Prédikációk sora, betanulhatatlan
szokások, korai áhítat, a templom tette velük.
Furcsa szerzet, éjszoloszma, jászoljáték,
kenyérosztás. Kívül nem volt ilyen
élet. A templom tette velük.

Kicsi nagy, kicsi nagy.
Annál inkább,
bolond
vagy.
Kicsi nagy, kicsi nagy.
Nyáron hideg,
télén
fagy.

Sütnek a rosszalló szemek

Fekete kéz, fekete láb,
fekete izzók, nincs maradás.

Zajosak és sokat szemetelnek,
mondja Feri bácsi, és leveszi kalapját.
Ha a szökőkúthoz érnek, megmossák
lábaikat, szekereiket édig pakolják.
Ők soha nem voltak falusiak,
nem tartoznak senkihez.

A sötétből lassú patak árad,
a csermelyből folyam lesz.

Hangjuk eleresztik, csípőjük ringó,
lábfejük nem enged ütemtelen léptet.
Késő este lesz, mikor megjelennek
a szétkúszó repedések és elenged
a tetőtéri medence üvegfala.

Fiúk az osztályból

Rettenetes nyár volt. A fiúk minden nap azt várták, hogy mikor csenget az ajtón a rendőrség. Egyikük sem élvezte a vakációt, ha a téren találkoztak, nem volt kedvük focizni, ökörködni, csak egymásra néztek, szemükben ugyanaz a kérdés reszketett.

- Nem hallottatok semmi hírt? És hogy lehet, hogy még mindannyian szabadlábban vagyunk?

Azzal kezdték a napot, hogy elolvasták a reggeli újságot. Hátha írnak valamit az esetről. De soha semmi. Egy sor sem. Ezt nem értették.

- Lehet, hogy még nem tudják. – mondta Macskengő.

- Hogyne tudnák. Legfeljebb azt nem tudják még, hogy kik követték el.

- De akkor is! – dobantott Kismolnár. Meghal egy gyerek, és az újságok még csak nem is írnak róla. Ez gyanús.

- Biztos a nyomozás miatt. Nem akarják, hogy meglépjünk.

- Meglépni, mi? – nyelt nagyot Szigóca – Aztán hová? Hogyan? Hova menekülhet egy bűnöző, aki még csak tizenegy éves?

- Lehet, hogy azt hiszik, hogy egyszerűen szívrohamot kapott. Vagy mit tudom én.

- Szívrohamot. Hülye vagy? És a kék-zöld foltok?

- Nem mindegy? – szól közbe Macskengő – Akárhogyan is van, megöltünk egy gyereket!

Gubbasztottak a hétágra sütő nyári nap alatt, és reszkettek. Körülöttük a többiek élvezték a szünidőt, ők pedig a nyomozókat várták.

***

Joszip tanév közben került az osztályba. Nem ismerte senki, de a híre megelőzte. Úgy beszéltek, hogy az előző iskolájából elcsapták a magaviselete miatt. Dönyó szerint a srác versenyszerűen cselgáncsozik, nyert már egy csomó bajnokságot. Pipe úgy hallotta, hogy beleköt az eleven fába is, amolyan izomagyú-féle.

- Mit vagytok úgy betojev! – legyintett Macskengő – Találkozott már valaki vele? Lehet, hogy tök rendes a koma. Azt majd úgy leszünk vele, mint az új törtitanárral. Arról is azt mondták, hogy szórja az egyeseket, meg vadállat.

Aztán milyen jó fej!

Ettől egy kicsit mindenki megnyugodott, még az osztályelső Kapolcsi Lacika is.

***

- Új osztálytársatok érkezett! – mutatta be az ofő egy februári napon Horváth Jóskát, akit akkor még senki sem hívott Joszipnak. A fiúk összenéztek. A jövevény megjelenésében részben igazolta rossz hírért, részben meg nem. Egy fejjel nagyobb volt mindenkinél, szögletes ragadozó állkapcsa nem sok jót ígért, széles válla pedig kitöltötte az ajtónyílást. Viszont arcán valami flegmatikus jámborság lafogott, amint szemét végigjáratta az osztályon.

- Tamás, melletted lesz Jóska helye! – rendelkezett az ofő, mire Dönyó olyan kicsire húzta magát össze, amilyenre csak tudta, és kicsúszott a pad legszélére. Pipe Kismolnárra vigyorgott, de hogy ez a vigyor mit jelentett, azt még Kismolnár se tudta, pedig neki valamiféle tudósok voltak a szülei, legalábbis ő úgy mondta.

Az új gyerek a szünetben sorban bemutatkozott a fiúknak, péklapát tenyerét üdvözlésre nyújtva kezelt le velük. A lányokat pillantásra se méltatta. Amúgy nem beszélgetett senkivel, a szünetekben egyedül sétált a folyosón, vagy akkor is a padban ült, és maga elé nézett.

- Na, ti hősök! – fintorgott Gottesz – Ettől a jámbor vadtehéntől féltetek? Nem József ez, de még csak nem is Jóska. Csak egy senki Joszip!

Akkor még senki nem tudta, hogy megtörtént az új fiú keresztelője. Azt még kevésbé sejtették, hogy mekkorát tévedett Gottesz.

Mert Joszip az első héten csendben figyelt, mint aki felméri a fiúk közötti rangsort. Egy hét alatt tisztába jött mindennel, akkor a tízórai szünetben Dönyóhoz fordult.

- Otthon hagytam a kajámat. Adjál!

- Vegyél a büfében. – nézett ki a kakaócsiga mögül Dönyó.

- A pénzem is otthon maradt.

- Mindenkinek a maga baja... - vont vállat Dönyó. Mondott volna még mást is, ha lett volna rá ideje. De Joszip eléje állt, fél kézzel megragadta, kiemelte a padból, a műpadlóhoz csapta, majd leült a helyére, és jóízűen felzabálta Dönyó tízójait. A kárvallott először vissza akart ütni, de aztán Joszip széles vállának látványa jobb belátásra bírta, s hogy mentse a becsületén esett pacát, nagy hangon átkozódva kiviharzott a teremből.

- Van még valakinek kakaócsigája? – harsogta Joszip, mikor Dönyó tízójáival végzett.

Kapolcsi Lacika szolgálatkészen csoszogott oda, és átnyújtotta a sajtáját. Joszip ártatlan kék szemei elkalandoztak a magát összehúzó Lacika feje felett, s a stréber padját fürkészte.

- Az üdítőt is! – mutatott a palackra.

Miután evett, ivott, kéjeseket böfentett.

- Ez van az állatvilágban is. – magyarázta Kismolnár – Az erősebb elmarja a gyengét. Állandó harc dúl a jobb pozícióért.

De az 5.A-ban nem nagyon dúlt pozícióharc. A fiúk az osztályból gyorsan behódoltak Joszipnak. Egyedül Macskengő bízott annyira magában, hogy egyszer vissza mert ütni, ami persze nem volt csoda, mert ő volt az utolsó a tornasorban, az meg köztudott, hogy mindig a legkisebbek a legnagyobb mitugrászok. Őt Joszip nemes egyszerűséggel a feje fölé emelte, megforgatta, majd bezúdíftotta a sarokba. Macskengő soha többé nem próbálkozott ellenállással, ellenben az eset után sokáig sántított.

Joszip jól élt a többiekből. Amit már nem bírt megenni, azt szétszórta a teremben, esetleg a pad tetején állva szétaposta, az almákat a nejlonzacskóban hagyva addig verte a falhoz, amíg péppé nem zúzódtak, aztán a kiszemelt áldozat fejére kente őket.

Pipe egyszer megpróbált lázadni.

- Szólok a tanárnak! – kiáltott, és a tanári szoba felé szaladt. Joszip utána vetette magát, aztán egy darabig Pipét nem látta senki, mert eltörte a lábát. Ő úgy mesélte, hogy véletlenül leesett a lépcsőn.

Senki sem mert szólani többé.

Az osztályra rátelepedett a félelem. A fiúk arca beesett, szemük kárkás lett. Nem tízóraiztak. Volt, aki már nem is hozott hazulról semmit. Kismolnár reggelente az iskolába menet a szomszéd utcában mindig meg-etetett egy kóbor kutyát, később az eb már az iskoláig kísértte, akkor a másik irányból érkező Dönyó is felfedezte a lehetőséget, ő is a kutyának adta a tízórait. Az állat szemlátomást kikerekedett néhány hét alatt. Szigóca bizonyára nem szerette a kutyákat, mert inkább a szemébe dobta a tízórait. Macskengő és Kapolcsi viszont önként Josziphoz járult az elemőzsiával a nagyszünetben, abban bízva, hogy így megússzák verés nélkül, amiben azért gyakran csalódtak, főleg, ha Joszipnak nem ízlett a kaja.

- Joszip? – kérdezték egymástól a fiúk, ha a mosdóban valamelyikük könyneit, meg véres orrát törölgetve szipogott. És a válasz mindig ugyan az volt.

- Joszip.

Joszip, az átkozott. Joszip, a féreg. Joszip, a rohadék. De mindig csak a háta mögött, mert ha meghallotta volna...

Mindenki emlékezett Pipe példájára.

Ha Joszipnak olyan kedve volt, kabátja akasztójánál fogva fellógatta a másikat a fogastra, aztán otthagyta. A többiek nem merték leszedni a pórul jártat, csak a nyolcadikosok, ha arra tévedtek.

Dönyónak kiszórta a táskája tartalmát az ablakon, de ő még jól járt, mert Szigócat magát lógatta ki a lábánál fogva ugyanott, a harmadik emeletről. Ceruzafaragás után a grafitport előszeretettel kente Töki arcára. Macskengót arra kényszerítette, hogy igyon a vécécsészből. Házi feladatait Gottesszal íratta, s ha a tanár valami hibát talált, jaj volt Gottesznek. A rossz nyelvek szerint ez volt az oka, hogy az osztályelső titulust lassan Gottesz hódította el Kapolcsi Lacikától. Hiszen neki nagyon alaposan kellett tanulnia, ha nem akart verést kapni.

A tanároknak nem mert szólni senki. Valahogy nem bíztak bennük.

Egy májusi kora délután hazafelé tartva Joszip elgáncsolta Macskengót, minek következtében annak jobb lábáról leesett a cipő. Na, ezt a cipőt Joszip a közeli parkig rugdalta, miközben Macskengó fél lábon ugrálva, könnyörögve ment utána.

- Nem adom vissza! – legyintett Joszip, s az aszfaltozott kézilabdapályán büntetőket rúgott vele. Addig nyúzta, míg szét nem szakadt.

- Jobb, ha ideadod a másikat is! – indítványozta. – Marha hülyén nézel ki fél cipőben.

És Macskengó aznap meztláb kullogott haza.

A fiúk az osztályból messziről, biztos helyről nézték az esetet.

- Meddig tűrjük még? – fakadt ki Gottesz – Hát mik vagyunk mi? Birkák? Ez egy olyan jó osztály volt, míg ez ide nem jött! Ha összefognánk, megleckézthetnénk.

- Sokkal erősebb, mint mi – mondta Szigóca.

- Ej! – vágta földhöz tornazsákját Gottesz – Kettőnkkel elbír egyszerre. Talán hármunkkal is. De ha mind összefognánk?

- Mit akarsz csinálni? Lelkére beszélni, hogy javuljon meg?

- Jól megverni. Ha mind nekiesünk, elintézhjük.

- Abból baj lesz. Megtudja az igazgató! – aggályoskodott Kapolcsi Lacika, a többiek csak akkor vették észre, hogy ő is ott van.

- Nem neked szólt, amit mondtam! – förmedt rá Gottesz – Eredj haza anyucihoz!

Lacika, mint mindig, szót fogadott.

- Hogy legyen? – Dönyónak már lelkesen csillogtak a szemei.

- A strébernek igaza van. Ebből még lehet bajunk is. Várjuk meg az iskolai szünetet. Bizonyítványosztás után, hazafelé menet kapjuk el. Ki tart velem?

Az esküdjön!

Négy fiú emelte szívéhez tenyerét.

- Mondjátok utánam! – vezényelt Gottesz – Esküszünk, hogy nem tűrünk tovább! Esküszünk, hogy a nyomorult, gaz, mocskos Jozsipot móresra tanítjuk! Esküszünk, hogy nem hagyjuk tovább garázdálkodni, nem tűrjük, hogy bántson minket, vagy másokat. Addig nem nyugszunk, míg az osztályba vissza nem tér a nyugalom és a béke! Isten minket úgy segítjen!

Macskengót másnap eskették fel.

Az évváróig hátralevő hetekben összeszorított foggal túrték Jozsip rémuralmát, s közben arra gondoltak, hogy hamarosan eljön az igazság órája. A reménykedés közepette nem fájtak úgy az elcsattanó pofonok, nem sajogtak annyira a kicsavart karok sem. Iskola után fejüket összedugva haditerveket szóttek. Minden nap egyre világosabban látták az oly nagyon várt percet. Öten lesznek egy ellen. Győzni fognak!

A bizonyítványosztás napja méltó volt az eljövendő vakációhoz. Ragyogott az ég, énekeltek a madarak, a szívekben öröm égett. Véget ért a tanév, a szeptember pedig még oly ködösen távolinak tűnt, hogy nem is gondolt rá senki.

Öt fiúnak viszont nem a vakáción járt az esze. Szívük a torkukban dobogott. Elsők között hagyták el az iskolát, kiviharzottak a kapun, és csak a parkban álltak meg a nagy platán mellett.

- Mi lesz, ha nem is erre jön? – aggodalmaskodott Macskengó.
- Mindig erre jön. Hacsak nem megy el valaki után, hogy belekössön.
- Hiszen ez az! Mi van, ha most is minket keres?
- Akkor majd megtalál.

Szigóca egy kavicsot rugdalt, s már nem tartotta olyan jónak az egész tervet. Elvégre Jozsip dzsúdózik. Földhöz fogja vagdalni mindannyiukat.

- Ott jön! – nyögte Kismolnár. Kiszáradt a szája, és szeretett volna valahol egészen máshol lenni.

- Ne feledjétek! – emelte fel mutatóujját Gottesz – Ha most nem tesszük meg, nem tesszük meg soha! Aztán még tűrhetjük a terrort három évig. Ugye azt nem akarjátok?

Jozsip jött a murvázott sétányon, már látta őket, darabos nagy lépteivel pontosan feléjük tartott, szemét ide-oda vetette, talán azt kereste, kibe kössön bele.

Az öt fiú tenyere izzadt. Hirtelenjében az egész haditervet elfeledték. Hogyan is kéne csinálni?

Gottesz kijebb lépett a fától, Kismolnár is. Elállták az utat. Szigóca ijedten vette észre, hogy ő került középre, s Jozsip egyenest őféle tart. Tétován oldalra sasszézott.

- Na mi van, patkányok? Gyűlés ez, vagy mi? Félre az utamból! – és döngött a föld, ahogy nekik indult. A sorfal megingott, kitágult, s Jozsip belépett Szigóca iménti helyére. Ekkor Dönyó oldalról összerúgta a bokáját. Gyámoltalan kísérlet volt, bár a cipő orra nagyot koppant Jozsip vaskos lábán, de az meg sem tántorodott, csak hörögve megperdült.

- Mi volt ez? Melyiktek merészelte?

Választ sem várva hanyat lökte Dönyót.

- Én voltam, te vadbarom! – szólt remegő hangon Gottesz. Jozsipnak szikrát szórtak a szemei, fújtatva indult meg Gottesz felé. Ekkor Kismolnár rúgta bokán. Mikor Jozsip Kismolnár felé fordult, Szigóca rúgott bele.

Jozsip nagy ragadozóállkapcsát eltátva, elbődülve forgott körbe.

- Szétverem a fejeteket, görények!

- Te vagy a görény! – üvöltött Dönyó, és egy marék kavicsot vágott Jozsip arcába. Az feljajdult – ilyet még sosem hallottak tőle -, és a szeméhez kapott. Ahogy meggörnyedt, Kismolnár a hátára ugrott, karját hátulról a nyakához feszítve fojtogatta. Jozsip forgott körbe-körbe terhével, Kismolnár imbolygott a hátán, a többiek tanácstalanul álltak, mígnem Gottesz feleszmélt.

- Üssétek!

Nekirontottak Jozsipnak, Kismolnár lecsusszant a hátáról, Jozsip térdre rogyott, Macskengő az ülepét rugdosta, Szigóca marokra fogva cibálta a haját, Gottesz az orrát csavargatta.

Jozsip jajgatott. Sikoltva hasadt az ünneplő ing, térdén a nadrágja kiszakadt, alóla előfeszlett a lenyúzva vérző bőr. Ordítva verték, hogy ezzel is bátorítsák magukat. A nagy, rettenetes Jozsip sírva hevert a porban.

- Kispajtások! Fiúk! Ne bántsatok!

De azoknak ugyan beszélhetett. Amint látták összeomlását, egyre nagyobb hévvel ütötték, rúgták.

- Ezt Pipéért! – rúgott az oldalába őrvöngve Dönyó.

- Eszed még a kajánkat?

- Neem!

- Bántasz még minket?

- Soha!

- Kushadni fogsz a padban! Megérttetted? – ütötte Dönyó, aki a legerősebb volt ötük közül, azaz nagyjából harmad olyan erős, mint Jozsip.

- Jól van, elég volt! – eszmélt Gottesz, de Dönyó ordítva püfölte, rúgta a földön síró melákot, hogy a többieknek kellett lefogniuk.

- Megölöd, te hülye! – birkózott vele Kismolnár.

- Dögöljön! Pusztuljon! – lihegett Dönyó. Macskengő már sokkal jobban félt tőle, mint Jozsiptól.

Remegve álltak körbe a sírógörcsben fetrengő fiút, aki szánalmas látványt nyújtott. Már nem is nagyon értették, miként tarthatta őket rettegésben egy ilyen megalázott féreg. Orrából vércsik folyt, ruhája csupa szakadás, ágyékán a nadrág merő pisi. Arcán nagy, gömbformájú könnycseppek gurultak. Fetrengett a földön, majd elcsendesedve mozdulatlaná mervedett.

- He! – hajolt fölé Szigóca – Ez meghalt!

Ijedten álltak körül.

- Te voltál! – mutatott Dönyóra Macskengő.

- Kussolj! Nem is akartam!

- Tűnjünk innen! – és Szigóca már futott. A többiek utána.

***

Nem ilyen vakációt képzeltek maguknak. A gyilkosság rettenetes súlya szinte összezúzta őket. Kismolnár mindenütt a felnőttek beszédére figyelt, nem hozzák -e szóba a büntényt. Macskengőra annyiszor jött rá a hasmars, ahányszor csak meglátott egy rendőrt. Ha találkoztak egymással, nem mertek egymás szemébe nézni. Közéjük ült a szörnyű titok, fekete szárnyaival sápadt arcukat pofozta.

Nem jött értük a rendőrség. Csak a szeptember érkezett, mint minden nyár után.

Az évnytón az első alak, akit megláttak, Jozsip volt. Sosem gondolták volna, hogy egyszer ennyire fognak örülni neki. Szigóca menten el is határozta, hogy ezentúl dupla adag tízórait fog neki ajándékozni minden nap. Macskengő úgy vélte, hogy az előtte álló verések tulajdonképpen nem is lesznek olyan rosszak. A fiatalokúak börtönénél mindenesetre sokkal jobbak tűntek.

De Jozsipra rá sem lehetett ismerni. Hangja cérnavekony lett, nyakát behúзва pislogott a fiúk felé, s ha azok lopva, büntudattal telve feléje pislogtak, fülig érő szájjal mosolygott vissza rájuk. Az ajtóban mindenkit udvariasan előreengedett, a padban pedig úgy gubbasztott Dönyó mellett, akár egy kisbárány a farkas mellett. A többieket csokival kínálta.

Gottesz könyökével oldalba bökte Kismolnárt.

- Sikerült! Megneveltük!

Jozsip szájából már nem a méreg frecsegett, hanem a nyál. A lányok, akik tavaly még félelemmel vegyes tisztelettel néztek rá, most már csúfolták. Jozsip maflán tűrte. Viccek születtek rovására, rajta röhögött mindenki.

- Talán nem kellett volna annyira megverni – csóválta fejét a már alig bicegő Pipe.

- Megvan az osztály új hülyéje! Jó multság lesz majd szívatni! – dörzsölte tenyereit Dönyó.

Akkor kísérte be az igazgató a terembe Gyűrű Bélát.

- Ő lesz az új osztálytársatok. Fogadjatok szeretettel!

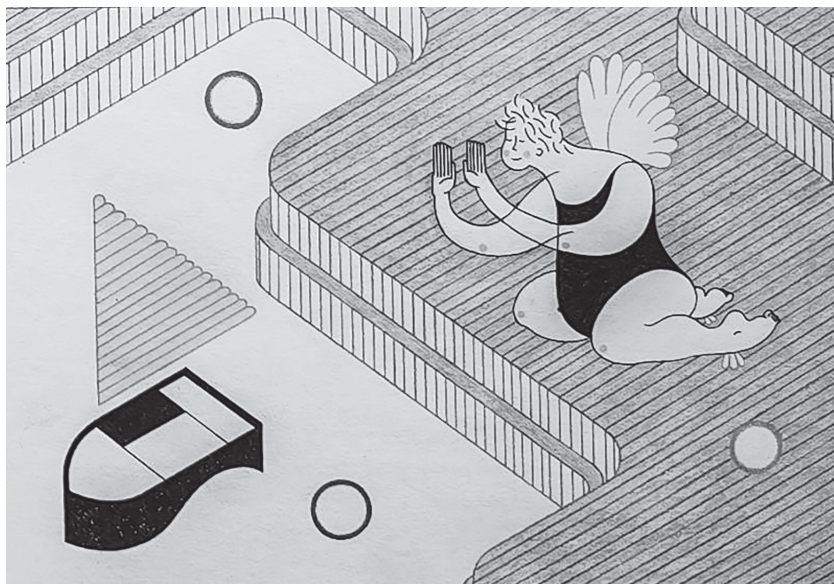
A többiek rögtön látták, hogy Gyűrű Bélából nem lesz új Jozsip. Nyápic volt, alacsony, betegesen sápadt, tyúkmellű, ráadásul még szeplős is. Szégyenlősen húzta magát össze a padban. Senkivel sem beszélgetett, a szünetekben hátratett kézzel támaszkodott a falnak a folyosón. Jozsip állt szóba egyedül vele, csokit azonban tőle sem fogadott el.

- Kis hülye! – fanyalgott Nagy Mariann, a lányok bandavezére – Ez még a Jozsipnál is szerencsétlenebb.

A magiszünetben Dönyó állt Gyűrű Béla elé.

- Otthon hagytam a tízóraitam. Adjál!

HERKLI MÁTYÁS BARNABÁS: Még az angyalok is a Balatonra járnak pancsolni

Horváth Eve

Vannak napok

Vannak napok, amikor látszólag semmi sem megy előbbre, csak az idő – amire kedvetlenül legyintek. Még az is előfordul, hogy hátrafelé történik meg egy-egy esemény, ami a gondolkodást illeti. A légy a 8-ason terpeszkedik.

A praktikumot felülírja egy transzcendens óhaj, hogy mindenek fölé kerülj.

Igaz, így holnapra nem lesz ebédem.

Mert hisz a főzés konyhaszínházában ott lapulnak már a szereplők,

a gyomor azonban mégis

beéri egy sonkás szendviccsel.

Ki tudhat a lélekben felülírni időt és patiszont?

Egy hidegfront az oka, vagy a közelítő ciklus?

Minden viszonyomat újra kell értelmezniem.

Elmúlt egy születésnap, ki tudja, meddig húzhatom.

Vannak napok, amikor látszólag semmi sem érdekel.

Ilyenkor méregzsák vagyok, de hallom a tarlót

száradni, az meg olyan, mint a robbanócukorka.

Zivatarfelhő érkezik, lógó mellekkel fojtja a léget,

levegő után kapkodok. Nem lesz ebédem holnap,

de lesz egy versem, egy új, ami újabb és régibb az összesnél.

Főzni is jó, és verset írni is.

Kinyomni egy mitesszert. Kimosni a papucsomat.

Megölelni a szobrokat és kerülni a közterületeket.

Én szeretem az embereket.
De az *embereket* nem szeretem.

Energjaválság

Görbe, köszvényes ujjakkal tapogatnak az őszi esték.
A nappal még fülledt, a lódarázs megdöglik hajnalra, amit este
agyonütöttél, de nem jól.

LED-égőket vásárolsz, lumeneket égetsz, diétázik a házad.
Be kellene bútoroznod ezeket az estéket.

Fekhelyet az álomhoz, szerelemhez, mosógépet a múlthoz,
polcokat tudományhoz. De te kimész a kertbe.

József Attila és a beteg Babits felülnek veled a nyugágyra.
Együtt szivaroztok.

Fogalmuk sincsen rólad. Soraikkal időzöl – dőzsölsz,
ahogy mondani szoktad, amikor *irodalmárokodsz*.

Persze, sört iszol.

Talán fázol is, hiszen magadat mindig kitakartad.
I have measured out my life with coffee spoons.

Egy barátod Eric Burdon-zenét küld, mialatt kiég a Nap
és minden elem lemerül. A reményed: négy mező skandináv lottó.
Bezárnak a kocsmák, az áram kimarad, mi az, ami megújul?

Esetleg a költészeted.
De milyen energia?

Székely Szabolcs

Sürgősségi ballada

Dadog fejed felett a lámpa.
Dobod a pénzt az automatába
a felháborodott hozzátartozók
folyosóján.

Rész vagy, hozzátartozó vagy.
Múlik az idő, és egyre hosszabb:
az idő a sok kis részhez
hozzátartozik.

Kijött már? Bent van? Én se láttam.
Kristálycukor a műanyag pohárban.
Fel kéne hívni a betegjogi
képviselőt.

Pálcika nincs, az alja édes.
Dadog a lámpa, hogyha kérdez,
kialszik egy pillanatra:
válaszol.

Hívjunk mentőt, mármint, mondja,
tényleg ide, a folyosóra.
Sajnálja, mondja, hívjunk mentőt,
ezt javasolja.

Dadog a lámpa, néha reccsen,
pohárka gyűródik kezében.

Gurulós ágyon csikorog a test,
hozzá tartozol.

Dörömbölnek, ajtó nyílik.
Kicsit kell csak várni mindig.
Vár a sok rész az egészre,
ahogy illik.

Második osztályos ballada

A gyerekek megtízóraitak.
A hetes Zsoltika.
Neki kell a menzára
a tálalókocsit visszatolnia.

Kigurítja a tanteremből,
előtte hosszú, egyenes út:
szaladni kezd a folyosón.
Kezében zörög a tálalókocsi.

Elrugaszkodik, ráhasal,
öklét előre tartva száll,
van már intője, úgy tudom!
Robog a tálalókocsi
a linóleumon.

Félreugrunk előle.
Nem tudja, hogy ezt nem szabad?
Mögötte, a piszkos ablakon
keresztülragyog a nap.

Ballada a középső útról

Meghalt egy barátság. Szép halott,
el kell temetni szépen.
Most viszik, most viszik utolsó útjára
egy autó csomagterében.

Erdőbe fordul, és zörög a földút,
költögeti a holtat.
Ketten ülnek elöl a kocsiban,
és csak keveset szólnak.

Aki vezeti, épp csak házas,
mindjárt válik a másik.
Gyerekek, munka – így csorognak
egész az elágazásig.

Három irányba nyílik a földút,
kiválasztják a középsőt.
Eljön a mi időnk – így sziszegnek,
és eltekeregnek a szélsők.

Zörög tovább a középső földút,
tisztás nyílik a ködből.
Megáll a kocsi, és leáll a motor,
a csomagtartó dörömből.

Temetni jöttek, viccelődnek,
mintha most nem is unnák.
Kő-papír-olló – ki fogja akkor
elvégezni a munkát.

Csabai László

Metafizika

Zsiga, a felváltott őr kidobja a toronyból a felszerelését, ásítva lebukdácsol a vasgrádicson és ásítózva, vakaródzva igazgatni kezdi magát. Tíz óra, és Fóris Zsiga már elaludt. Pedig még igazán sötét sincs, Szent Iván éje közeleg. Amiről persze a laktanyában szót sem ejtenek, a késő kádárizmus nem támadja, csak elsikkasztja a keresztény ünnepeket. Már amennyiben a Szent Iván éje keresztény.

Molina Dávid, az új őr nem szereti a szolgálati szabályok ilyen nyílt megsértését. Az rendben van, hogy az őr olvas, fülhallgatóval rádiót hallgat majd alszik a toronyban, hisz különben megbolondulna a nagy csendben és bámulásban, de a fegyver betárazásának, kitérazásának és az őrsváltásnak az előírásoknak megfelelően kellene lezajlaniuk. Nem nagy fáradság az. Őt ráadásul egyszer szabálytalanságon kapták: az AKM-63-asát nem szíjjal a vállára vetve hordta, hanem a csövénél fogva lóbálta, mint egy papírzászlót. Két hét laktanyafogságot kapott.

Éjjel a toronymnál álló utcai lámpa ad annyi fényt, hogy Dávid a szószedetét magolhassa. A három arkangyal mennybéli beszélgetését szótározta ki a Faustból. Dávid kétszer jelentkezett német szakra. Jövőre megpróbálja harmadszor. Fibanek zászlóaljparancsnok kifizelte, mit tanul, ezért vele fordíttatja le az NSZK-ból származó autós és motoros magazinjait. Dávid így a német klasszicista irodalom szókingce mellett immár komoly járműipari szókingccsel is bír. Fibanek a magyar kísérszöveggel ellátott magazinjait a szegedi bolhapiacon háromszoros áron passzolja tovább. Az nem jutott eszébe, hogy a fordítónak fizetség járna.

Szeged belvárosa felé a Hattyas utca visz, a Tisza felé a földutat követő töltés. Mindkettő néptelen. A görényeket leszámítva. Azok ilyenkor élik világukat. Fekete szemük közeli vérfakasztás örömeiben ragyog, és Dávid hallja is, ahogy a görény portára lopódzása után rémülten csapdos és rikolt egy-egy szárnyas. Dávid cimborája, Oláh Bandi éjjelente őrhelyét otthagya átugrik a laktanya kerítésén, és megpróbál görényt befogni. Otthon, a Beregben már sikerrel járt. Egy műanyag festékesdobozt középen kilyukaszt, majd a lyukat bevagdossa és a cikkelyeket lefelé hajtja. A dobozba dob

egy tojást. Jó, ha megreped és folyni kezd. A görény imádja a tojást, bemegy érte, kijönni már nem tud. Bandi szerint a görényt a kényeztetés és a szigor vegyes alkalmazásával kell szelídíteni. A kedvencével, nyers csirkeszárnyal kell etetni. Utána játszani kell vele. Ha az állat túlzásba esik, és megharapja gazdáját, az büntetésből harapja meg a görényt. Bandi itt még csak macskát fogott. A zöld szemű vadászok hajnalonta maguk jönnek az őrtornyokhoz. Ők beérik kiflivel is. Most viszont egy görény érkezik Dávid posztjához. Leül az aszfaltút közepére és bámulja a katonát.

- Mit akarsz? - kiált ki neki Dávid.
- Tilos itt ülni? Ilyenkor nem jön senki - dörmögi mérgesen a görény.
- De miért bámulsz engem?
- Nem szabad?
- Bámulj mást!
- Nincs más bámulnivaló.

Dávid úgy alszik a toronyban, hogy félig azért ébren marad. Ilyenkor jönnek neki az ilyen görényes félálmodok. Mert a görények tényleg szeretik bámulni az embert. Morogni is tudnak. *Magyarul* morogni azonban nem.

Dávid megrázza a fejét. Iszik egy korty hideg teát a kulacsából, megnyomogatja elgémberedett bal vállát, aztán visszahajtja fejé a párkányra.

- Katonaaa... Katonaaa... - érkezik ekkor egy vékony hang.

Dávid ad magának egy pofont, de azért kinéz az utcára. Nincs ott görény. A hang azonban újra megszólal. És most egészen biztosan ébren hallotta. S nem is ismeretlen ez a hang. A sándorfalvi őrséget szokta meglátogatni esténként Micu, egy szellemi fogyatékos prostituált. Ő jelzi így az érkezését. De Sándorfalva ide húsz kilométer. És Micu még sosem jelent meg a központi laktanyánál.

Dávid feláll, és hosszasan néz a város, majd a Tisza felé. Senkit nem lát. A hang viszont nem szűnik meg. A lépcső legfelső fokára lép ki. És igen, a hang belülről, a katonai élelmiszerraktár tövéből érkezik. Holdfény van, lámpafény is, de mindkettőt eltakarja a raktár oldala. Dávid csak egy kis fekete alakot lát. Lehet nagy kutya vagy apró ember. Lemegy hozzá. Az utóbbi, egy ember az. Nebel őrnagy, vagyis Vivan. A „mi vant?” mondja így Nebel, azért kapta a gúnynevet. Vivan a sorkatonák réme, a fő biztonsági tiszt, egy kis alattomos, akadémuskodó féreg. Dávidot is ő fenyegette le.

A jelenléte érthetetlen. Biztonsági tisztként ugyan bármikor ellenőrizheti a felállított őröket, de csak ha az őrparancsnok vagy a felvezető is vele van

Mivel más nem jut eszébe, Dávid jelentést tesz:

- Molina Dávid honvéd, kettes számú felállított őr jelentem, szolgálati időm alatt esemény nem történt.

- Jól van, Dávidkám, pihenj, szerelvényt igazíts. Kérsz egy szálát? – nyújtja felé az őrnagy a paklit. Bal kézzel, mert jobbra fájó gyomrán van.
  - Köszönöm, őrnagy elvtárs, de nem dohányszom.
  - Jól teszed, hülye szokás... de én már... – és Nebel remegő kézzel meggyújt egy füstszűrő nélküli Munkás cigarettát. – Mérges vagy rám?
  - Jelentem, nem vagyok mérges. Nincs okom rá.
  - Lefenyítettelek.
  - Az én hibám. Nem tartottam be az előírásokat.
  - Lefenyítettelek, mert.... rossz lábbal keltem föl. Mikor voltál otthon?
  - Négy hónapja.
  - A fenyítés miatt nem enged el a századparancsnok?
  - Igen.
  - Hiányoznak az otthoniak?
  - Igen. Meg hogy egyáltalán... sétálhassak, sörözhessek egyet.
  - Hagyok egy üzenetet a századparancsnoknak, hogy holnap, vagyis ma délutánra kapjál eltávozt.
  - Nagyon-nagyon köszönöm őrnagy elvtárs.
  - Ugyan, ez semmi. Miért bántsák az emberek egymást, ha segíthetnek is egymásnak? Én sosem lettem volna tisztai főiskolás, ha a falunk plébánosa nem támogat. Még oroszból is ő korrepetált. Én meg azt híreszteltem róla, hogy nők után futkos. Pedig ezt én is csak hallottam... Dávid, a lányom legalább megebédeltetett titeket?
  - Mire gondol az őrnagy elvtárs?
  - Hát vasárnap... Szőregen.
- A csapatépítő századnak katonai létesítményeken kellene dolgozni, ám inkább a tiszték magánépítkezéseit segíti. Különösen hétvégéken. Ha a század létszáma kevés, szombat és vasárnap reggel elkezdődik az embervadászat. A klubból, a focipályáról a büféből a katonákat egy platós Csepelre terelik. Dávid is így járt legutóbb.
- Úgy emlékszem, őrnagy elvtárs, kaptunk ellátást. Szendvicset. Meg kávét.
  - Szendvicset? A rohadt szarrágó! Már nem a lányom, hanem a vejem. Pedig pénz folyik még a seggéből is. Maszek zöldséges. Minden hétfőn Bécsbe megy banánért. De hogy egy rendes ebédet adjon a bakáknak... Amikor én építkeztem, birkát vágattam a katonáknak.
  - A birkapaprikás prima.
  - Az való a bakának. Hát, Dávid, bocsánatot kérek a vejem nevében is – mondja Nebel, távolodó, gyengülő a hanggal.
  - Nincs miért, őrnagy elvtárs.
  - Most pedig... most sajnos... – s az őrnagy már tényleg távolodik. Jobb

kezét fájó gyomrán tartva.

Az őrnagy alakja szertefoszlik, még mielőtt befordulhatna a raktár sarkánál.

Dávid hitetlenkedve dörzsöli meg a szemét.

Amikor szolgálatváltás után Dávid visszatért a zászlóalj elhelyezési körletébe, az eltávra megírt katonai igazolványa már várta az ügyeletesnél. A honvéd megcsókolta, s már érezte is szájában a konyak és a sör, e két teljesen más, s épp ezért összeillő nedű találkozását.

Míg a szobában átöltözött kimenőbe, elmesélte társainak Nebel éjjeli látogatását. Gurultak a nevetéstől.

Ami az arcukra fagyott, mikor az ezred politikai tisztje kiharcolta őket ideológia oktatásra. A klubban tartotta meg, és annyiból állt, hogy a poltiszt felolvasta a legénység ideológiai felvilágosítására kiadott tankönyv egy fejezetét, mely Lenin kőkemény dialektikus materializmusának a retrográd-reakciós idealizmusok meg a nyamvadt empiriokriticismus fölötti győzelméről szól.

- Menjél csak, koma – legyint a kapuügyeletes, mikor Dávid mutatná neki az eltáv-engedélyét. – Viszont visszafelé hozhatnál nekem egy üveg pálinkát.
- Hogyne! Lebukok és megyek a büntetőzászlóaljba!
- Hogy buknál le? Én leszek itt és nem foglak vizsgálni. Vagy Poór Karcsi lesz. Ismered, nem?
- Nem ismerem.
- Olyan kis buziképu, de rendes gyerek. Nem spiclikedik. Hozzál egy üveg pálinkát és holnap este megisszuk hárman a csapatfürdő mögött.
- Hát... majd meglátom.
- Itt a pénz.
- Jó – nyel mérgesen Dávid, s indulna végre, amikor észreveszi a fekete zászlót a kapu fölött. – Ki halt meg?
- A biztonsági tiszt. Nebel őrnagy.
- Mikor? Hogy? – szédül meg Dávid a hír hallatára.
- Tegnap este, Veszprém mellett, a hadgyakorlaton elcsapta egy teherautó. Nebel felállt, leporolta magát, mondta, hogy megvan. A tiszt sátorban tett-vett, használta a tábori telefont is. Aztán lefeküdt. Ma reggel hiába ébresztgették.

Veszprémi Szilveszter

Titokban félek a repüléstől

Csak besétáltunk a Tó presszóba, akkor először.
Hangosan köszöntünk, sziasztok, jó estét.
Kocsmában nevelkedtem, olyanban, amelyben a férfiak
lekezelnek egymással érkezéskor
és a kézcsók a pultosnőnek konszenzuálisnak tűnik,
megkockáztatom, az is.
Tudom, hogy kell megjelenni.

De újra ott lenni, egy olyan kocsmában,
de nem ugyanabban, mégsem volt otthonos
– ahogy korábban sem volt az, friss, terápiás felismerés –.
Mint Ibfán Kunyhós Marcival beszélgetni 26 évesen.
Az elsők között volt, aki szeretett, és mégis,
csak dadogtam a nyelvünket, pedig vágyom a szavai után.

Nem kulthelyekre ülni be, és a helyünkké választani őket,
lehet-e emigráció? Gyarmatosítás-e, ha új földeket jelölünk ki,
és nem kérdezhetjük, fogadnának-e minket?

Egy presszó pultjánál, tudjuk, egyoldalú lehet az őszinteség.

Sokkal olcsóbb a sör, közel van, de mégsem a legközelebb,
nevelőapám és Czinki Ferenc ebben egyetértének.

Tudom, én vágyom a legjobban a kapcsolódásra.

Beszélgessünk azokról a dolgokról, amik lényegesek:
cseréljünk recepteket, ne beszéljük Adornóról
– szembenézés megint: valójában csak róla beszélgetek,
ha nem is mondom ki a nevét, akkor is –,
mindent osszunk meg a péknő új faszijáról, aki kéthete ide jár.
Tartozzak egyértelműen közéljük, mint a gyerek a két deci kólájával tartozott,
és szűnjön meg minden más jelentés.

Csak lehessenek a Tó Presszóban, már nem mint gyerek,
de tényleg úgy, mint akkor – hazudok, magamnak is –, egyértelműen.
– Csak lehessenek a Tó Presszóban már nem szorongó gyerekként:
tisztában a különbözőséggel, de talán épp csak annyira, mint akkor,
bár majd úgyis a hasonlóságok tartanak össze minket.
Lássák meg bennem és mutassák meg magukban. –

Tartozzunk egymáshoz, mint a presszóhoz
az évtizedekkel korábban lebetonozott terasz.
Lehessen nyugtom abban a sarokban, ahol belátni az egész teret,
ahonnan látszik a tó is, és ebben ne legyen semmi rendkívüli.

Csak legyen rutinja annak, mit kérek,
ne kérdezzék egymást a hátam mögött sem,
ki vagyok, mit keresek ott, és ha az utcán futunk össze,
ők is intsenek.

Ahol az öröm, tényleg

Úgy tartják, egy ikrek akkor boldog,
ha minden olyan, mint egy filmben.
Félek, hogy amit az örömről és a boldogságról tudok, mind tanult,
ahogy abban a Gausz-esszében áll. Sőt, spektákulum.
A médiából tanulom el a boldogságot, a látszatát hajszolom,
a filmszerűséget, a pillanatokat, amikor a boldogság
tényleg olyan.

Például hogy ez a biztonság és ez az intimitás
tényleg olyan, mint a nyáreste azokban a filmekben.
Sütögettünk a kertben és befutottunk a hirtelen viharból,
mélyeket beszélgettünk a hideg falnak dőlve, amíg elállt az eső,
aztán cigiszünetekkel, pohártöltésekkel még óráig.
Nagyokat nevtünk közben, félszavakból is értettünk,
egymásra licitáltunk, egyre hangosabban, teátrálisak is voltunk,
nem volt szégyen köztünk. Márai *Zendülő*kjében van ilyen,
magunknak játszottunk, egymásnak, és ilyenkor könnyű.

Végsősoron a pillanat tényleg valódi,
hiszem, hogy valódi, így születik meg az öröm,
de a gyanú, érzem hazafelé egy szép este végén,
sötét ikremként, árnyékomként követ,
lámpától lámpáig köröz körülöttem,
hogy olyan volt minden, mint a filmekben.
Boldog voltam órákon át, mint a filmekben, tényleg,
és a kurva gyanakvás, és a kurva reflexió,
ha nem is vesz el mindent, ott marad a képen, filter,
elhomályosít, tompítja a meleg fényt és a színeket.
Ezt most a felismerése, hogy így kell boldognak lenni,
és az öröm szép perceiből elég volna akkor is,
ha ez az este vágóasztalon maradna?

Fábián Krisztina

Kettészeli

Az esték trambulínon találtak,
a hintaszékbe kucorodva néztelek.
Ugrándoztál, fel a háztetőig,
fel, hogy visszarántsod nyugtából a napot.
Nem mozdultam, egy szaltó,
s te újra a magasban. Így ugrottam át
veled éveket, szerencse, hogy a kerítés
teteje nem éles, biztonsággal érkeztél hozzám.
Fölöttünk a villanydróton
hangjegyek éneklük búcsúdalukat.
Menj csak. Még mindig a hintaágyon ülök,
te valahol éles kerítések után kutatsz.

Gyerekek

És vannak gyerekek, akik nem játszanak,
az éjszakát és karjaikat aprítják miszlikbe,
ki tudja, kitől tanulták, talán egymástól,
talán nem is ismerik egymást. Mantrázzák,
hogy nem elég jók és maguk köré a nem-létezés
magvait hintik.
A gyerekek, akik nem játszanak,
a feleslegesség ríktó káoszában lófrálnak, sárban
fetrengenek, miközben sikítani akarnak,
de meggondolják magukat,
állkapcsuk rászorít a fogaik közé gyömöszölt rongyra,

és némán cipelik tovább a családi átkokat.
A gyerekek, akik nem játszanak,
csak úgy tesznek, mintha, dajkálják a kollektív
titkot, elringatják a gyanakvást, kapucni mögé bújnak,
s mikor végre megrepedezik a csönd, vénájukból
fekete szurok szivárog.
A gyerekek, akik nem játszanak,
kirázzák magukat a rájuk zárt rácsok mögül,
melyre egykor ők maguk akasztottak
atombiztos lakatot.
Azt gondolod, játszanak, de csontvázak közt
élni nehéz.

Nyarlás

Az első családi nyaralásunkra
a hegyekben került sor. A nap sütött,
az erdő biztatott, a pici lábak gyúrték
maguk alatt a hegyre vezető utat.
Este az emeleti szobában
játszottam a gyerekekkel, te meg
a házigazdával beszélgettél lenn, a teraszon.
Aztán a gyerekek elaludtak.
Akkor éjjel éreztem először
a közeledő ős dermesztő érintését.

Haramza Kristóf

Fügefalevél

Gyűlölte a tömeget. Legszívesebben kövekkel hajigálta volna meg azt a báméskodó embermasszát, amely már-már egészen ellepte a piac-teret. – *Fuldoklom... Nem kapok levegőt.* – kapkodta fel idegesen a fejét, amikor megint a sokaság közepén találta magát. – *Arctalan, zabáló, csürhe. Mindenből a legjobbat akarjátok. Óh, hogy miért is nem emésztitek fel egymást inkább?* Ismerte jól azt a habzsoló és költekező életösztönt, amely minden egyes nap kizargatta hajlékukból az embereket. Ismerte, és habár önmaga is a folytonos alkudozásokból, kisztílú csalásokból halmozta fel minden vagyonát, ha csak tehette, igyekezett inkább a távolabbi, csöndesebb zugokba elvonulni a tömeg elől. Azon a napon mégis borzongva, lehajtott fővel nyomult előre az emberi háta sorfala között. Maga sem értette, miért, de egyre beljebb és beljebb furakodott. Hiába volt parancsoló hangja, apró termete miatt a szintén kíváncsian álldogáló népek észre sem vették őt. Mi több, ide-oda lökdösték, s egy kicsit sem mozdultak arrébb, hogy utat adjanak neki.

Különös kétségbeesés lett úrrá rajta. Az emberek mintha egy pont köré gyűltek volna össze. Zakeus pedig mennél közelebb próbált férközni ehhez a középponthoz, annál világosabbá vált számára, hogy sosem fog kikeveredni a sokaságból. Vakságban volt, mert elnyelte őt más emberek tülekedő áradata. Ebben a felismerésben, a dölyfös, szakállas ember egyszerre abbahagyta dühöngését és csüggedten, magatehetetlenül nézett fel az égre.

Zakeus feje fölött, egy magányos faág nyújtózkodott, mely átszelve az ég boltozatát épp az ő látószögébe keveredett. Eleinte le akarta törni ezt a göcsörtös faágot, ám hamarosan meggondolta magát. Az ág ugyanis – ahogy azt ő maga is észrevette, – tovább vezetett: hosszasan nyújtózott el a piactér néptelenebb szegletéig, mintegy kiszólítva őt a tömegből. Zakeus

engedett a hívásnak, s bár kezeivel nem érte el a magasabban futó, hosszúkás faágat, szemével egyre csak követve annak hajlásait, elindult egy másik irányba. Végül megilletődve tapasztalta, hogy mégis sikerült kiérnie oda, ahol az ág összeért a törzzsel és ahol – néhány gyermeket és azoknak szüleit leszámítva – végre újra egyedül lehetett. Zakeus már régről ismerte ezt az elhagyatott fügefát, de valahogy mindig elsétált mellette. Most azonban a fához dőlve megállt: A széles lombkorona hűsítő árnyékot adott, egyszerűen nyugalommal töltötte el. Zakeus felujjongott a lelkében, mert úgy érezte, hogy megérkezett. A szürke, poros piac embertelenségéből mintha mérföldekkel csatangolt volna arrébb, hogy rátaláljon erre a kiszakított földdarabra, a terebélyes fügefá által termett csend és békesség titokzatos birodalmába...

Amint így szemlélődött, a fának egy levele éppen előtte hullott a földre. Zakeus lassú mozdulattal hajolt utána és vette fel a porból. A levél egyik oldalán erezeteket látott, melyek hol egybe, hol pedig különválva futottak végig a felületen. A sok kacskaringós vonal gyermekkorára és családjára emlékeztette; lám, atyjával, anyjával, fivéreivel, mint futottak együtt ők is valamilyen cél felé. De miféle kimondott vagy eltitkolt cél volt az? S vajon elérték-e valaha is? Nem úgy van-e, ahogyan itt és most, ezen a falevélen látható; hogy az erzet csupán a kiindulópontban közös, azután szerte ágazik, s mind más és más irányokba kanyarodik tovább, hogy mikor majd az egyik vonal megszakad, rögtön eggyé váljon a mellette haladó többivel, s így egy másikban fusson tovább ő maga is? Mert hiszen, ha így tárja elénk Elohim az élet vonalait, akkor talán hasonlóan mintázza a természetet is... Zakeus csak forgatta kezében a levelet, ám valamit továbbra sem értett: Miért csúsznak össze a minták és válik erezetté a sok különálló kis ér? Mi az egybeolvadás, másként összetartozás értelme? S ha már a természetben így van ez, tudunk-e mi, emberek valaha is összefogni? Futottunk-e már vállat vállnak vetve, nem tülekedve, hanem egymást támogatva és segítve, egyetlen közös cél felé? Vagy csak úgy vagyunk itt; díszként, mint ennek a levélnek a mintázatai, amelyek az esőtől, szélről, felsőbb hatalmaktól egyszer majd úgyszólván elmosódnak, felszívódnak, mintha sohasem léteztek volna?

Kivel kellene nekem most összetartanom? – pillantott fel Zakeus. Tekintete pedig óhatatlanul újra az imént elhagyott tömegre szegeződött. – *Ezekkel? Nem. Az kizárt.* – Kezéből bosszúsan dobta el a falevelet, majd maga elé köpve egyet, morogva a fa oldalához lapult.

A sokaság eközben váratlanul elcsöndesedett. Aggok és fiatalok mély alázattal hallgattak valakit: olykor-olykor könnyezve bólogattak, máskor lehajtott fővel töprengtek a hallottakon. Zakeusban megint fellobbant a kíváncsiság. Rá kellett jönnie, hogy akármennyire is békés volt a fa árnyékában, voltaképpen ugyanúgy nem látott semmit sem, mint korábban az emberek között. – *Mit tegyek? Vissza már nem mehetek, ahonnan jöttem, ám itt sem maradhatok, tétlen üldögélve.* – tanácstalanul járta körül a vastag fa törzsét. Miközben járkált, a hosszanti ágakra tekintett, s hirtelen egyetlen megoldásként született meg benne a gondolat: – *Fel kell másznom. Csak így láthatok valamit ebből az egészből!*

Zakeus az egyik elérhető ágat szemelte ki, ám első rugaszkodásra sikertelenül visszaesett a porba. Csupán harmadszorra tudott úgy megkapaszkodni, hogy fel is tolja magát a magasabban lévő ágakig.

Mikor már a lombok között volt, kényelmesen elhelyezkedett. Arrébb túrva a sok levelet, végre letekinthetett. Ám a látványtól egészen meghökkent: Zakeus először a népet pillantotta meg, akik már nem a beszéd irányába, hanem kissé kinyújtva nyakukat, egyenesen felé fordultak. Tisztán látta a közelebb lévő arcok éleit, jól ismerte a népek ajkán élt és oly sokszor említett személyeket: Az anyai aggodalmat és szeretetet sugárzó Mária vonásait, a nagyhangú, jókedélyű Simont, a lelkes Zebedeus-ifjakat, a folyton töprengő Tamást és a magánytól sújtott, eszelős tekintetű Júdást, a naivan mosolygó Jánost és az őket körülölelő összes tanítványt. Most mindannyian Zakeusra figyeltek, élükön egy magas, szegényesen öltözött vándortanítóval, aki erélyesen így szólt:

– *Zakeus, itt vagyok. Jöjj közénk, mász le a fáról!*

A felszólítás hirtelensége olyannyira megdöbbenetete őt, hogy kezével véletlenül letört egy kisebb ágat. Fészkelődött a lombok között, a torkában dobogott a szíve. Jézus újra megszólította őt:

– Zakeus, itt vagyok. Jöjj közénk, mássz le a fáról!

–Elképesztő! Vajon honnét tudja, ki vagyok? S miért fordult felém egyszerre mindenki? Különös, eddig senki sem vett észre. Hisz egy ekkora embert, mint én, ugyan ki venne komolyan! Jobb is nekem itt, egyedül, távol a nép zajától.

Haragjában egy levelet szakított le a fáról, hogy majd nagy lendülettel a tömegbe dobja. Ám a levél hirtelen kihullott kezéből, és egy apró szellő éppen Jézus lábai elé sodorta azt. Zakeus ebben a mozzanatban sok mindent megértett. - *Évezredek múlhatnak el, míg az utolsó élet-fonál visszafut Teremtőjéhez. Mégis a lelkek, ha különböző irányokból is, de végül talán összeérhetnek.*

Jézus eközben fölvette a földről a fügefalevelet és szemlélni kezdte. Zakeusban némi remény ébredt. Sóhajtott egyet, mégis elhatározta magát:– *Le kell másznom közéjük.*

Az üléstől azonban egészen elgémberedtek a lábai. Lefelé menet vette csak észre, milyen magasan is van. Remegő térdekkel csúszott ágról-ágra, miközben a nép hátulsó soraiból röhögő, gúnyos kiáltásokat hallott:

– *Nézzétek! Nem bír lemászni.*

– *Túl sokat képzelt ez magáról... Rá is fér a küszködés, az ilyen tolvajokra!*

– *Maradna is inkább fent, a lombok közt. Ott lesz neki a legjobb!*

Megállt és várt. Nem ment tovább, pedig már csak egy-két ág választotta el a lenti világtól. Mária, az apostolok és néhány tanítvány ekkor a fa köré gyűltek.

Jézus is a fügefafa tövéhez lépett, s biztatásul a kezét nyújtotta fel. Majd az újra tömeggé változott nép egyre hangosabb ordításai közepette, alig hallhatóan a következőket mondta:

– *Az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megmentse azt, aki elveszett.*

Brecsók Blanka
apám, füge

anyám kétezer februárjában,
huszonkilencedikén
hagyta el az országot és apámat,
Bázelben mosónő lett, bére Európa,
pénze hitelkártyán,
képe, amin nem ismerem meg,
rám néz

*

apám súlya öklömnyi csonk tíz centi mélyen,
a hazaérkezés előtti percekben meggondolja magát
földútra hajt, balra kivágott gyümölcsös, a helye
sóval bevetve, srégen átellenben megáll apám,
lenéz

*

köldökömtől lefelé titkos járatok nyílnak,
nem ismerhetem őket, épp ezért titkosak,
bújik meg üregeiben az élet, az élni akarás,
maszlagos lankáin a testnek
anyám rejtett el kincseket,
fedte be velük járataimat

*

undok kis kódokat ültettek apámba
anyám tettei, elmaradás, évek tapasztalata és gyónás,
majd titokba' tartalak, mint padlórésbe szorult,
apró szilánkot a rés, fájni fog minden legkisebb mozdulat,
a kezdeti alaktalanság csak tartson még egy picit,
legalább addig, amíg anyám hazaér hozzánk

*

megint és megint,
apám tenyere egy asszony,
egyetlen asszony mellét szeretné venni,
hullott fűgét emel fel a földről, dédelgeti,
ráun és messzire hajítja

*

apám ott áll, ahol közel van a kor határa, ott, ahol
térbeli helyzete változatlan, ő a változatlan helyzet a térben,
tart még benne a titok, és ha fehér papucsban szaladok,
anyám köpenye derekamra simul, és azt hiszem,
biztos baj van, rosszul esett vagy talán rosszabb,
titokban arra gondolok, futnék-e anyámért így,
futna-e anyám értem, vagy ha most megállok,
nem fog semmi sem történni, anyám nem hagyja el
apámat,
az országot egy februári reggel, nem kel ki az ágyból apám,
megy autóval dolgozni, haza, és nem áll meg útfélen,
csak én a küszöb előtt, vajon miattam nem jön
ide senki sem haza

*

apám kétezertizenöt május elsején halt meg

*

nem ment dolgozni, nem jött kerülve
haza, haza,
kérdezte tőlem a kórházi ágyon, mikor
csak a kezét tudtam szorítani, mindig erősebben,
és nem feleltem, mert gondoltam,
ha felelek,
elmondom a titkot,
amit nem mondhatok el, apám,
neked se

Soós Viktória

Csekk

Befizettem a csekket, apa,
idén úgy tűnik, nem emeltek.
A kerékcseré is megvolt,
négyévszakost kértem,
hogy ne kelljen kétszer is lejárni hozzátok
vidékre, csak ezért.
Eddig mindig halogattam ezeket,
ahányszor hívtál, onnan,
a kisházból, amit építettél
negyven éve a tanítványokkal,
a te szentélyedből, ahol a falon mives tányérok
és kolbászok lógtak, a sparhelt mellett
álltál, főztél, valami húsosat,
amit én utáltam, bezzeg a barátaid
mind odajártak névnapozni,
onnan hívtál mindig,
a recsegő vonalason
a legváratlanabb időpontokban,
hogy megkérdezd, befizettem-e a biztosítást.
Az agyamra mentél vele,
mindig rohantam valamerre, ügyeket intézni,
egyetemre, óvodába vagy valami programra,
hát kinek van ilyenekre ideje,
ne már, apa, mondtam, hogy ez nem az én dolgom,
intézze a férjem, én ezzel nem foglalkozom,
hogy nem lehet ezt megérteni,
a hülye csekk meg a kerekék,

hát csak erről tudsz kérdezni,
arról miért nem, hogy hogy vagyunk,
a munkám,
én
és a gyerekek,
miket gondolok a világról,
de nem, állandóan csak a csekk,
a végére mindketten felhúztuk magunkat,
mérgeesen tettük le,
recsegő szavak, aztán halk kattanás, ennyi,
és tudtam, hogy a végén úgymint fogod magad,
és befizeted te,
felülpsz a kempingbiciklire
(mert az autót én használtam),
komótosan kitekersz a postára,
végig a bicikliúton, át a síneken,
el a temető mellett, a Tesco után
balra fordulsz, és beállsz a sorba,
legalább mozogtál aznap,
és ez is közösségi program egy kisvárosban,
aztán hazamész, mert már sötétedik,
nekem meg megint nyugtom van egy kis időre,
de most büszke lennél rám, időben befizettem,
mondanod sem kellett,
öcsém adta oda a sárga csekket, édes istenem,
mikor láttam én olyat utoljára,
mondta, fizessem be, most érkezett,
te meg már nem tudod,
rá van írva pedig a neved és a címed,
nem tudják, hogy téged nem kell már
biztosítani.

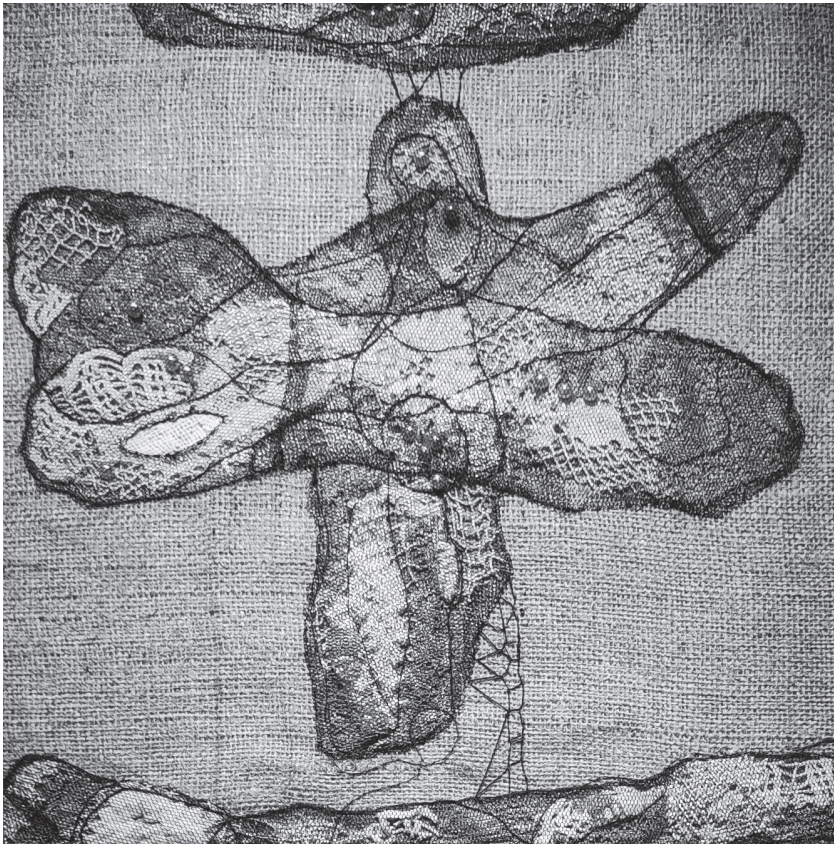
Nézegetem a csekket,
nem dobtam ki,
emlék
tőled,
kitűztem magam elé,
a falra.
Ne haragudj, apa,
későn jöttem rá,
hogyan ez a rohadt csekk
a szeretetnyelved.

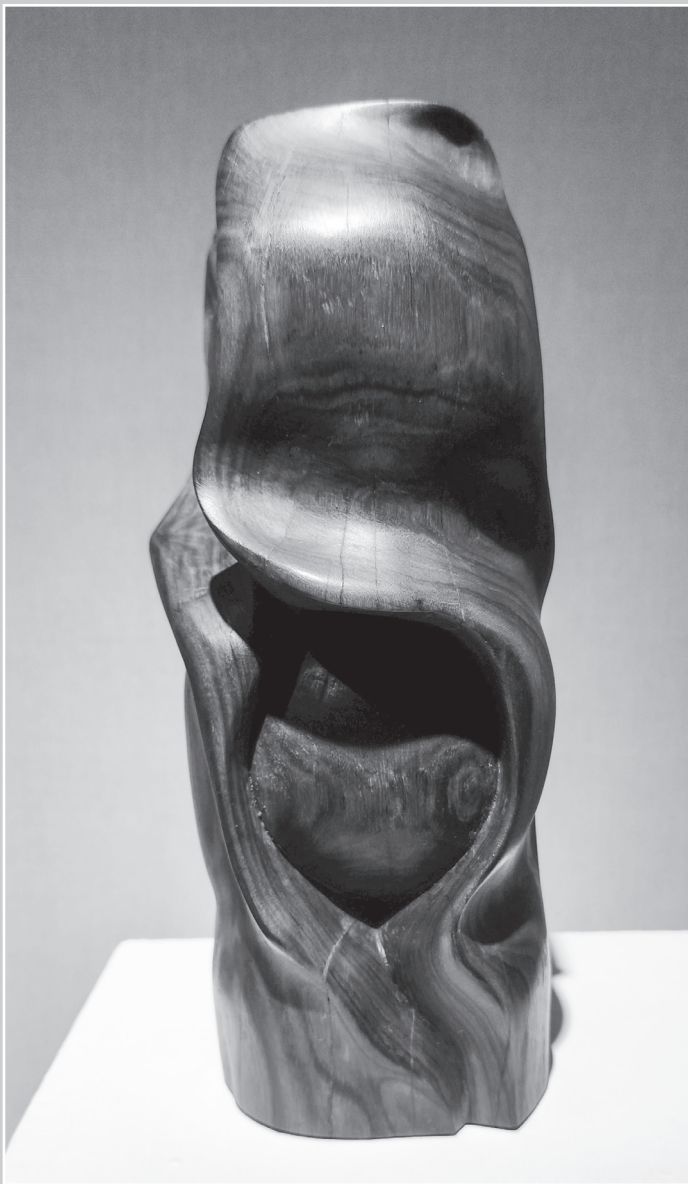
A macska

Hajnal négy harminckor,
menetrendszerűen
rövidül a mellkasomra
egy fekete macska.
Felébredek.
Azóta jön, mióta bekerült
a falba az urna. Hang nélkül kérdez.
Fájnak-e a holtaknak a lángok?
Porrá lett testüknek van-e feltámadás?
Sárga szempár figyel,
mit mondok.
Nem hagy aludni.
Tudod, ugye, hogy anyád következik?
És te nem leszel ott,
háromezer kilométerről
fogod végignézni,
kifeszítve

két ország között.
De ne aggódj,
bárhova mész,
én hajnal négy harminckor
pontban
megint
eljövök.

H. PÓKA EMŐKE: Lélekmadár

HADNAGY GYÖRGY: Origó

Csányi István

Jelenés az ablakban

Hajnaltban a szobámba nyitok. Sötét van bent. Tapogatózva lépkedek, hogy meg ne botoljak. Hallok valamit; távoli vonat zúgásának tűnik. Az ágy szélére ülök, figyelek. Nagy, fekete fák árnyékát látom az ablakon túl. A vitrinen homály, üveges sötétkék. Jólesik nézni. A szomszédos szobában csendes zene szól. Néhány percig ülök így. Pisilnem kell, de combizmaim nem mozdulnak. Fáradt vagyok. Pihenni akarok, feküdni, de a nyakam, hátam izzad.

Végre kitámolygok a wc-re. Felpillantok. A szűk helyiség apró ablakát nézem. Tompa szűrükület. Lábam alig tart, néha a falnak támaszkodom. Vonat zakatol megint, épp a hídon megy át, dudál, dübörög. Lassan végzem a dolgom. Öreg vagyok, érzem. A fürdőszoba ajtaja csukva. Nyikorog a kilincs, mikor benyitok. A levegő páradús, bent szappan és víz illata keveredik. Megeresztem a csapot. Visszhangzik a papucs, ahogy csosszan a csempén. Forró, gőzölgő csobogás, jólesik. Enyhe fájdalom tarkótájon.

Elfekszem a kádban, figyelem ahogyan minden testrészem víz alá kerül. A hazaérkezésre gondolok, s hogy milyen jó hajnalban fürödni. Magamban egy novellát fogalmazok, a mondatok könnyen gördülnek. Témája jelen-téktelen, cselekmény nélküli hangulat, butaság, más talán meg sem írná. Addig fekszem a kádban míg hűlni kezd a víz, s míg észre nem veszem, odakint virrad. Törölközőért nyúlok, kilépek. Hallom, hogy anyám szobájában négyet üt az ónémet falióra. A hang mélyről jön, inkább csak sejthető. Izgága, sürgető feszültség támad bennem, már aludnom kellene. Nem emlékszem, miért telt el ilyen gyorsan az idő. Megrémülök attól, hogy nem emlékszem. Görcsösen gondolkodni próbálok, de nem megy. Gyorsan, kapkodva törölközöm, majd egy pólót keresek, magamra veszem, a meleg gőztől tapad, zavar, de csak arra tudok gondolni, hogy aludni kell. Sietve szobámba nyitok, és az ablaknál meglátom őt, amint rám mered.

A férfi csak ül az erkélyre kitett könyvesládán, s befelé bámul. Szeme kiguvadt, zsíros, hosszú haja ritkásan tapad homlokához. Ölében ül valaki, egy nő. Szeretkeznek. Nem értem, hogyan másztak fel oda. Egyenesen

a szemembe néz. A nő ábrázatát nem látom, mert a férfi felé fordul, és mintha nem is lenne arca, csak csúcsos koponya, és sűrű hajzuhatag. Megborzongok, felordítok. A borzongás végig szalad a fejem tetejétől, a hátamon át, le egészen a talpamig. Ekkor a férfi is ordítani kezd, rátapad az ablakra. Tudom, hogy mindent lát, hisz a szobámban ég a villany. Gyorsan lekapcsolom, tekintete bizonytalanná válik. Már nincs ott a nő. Most, hogy sötét van bent, tisztábban látom az egész alakot. Fenyegető, ahogy vigyorog. Csak néz meredten, és vigyorog. El kell onnan zavarnom most azonnal, különben bejön.

Száját szorosan összezárja, kutatva fürkészi a benti homályt, engem keres. Nagy kerek szeme fölé emeli a tenyerét úgy bámul, idegesen zörgeti az ablakot. Mikor újra üvöltetni kezd megiramodom. Rohanok az ablak felé. "Takarodj!" - ordítom, és homlokomat az üvegnek nyomom, miközben két kezemmel az ablakkeretnek támaszkodom. "Kotródj innen!"

Egészen lassan világosodik. A távolban újabb vonat morajlása. Hanyatt fekszem, és a plafont figyelem. Nemsokára kelnem kell.

ZAFÍR MARI: Erdő szélén

Harangi Benedek

Ha eleget vártunk

A sokadik ünnepnapon a gépies rágás.
Az örökséget az írás maradékával együtt
kicipelem a házunk elé.
Tűzőkapocs tartja azt a néhány foszlányt.

Miután a föld keményre fagyott, szinte azonnal
suttogni kezdtek egy szántóról, ami valahogy
ép maradt, és róla, aki járt ott. Szerintük
felírta, melyik ösvényről tért le időben.

Pusztasággá aprózódott romok között felejtve,
karjaim bénultan lógnak.
Sokan gyűltünk össze
görnyedt, kampóvá meszesedett gerinccel.

Ha eleget vártunk,
talán reflektorpázmákban simít majd végig
az ütemes suhogás,
mert mégis
eljönnek. Az lesz a kezdet. Feléjük nyújtózkodunk,
a dermedt szövet kiroppan.
A mozdulatot próbálgatjuk,
amivel eldobjuk, ha lefejtettük magunkról.

Átkelés

Lomhán lélegző ciprusok
és reves tönkök masszáján
át, a kijutás felé préselődve
egy formátlan, nyirkos test nyomul.

A tekintet – csatakos tarkóba,
sárba, bakancsorrba – fúrása,
feltépése, visszarántása, leszegése:
az átkelés katatóniája.

Hígtatlan sötéthez tágult pupillák és orrlukak
meg-megdöccenne gördülnek tovább,
szélcsendben. Mélyen besüpped,
majd lassan emelkedni kezd az ösvény.

Az átkelés hőt termel, emberszagot,
jelt ad magáról,
mintha az ösvény maga is azoknak jelelne,
akik figyelnek.

A bakancsok cuppogása, a nyelvek és szájpaddások
ragacsos neszelése egyre viszketőbb,
ahogy megfigyelő és megfigyelt egyszerre kívánja,
hogy vége szakadjon,
kézirádióból felrecsegő adás tépi fel
az elővigyázatosság fojtókötését.
Az első félmondat után elbotlik,
a statikus zaj köhögése
békalencseként lepi el az ingóványt.

Balogh Robert

Lélegzetvételnél szünet

„Érzelmes lányok albumába
vérevel írt volt verseket...”

Puskin: *Anyegin*

Olykor egy szemvillanásnyi idő elég:
amíg két szám között szusszan a zenekar,
addig a szólista kortyol a vizéből,
s ezer ember között a nézőtéren
hullámokban terjed a kényszeres köhögés.

Te valami miatt – ösztönösen, megérezésből? –,
megfordulsz, és összevillan a tekintetetek.
Nahát, mióta nem gondoltam rád?!
S ez a félsóhajtásnyi idő éppen elég,
hogy felmérj ezt a bő másfél évtizedet,
amit a lányból lerombolt, s belőle nőt épített...
A meglepetés lebénított mindkettőtöket.
Felocsúdva én elmosolyodtam,
te elvörösödve félrefordítottad a tekinteted,
belemenekültél egy férfi nyakába.
Úgy ismerem ezeket a helyzeteket!
Nem is a neveltetés vagy kényszeres sémák miatt
szerettem volna köszönni neked,
csak jelezni, hogy látlak, s ez fontos nekem.
Erre most sajnáljam, hogy a nyakam megfordulna,
de egész koncert alatt mereven előre kell figyelnem,
nehogy zavarba hozzalak?
Valami romantikus giccsben felállnék,
átcsörtetnék parfümfelhőn, nagyestélyierdőn,
ciccegőkkel nem törődve, hat sorral hátrább,

a túloldalig menetelnék, s a sorszéléről,
magázódva odaköszönnék neked,
s nyújtanám a kezem, s te nevetve
kiszaladnál velem, izzadna a tenyered,
s keresnének egy sötét zugot a folyóson,
s a falhoz nyomva oldanánk a feszültséget.
De nem, nem is miattad, miattam nem teszem.
Annyiszor beletrappoltam valamibe,
ami túl személyes, szabad és szerelem?
Annyi megállapítható: sem a távolság,
sem az idő nem véd meg tőlem.

Valóban jobb, hogy félrefordítottad a fejed.
Közben a bőgős magánszámba kezd,
mint egy haknin, túl hosszan elnyújtva,
erős ritmussal tolakodó dallamot ad,
beszáll a dobos, tablával indít,
majd bravúrosan megszólaltat mindent,
ami csilingel, cseng, bong vagy kuttyoghat,
de mikor szellősen ráúszik a szaxofon,
s az agyamban lüktet ez az átható
szomorú, nordikus zene,
akkor a közönség a pénzért tapsolni kezd,
a zongorista is beszáll két hangszeren,
eldől, hogy a nagy öreg nem gyakorol,
hanem improvizál, jogosan szól újra a taps.
Közben én arra gondolok,
hogy senkit, még senkit nem hagytam hátra,
mindenkit magamban cipelek,
mint Kékszakállú hosszú háremkaravánja,
külön szobába zárt csontváz-szerelmeket.

Karáth Anita

utóirat egy kezdő sítanfolyamra

#Huszimester #asep #síbarátok

#Huskisielőamazonjaiésazandris

#felnőttsi #balansz

végül végy egy nagy levegőt és miután már a kiskorúid is golyóban csúsznak a piros pályán szívd fel magad hogy neked is sikerülni fog nagy kövér íveket produkálnod az alsóerdei műanyagpályán a kezdő felnőtt kurzuson bízva abban az ősi megfigyelésben - amit Huszi mester, az edző mindig elmond - hogy a fizika létre fogja hozni a kanyart és befogat a megfelelő irányba reménykedem abban is hogy az idegpályák szűzhó nélkül is hozzászoknak majd a műanyag pálya durva surrogásához és lesiklás közben megtalálható a balansz lám hütte nélkül is lehet jó a hangulat ha a síbarátok termoszban hoznak fel gyümölcsteát és mézeskalácsot stresszoldás gyanánt zenegépnek egy közepes méretű JBL is megteszi pláne ha esténként kivilágítják a pályát és szól a *Come together* a tizenkettedik csoportos felnőtt óra után hibátlan hokistopról álmodom és bizonyságom van arról hogy félelmek nélkül is meghódítható az élményközpont zöld műanyagja a hegy-és völgylábat ugyan keverem még néhanapján de a skiwassert és a glühweint már szótár nélkül is kikérem magamnak gyönyörködve a nagy kövér ívek és a fizika jóleső magabiztosságában

Az önmeghatározás nehézségei (részletek)

A kezdet

A film szerint, ami a fejében élt, csak alig pár éves lehetett, amikor először a stadionban járt. Fogta az apja kezét, és sodródtak a meccsre érkező tömeggel. Vigyáznia kellett, mert könnyen elveszhetett a ballonszürke masszában. A kabátgombokat nézte, a nagy zsebeket. A zsebekből kilógó Népsportot. A csuklókon lógó zsebrádiókat és autóstáskákat. Összekacsintott a vele egymagasságúakkal. Az apja szotyolát vett. Mindenfélét árultak a stadion körül. A billegő alumíniumasztalokon szotyola, tökmag, sorsjegy. Mást nem rögzített a gyerekagy vagy a képzelet. Igen, könnyen lehet, hogy mindezek csak mások emlékeiből, filmekből és olvasmányélményekből összevágott vágyozók. Az apa hiányából fakadó felnőttkori depresszív hangulat becsaphatja a tudatot, az emlékraktárba fals áru kerülhet. From father to son, apáról fiúra, mennyi ilyen tetoválást látott. Az apa áll a stadion előtt, fogja a fia kezét, vagy a nyakába ülteti. Klisé. Akkor közhely, hogy már a sajátjaként fogadta be, és a gyerekkorára vonatkoztatta? Minden jel erre mutat, illetve semmilyen jel vagy bizonyíték nem mutat az ellenkezőjére. A kép homályos, de kitörölhetetlen.

A megtelt stadion hangjai lenyűgözték. Főleg az a máshol nem hallható morajlás, amely a csapat ígéretesebb támadásait kísérte. Mély, egységes, szavak nélküli férfihang. Gyomorból feltörő, hullámzó bariton. A helyzet kihasználásától függően csalódottan elhalkult, vagy ordító gólörömmé és tapsviharrá fokozódott. Vagy ez is csak egy téves, későbbi élményekből szerkesztett álvalóság?

Templom

Eleinte megrökönyödtek a hívek, aztán megszokták. Amikor először léptek be a templom kapuján együtt, csak megálltak tétován a hajó végében. A magabiztosságukat egy pillanat alatt darabokra törte Jézus Krisztus jelenléte, hogy majd újjáépítse azt. Nem hübrisszé, hanem egyfajta bizonyossággá. Nem önmagukról gondoltak kevesebbet, hanem önmagukra. De ez egy hosszú folyamat volt. Egy lengyel huligánokról szóló filmben látták, hogy a szurkolók a nagyobb meccsek előtt közösen mentek misére, több padsort, szinte egy szektort elfoglalva.

Tudták, hogy Simon gyakorló katolikus, így megkérdezték tőle, hogy mit szól az ötlethez, mit szólna az egyház, a közösség, ha ők is részt vennének a vasárnapi szentmiséken. Hogyne, gyertek, mindenkit szeretettel fogadunk. A válasz egyértelmű volt, de mögötte rögtön felvillant a kétség. Szeretettel? A plébános igen. De a hívek? Erősen kétséges. Simon nem mutatta, nem vallotta be társainak, de aggódott. Ha abból indult ki, hogy a szentmiséken hogyan reagáltak a hangoskodó gyerekekre, vagy például egy fedetlen vállú nőre, akkor – lássuk be – az aggodalma nem volt alaptalan.

Megrökönyödtek. Szúrós tekintetek, fejcsóválások, összesúgások. Mit keresnek itt ezek a kopaszok? Nézd, még a nyakán is van tetoválás! De legalább egy kereszt! Csak nehogy ide üljenek mellénk! Én szólok a püspöknek. Hallatlan. Aztán megszokták őket. Mert ott voltak minden egyes vasárnap vagy a szombat esti előmisén, attól függően, hogy mikor játszott a csapat. Időben érkeztek, csendben leültek, Simon megtanította nekik a miseilletant és a liturgikus mozgásokat is. Udvariasan maguk elé engedték a templombejáratnál az idős asszonyokat. Szenteltvízzel keresztet vetettek, a tabernákulum felé fordulva, ahogy kell. A padokhoz érve egyszerre hajtottak térdet, tekintetük az örökmécsesre fókuszált. Csendben a helyükre ültek.

Eleinte nem énekelték a liturgiát. Esetleg tátozták. A Glóriát egy idő után mégis elkezdték, először csak halkán, majd egyre hangosabban. A hangszálaik edzettek voltak, a meccseket mindig végigszurkolták. A szentmiséken ezt a tapasztalást, ezt a kóruszerű közösségi létet kiválóan tudták hasznosítani. Különösen a capo mély basszusa érvényesült. Soha nem gondolták, de a jelenlétükkel, a hangjukkal megújították a megrekedt, elcsendesedő liturgiát. Élni kezdett a templom. Zengett az introitus, visszhangzott a válaszos zsoltár.

Nyavalya

A füstszagú ember felszáll a telepre tartó buszra. Jobban mondvá félrelökődési az előtte várakozókat, hogy elsőként tolakodhasson az alacsonypadlós jármű fedélzetére. Borgőzös leheletébe trágár szavak vegyülnek, amint az elképedt sofőrre förmed. A közlekedési vállalat alkalmazottjának feje fölött a járatritkítások miatt amúgy is Damoklész kardjaként lebeg az elbocsátás réme. Nincs hát türelme az őrgöngyhöz, akik hol az elromlott légkondicionálót, hol a forgalmi dugók miatti késéseket kérik számon rajta. Pattanásig feszült idegei azonban átmenetileg elernyednek, amint tekintete az öklével beszédesen gesztikuláló utas farzsebéből kikandikáló medvecukorra téved. Holott a füstszagú ember nem a lurkóinak szánja a csemegét, maga akarja elrágcsálni azt a hazaúton. A pulyákat édesség helyett évek óta már csak keserű szavakkal traktálja. Megcsömörlött az anyjuktól is, attól a fogatlan némbertől, aki még üzekedés előtt sem lép ki lábszagú szandáljából. A kuncsaftokat amúgy nem zavarja ez a körülmény, tudják ők, hogy olcsó húsnak híg a leve. Mágnesként vonzza őket Ritához, hogy a leharcolt kurtizán nem követeli meg tőlük az óvszerhasználatot. A füstszagú emberben mégiscsak akad némi jóérzés, nem állította ki az elkerülő út szélére repedtsarkú feleségét. Unokaöccse készítette a nőről mobiljával az internetes partnerkereső oldalra feltett képeket, persze jótékony félhomályban, az úszógumikat és visszereket eltakarandó. Jobb napokon öltönyös idegeneket is fogad az asszony közös otthonukban, mialatt iskolakerülő kölykei a telep határán kívül csavarognak. A gyámhivatal már javaslatot tett a két fiúgyerek családból való kiemelésére, de a füstszagú ember akár Strasbouriggig is elmegy, ha a tulajdon vérvonaláról van szó. Azt kérdezte tőle egy bírónő ma, rendjén valóan találja-e, hogy egymaga feléli a neje által keresett pénzt. Hogyne lenne rendjén, amikor az a rohadt ribanc szifilisszel fertőzte meg őt! A nemibeteg-gondozóban tegnap közölték vele a diagnózist, s isten bizony utána olvasna a kórlefolysnak, ha nem lenne diszlexiás. A tanítók kisgyermekként számtalanszor megalázták, amiért nem tudott mit kezdeni

a betűkkel, és mire elérte a tankötelezettségi korhatárt, még mindig csak ötödik osztályos volt. De vele együtt sokan lemorzsolódtak innen a telepről.

A füstszagú embert most halálfélelem gyötri kezdődő nyavalyája miatt. Nem mer egyedül maradni a szorongásával, de a másokhoz való közeledésnek ittas állapotban egyetlen módját ismeri: a kötekedést. Ezért hepciáskodik és gyalázza a buszsofőr semmiért sem felelős édesanyját, ezért könyököl az őt csitítani próbáló öregúr arcába. A more nem látja az üléskárpitra fröccsenő vért, sem a farzsebéből a busz mellé pottyanó medvecukrot, amin az odarohanó galambok azonmód marakodni kezdenek. És tudatáig nem jut el az autórádióból harsogó édesbús operett-sláger sem: „Ha megszersz is, imádlak én, Te drága rossz apacslegény...”

NAGY SZILVIA: Gábrriel kerete 2.

Szeretet

Lassan körbeértem a temetőben és visszajutottam a ravatalozóhoz, ami egy kisebb túrának is megfelelt volna, tekintettel a sírkert meglepően nagy kiterjedésére, amit nem igazán indokolt a vidéki városka mérete. Innen indultam, miután megbeszéltem a gondnokkal a következő hónapok részleteit. A cégünk nyerte el a temető világítás korszerűsítésére kiírt pályázatot, amit nekem kellett felügyelnem. Pont temetéshez készülődtek, így inkább elmentem bejárni a terepet.

Amúgy sem szeretem a temetéseket. Ez az ellenszenvem már gyerekkoromban megvolt, akkor az elmúlás, a tovább nem létezés gondolatával nem tudtam mit kezdeni. A könnyeket, a sírást már akkor sem tudtam feldolgozni, inkább idegesített, nem szánalmat ébresztett bennem. Így, a harmincas éveim vége felé a temetések iránti rossz érzés továbbra is megmaradt, bár most már inkább az egyértelmű képmutatás taszított. Az elmúlás feldolgozása lassan sikerült, az viszont már sokkal kevésbé, hogy mindenki szinte tökéletessé válik, amikor meghal. Persze tudom, hogy a mondás szerint a halottakról vagy jót, vagy semmit, de akkor inkább maradjunk a semminél. Lennének érdekesen néma temetések, az biztos. Mellesleg a temetőket szeretem, bár nem ezeket a puccos, ki épít nagyobb síremléket típusúakat, inkább a rég elhagyott, szerény sírkövekkel, kopjafákkal, erdő mélyén megbújókat. A mostani sétám során is inkább csak szánalmat éreztem a megannyi „sírcsoda” láttán, ami véleményem szerint nem a halotról szólt, hanem inkább a külvilág számára próbált valami olyan üzenetet közvetíteni a szeretetről, aminek az tényleges igazságtartalma erősen megkérdőjelezhető.

A visszaérkezésemkor már nem volt semmi mozgás, a gondnokot az irodájában találtam. Megbeszéltük, hogy másnap nekiáll a csapat a munkának, és én is érkezni fogok velük már reggel. Elköszöntem, majd a zezzugos úthálózat egy keskenyebb, a parcellák közt kanyargó ösvényén elindultam a távoli kapu felé. Teljesen elmélyedtem a munkával kapcsolatos gondolataimban, amit aztán egy mélyedés az utacsán rútol ki is használt, miáltal sikerült

úgy megbotlanom, hogy egyensúlyomat veszítve féltérde estem. Fájdalmas arccal néztem fel, s egy fekete ruhás, alacsony anyókat láttam meglepő sebességgel felém sietni az egyik sír mellől.

– Fiatalember! Jól van? – kérdezte aggodalmas arccal, miközben a terméthez és korához képest nagy erővel felsegített.

– Jól vagyok, köszönöm – feleltem, bár feltehetően nem elég meggyőzően, mert a néni már az egyik közeli sír melletti padhoz támogetott.

– Azért csak jöjjön, üljön le! Szépen megüthette a lábát – invitált, vagyis inkább utasított ellentmondást nem tűrően.

Engedtem az unszolásnak és leültem, kinyújtva sajó lábamat. Az ütés nem volt vészes, de esés közben a térdem megrándult kicsit. Miközben két kézzel nyomkodtam enyhítendő a fájdalmat, szemügyre vettem a jótevőmet, aki eközben mellém ült. Szinte elveszett mellettem a padon, most még apróbbnak tűnt. Talán még a fekete ruha és kendő is rásegített erre a benyomásra. Nem gyászruha volt, legalábbis azt hiszem. Inkább olyan régies fajta falusi ruha, amit már csak megsárgult fényképeken és múzeumokban látni. Valahogy nem illett ebbe a puccos városi temetőbe. Azt már megtapasztaltam, hogy a szikár kis termet milyen erőt rejt, s most azt is észrevehettem, hogy a komor ruha ellenére az arcáról, szeméből vidámság sugárzik az érzem érzett aggodás mellett. Hozzám hasonlóan ő is jól láthatóan szemügyre vett, de nem szólt, csak kíváncsian nézett rám. Végül én kezdtem a beszélgetést.

– Jó, hogy itt volt, köszönöm még egyszer a segítséget!

– Szinte mindig itt vagyok – felelte, tudomást sem véve a hálálkodásomról – gondozgatom ezt a sírt, élvezem a csöndet, ha meg jár erre valaki, hát beszélgetünk kicsit – folytatta egyértelművé téve, hogy itt most a beszélgetés következik. Nem kellett kérdezniem, áradni kezdett belőle a szó.

– Amúgy nem szeretem ám ezt a temetőt. Túl nagy. Az otthoni, falusi sokkal emberibb. Mert nekem az ám az otthon, nem ez a város. Csak hát... – itt tartott egy kis szünetet elábrándozva, de folytatta is – Falusi vagyok, nem szégyellem. Ott születtem, ott is éltem. Felneveltem egy fiút és egy lányt az urammal, bár elég későn születtek. Mindkettő sikeres ember lett, nagy

ember, ahogy itt a városban mondják. El is menekültek a faluból, amint lehetett. Talán, ha nem teszünk meg mindent a taníttatásukért, akkor maradnak, de úgy látszik a kiokosított embernek már nyűg a falu. Eljöttek ide a városba boldogulni. Aztán mikor szegény uram meghalt jó pár évvel ezelőtt, hát beállítottak, hogy nem maradhatok itt egyedül, vesznek nekem egy kis lakást a városban, ott tudnak rólam gondoskodni. Hát mit tehettem, beleegyeztem – a szemembe nézett, mint aki megerősítést vár, hát minden meggyőződés nélkül bólintottam, mire folytatta – Szerencsés vagyok, hogy ilyen gyerekeim vannak. Semmire sincs gondom, mindent megkapok tőlük, amire szükségem van. Szeretnek – itt megint tartott egy kis szünetet – jó ez így nekem, azt mondják, akkor biztos így van.

Hosszú monológ volt, és nem az egyetlen. Feltettem néha egy-egy kérdést, de valahogy mindig a gyerekeknél és az ő szeretetüknél kötöttünk ki. Miközben beszélt, szemügyre vettem kicsit a sírt, amely mellől a segítségemre sietett. Egyszerű volt, szürke műkő, apró fekete márványtáblával. Csak egy név volt rajta, amit ilyen távolról nem tudtam kivenni. Se keresztes, se évszám, se bármilyen szöveg, ahogy általában lenni szokott. A kőkereten belül virágok mindenütt, akár egy gondozott kertben.

Néha ő is kérdezett, meséltem a munkámról, hogy most többször is járok majd erre. Élveztem a beszélgetést, de gyorsan múlt az idő, hát elköszöntem. Megígértette velem, hogy elnézek errefelé legközelebb is, ha a temetőbe kell jönnöm, mert ő biztos itt lesz.

Tartottam magam az ígérethez, három hónapon keresztül heti rendszerességgel megjelentem a temetőben és minden alkalommal megkerestem beszélgetni kicsit. Végül sikerült befejezni a munkát, hát kénytelen voltam elbúcsúzni, mert a következő már egy távoli városba szólított.

Közel egy év telt el, amikor újra vissza kellett jönnöm néhány garanciális hibát megbeszélni. Első utam nem is a gondnokhoz, hanem a sírhoz vezetett, de a nénit nem találtam ott. A sírról eltűntek a virágok, csak egy kicsi koszorú búj meg a feltúrt fekete rögök között, meg egy félig égett gyertyacsonk. Rosszat sejtve kerestem meg a gondnokot, akinél a hibák helyett először a nénire kérdeztem rá, hátha tud valamit. Furcsállva nézett rám, aztán hellyel kínálta.

- Na üljön csak le! Ezek szerint találkozott Magdi mamával. Sajnos már nincs közöttünk. De - itt szünetet tartott és kérdően nézett rám, miközben folytatta - mit tud maga róla?

Megdöbrentem, de aztán nagy vonalakban előadtam, miket is hallottam a nénitől. Többször is meglepődtem, hogy mennyire szerette a gyerekeit, és azok is mennyire szerették őt. Figyelmesen hallgatott, nem ült ki semmiféle érzelem az arcára, míg be nem fejeztem.

- Hát akkor figyeljen - vette át tőlem a szót. Kiegészítem kicsit ezt a történetet, ha nem bánja - bólintottam, várva a folytatást ő pedig mesélni kezdett - Amit elmondott, mind igaz. Végig gürcölt egy életet falun, felnevelt, kitanított két gyereket, akik aztán elhozták a városba. Az viszont kimaradt, hogy ezután nem sokkal mindketten külföldre költöztek, itt hagyva magára az anyjukat, miután kiszakították a megszokott helyéről. Persze gondoskodtak róla távolról is, fizettek mindent, felfogadtak valakit, aki néha ránéz, bevásárol neki, de ennyi. Tudja egyáltalán, hogy kinek a sírját ápolgatta a néni olyan gondosan? - kérdezte, megszakítva a történet folyamát.

- Nem - feleltem - valamilyen asszonynév volt rajta, csak ennyit tudok.

- Hát akkor most leültetném, ha nem ülne már amúgy is, mert ezt nem fogja elhinni! Az a sír a nénié. Ott nyugszik szegény az alatt az asszonynév alatt - mondta nem kevés keserűséggel a hangjában.

- Most csak szórakozik velem, ugye? - kérdeztem elképedve - azt akarja mondani, hogy hónapokig egy kísértettel beszélgettem?

- Nem, nem, dehogy! Kísértetek nincsenek, nekem elhiheti. Legalábbis nem úgy, ahogy gondolja... - itt kicsit elhallgatott, mintha valami eszébe jutott volna, de aztán folytatta - Magdi néni élt, nagyon is élt. De az tényleg az ő sírja. Ajándékba kapta - nézett rám nyomatékosan - a gyerekeitől. A nyolcvanadik születésnapjára. És ez nem vicc! Felajánlották neki, hogy bármilyen síremléket választhat és bárhol a temetőben, kerül, amibe kerül. Születésnap ajándék, érti? Születésnap ajándék - ismételte meg indulatosan, hátha nem hiszem el, aztán halkabban folytatta - Maga szerint mit érezhetett? Végül belement, mert hát ezt is szeretetből tették, ugye?! Nem kellett neki fő hely, puccos síremlék, csak egy egyszerű kő sír, eldugva a temető

egyik zugában. Miután ez meglett, minden nap jött a reggeli busszal, ha esett, ha fújt, akár egy visszajáró kísértet, ha már említette. Késő délutánig rendezgette a sírt, olykor egy-egy másik, elhanyagolt nyughelyet is rendbe rakott. Ha nagyon zord idő volt, akkor behúzódott ide hozzám beszélgetni.

Teljesen megdöbbenem, ilyen történetre nem számítottam. Látva, hogy egyszerűen nem jutok szóhoz, még folytatta.

– A legszebbet még nem is mondtam. A gyerekei még a temetésre sem jöttek haza, valami nagyon fontos elfoglaltságuk volt. Távolról intéztek mindent, hogy majd aztán jönnek leróni a tiszteletüket. Hát nem jöttek. Az a kis koszorú, amit a síron látott, tőlem van. Néha meggyújtok rajta egy gyertyát, és ne nevéssen ki, de beszélgetek vele kicsit. Nem mondom el, hogy én voltam egyedül a temetésén, sem azt, hogy nem igazán értek a virágokhoz, pedig széppé tenném a sírját. Ha akarja, úgylátja fentről.

Elhallgatott, mintha könnyecsepp csillant volna a szemében. Sokáig nem szólaltunk meg. Én a döbbenettől, ő az emlékeitől. De nem is nagyon akarunk már beszélni. Ezek után nehéz lett volna. Rövidesen el is köszöntem, de előtte még kértem tőle egy szál gyertyát meg gyufát. Visszasétáltam a sírhoz, és a lassan sötétedő estében meggyújtottam, majd beleszúrtam a földbe a koszorú mellé. Leültem a padra, onnan néztem a táncoló lángocskát. Míg leégett, végig azon gondolkoztam, mégis létezhetnek kísértetek...

NÉMETH MIKLÓS: A házaló

Kinyitom a szemem. A sötétből lassan félhomály lesz. Ismeretlen minden körülöttem. Hun vagyok?

Lassan, óvatosan mozdulok, majd főnek kelek. Mindenem fáj, a mozgás is nehezemre esik. Mi a fene van énvelem? Mintha ólmot cipelnék a hátamon. Az ágyruhába beleszavardott a lábam.

A hely ismerős, mintha már jártam volna efelé. Vagy láttam volna már képet a helyről. Tudom, hogy innen nyílik a fürdő, igen, a WC is van. Az ott szemben a konyha és a spejz, nem kell kinyitnom az ajtót, hogy tudjam, jobbra a fal baba, a hangból tudom, most is ég, valaki kifütött. De kinek a lakása ez? Miért vagyok itt? Fojtogatja valami a gigámat.

Szólok, nem szól vissza senki. Mintha villám csapna belém: a gyerekek. A gyerekeim! Hol vannak? Nincsenek itt. Szólítgatom őket egyesével, név szerint. Semmi válasz.

Járkálók a szobákba fel-alá, fogódzót keresek, közben kétszer is neki megyek az ajtófélfának, már azt hiszem, hogy le is hömböldök a heverőről, amire próbálok ülni, alig bír el a lábam. Kiborítom a szekrény fiókjainak a tartalmát, neveket keresek a papírokon, számlákat, bármit, ami segíthet. Lekapart sorsjegy, eltépett brosúra, egy bonbonsdobozban néhány befizetésre váró üres csekkszelvény, egy törött napszemüveg. Bárkié is, pazulja a pénzt. Eszembe ötlök valami, benyitok a konyhába. Megnyitom a csapot, van víz. A vindó tele zsírral. Szomjan és éhen nem halok. A hűtőhöz megyek, kinyitom, benne egy pekedli, rajta cetli: egyél meg délben. Nem találok a vekkert.

Elindulok a bejárati ajtó felé. Zárva. Hallom a saját lihegésemet, megállok, lepüllöm magamat egy kicsit. Hiába keresek, kutatok a kezemmel, kulcsot sehol sem lelek, se a villanykapcsolót. Be vagyok zárva.

Van egy házam a Kakas-dűlőn. Három gyerek. Janka, Ferkó és Mártuska. Mártuska még csak három, mindig ott serteptertél a lábam körül, ej, de sok-

szor kell kiimporítani. A múlt héten bezárta magát a csekmet mögötti kinti WC-be véletlenül.

– Mártuskám, csak te tudod kinyitni azt az ajtót bentről. Én nem tudom, innen, kintről! – kiabáltam a rémült kicsinek. – Csak te tudsz segíteni magadon, hogy ne legyél bezárva!

Addig-addig beszéltem hozzá, amíg lassacskán megnyugodott és már tudott figyelni arra, amit mondtam, főnek fordította reteszt.

Ki vigyáz rájuk? Vajon az uram tudja, hogy itten vagyok? Keres egyáltalán? Vagy azt hiszi, hogy megszöktem tőle? Elkezdem verni a falat és úgy kiabálok, hogy engedjenek már ki!

Megtörlöm a szemem, maszatos az arcom a könnyektől, és meglátok egy telefont a szoba sarkában, odalépek. Mellette egy cetli, hívj fel. Gondolkodás nélkül beütöm a számokat, végre valaki, talán tudja, hol vagyok.

– Kivel beszélek? Hun vagyok?

– Én vagyok az. Nyugodj meg.

– Haza akarok menni!

– Ez az otthonod.

– Nem! Azonnal haza akarok menni!

– Nem mész sehova! Eszed ágába ne jusson taxit hívni, mint a múltkor!

Meglepődök az erélyes válaszon, de nem kérdezek vissza.

– Akkor mit csináljak én most?

– Hamarosan megyek. Ma már harmadszorra hívtál.

Megrázom a fejemet, ez megtévelyodott. Még hogy harmadszorra! Zavarba jövök és lecsapom a telefont. Ködös a fejem. Mit csináljak? Elbújjak előle? A gyerekekre tudok csak gondolni, hogy hazavárnak.

Kattan a zár, de az ajtó néhány centiméter után nem nyílik tovább. Mintha elakadna valamiben.

– Engedj be – hallom nyugodtan az ajtó másik oldaláról.

– Nem én csuktam be – mondom és hirtelen minden félelmem eloszlik. Én ismerem ezt a valakit, bár nem tudom, ki.

– Ott van az az ég. Azzal szoktad kitámasztani az ajtót, amikor felmosol. Kapcsold fel a villanyt az előszobában – úgy teszek, ahogy kéri. Lenek nézek, és valóban ott van egy faék az ajtó alatti résben, megakasztja, éppen csak annyira engedi kinyílni, hogy egy kis fény és némi hang beszűrődhet,

de bejönni nem lehet. Odanyúlok végre. Hiába húzom jobbra és balra, nem enged. Nem mozdul.

– Csukd be az ajtót teljesen és akkor ki tudod venni – hallom az instrukciókat és úgy teszek. Beteszem az ajtót, az előszobába már nincs természetes fény, ami a lépcsőházból áradt, csak a lámpafény, ami az árnyékomat nagyítja fel, mintha egy tehetetlen óriás lennék túlzottan hosszú végtagokkal. Kiszabadul.

Nyílik az ajtó. A falhoz lapulok. Bejön egy nő, nagy téli kabátban és sapkában. Ismerősnek tűnik, de a nevét nem tudom megmondani. Komótosan leveszi a kabátját és a cipőjét, a szatyrát, amiből kilóg egy pekedli, leteszi a földre. Elkezd kipakolni a táskájából a holmikat a stelázsra.

– Itt mi történt? Ez fenomenális – mondja a szobába lépve. A fiókok kihúzva mind, belőlük a földre dobálva és szétszórva a különböző papírok, csekkek.

– Kiraboltak.

Nagyot sóhajt, nem mond semmit, csak lassan rendet tesz, visszatolja a fiókokat.

– Ettél már? – kérdezi, amikor betolja az utolsó fiókot.

– Nem.

– Már dél van és nem ettél? Mikor keltél?

Habozok a válasszal. Most tűnik fel, hogy vekker is van a szobában. Kimegyek, ő jön utánam.

– Miért nem öltöztél fel? Felbontottad az ágyat?

Végignézek magamon. Egy apró virágmintás, szürkére fakult flanelhálóing van rajtam és papucs fehér zoknival.

– Hiszen mindjárt le kell feküdni.

– Dél van – ismétli meg. Valóban. Dél. Éhes vagyok.

– Bekapcsoljam a tévét? – a hangja kedves. Leül az egyik fotelba, én mellé.

– És akkor én most innen hova megyek? – mondom, miközben mereven bámulok a képernyőre.

– Már mondtam, ez az otthonod! Itt laksz! Harminc éve! – emeli fel a hangját, majd az arcát a tenyerébe temeti. Nem tudom eldönteni, hogy dühös vagy csalódott.

– Ne rempülj.

– Nem, csak... Mindegy, hagyjuk.

Nem vitatkozok, de a sorsomat nem fogadom el. Valamit tennem kell, olyan maradatlan vagyok!

Kis idő után feláll.

– Később benézek. Estefeje. Addig öltözz fel, vedd le a hálóinget.

– Miért? Hiszen mindjárt le kell fek... - kezdem, de nem folytatom.

– Anyu! Dél múlt! Csak csináld, amit mondtam – és behúzza maga után az ajtót.

Utána akarok kiabálni, hogy ne menjen. Hogy egyedül vagyok. Hogy félek. Félek mindentől. A sötétől. Az estétől. Amit mégis hálóingben, készen a lefekvésre, várok. Talán lefekszek egy kicsit. Bólintok egyet. Kipróbálni, milyen érzés feküdni csak. Nem lenni.

*

– Megint verte a falat. Meg a gyerekeket szólongatta. Magát is, Mártika – mondja a szomszédos ajtó résén kinéző idős arc. Nehéz volt eldönteni, hogy melyik erősebb: a szájalma vagy a kotnyelessége. – Má' megint bolondján van? Nem szedi a gyógyszereket? Nem lenne jobb otthonban?

– Csak ő tudja kinyitni, belülről – mondja a még tétován álló hatvanas nő. Nagyot sóhajt. Elindul lefelé a lépcsőházban. Várja a következő telefonhívást.

Kiss Gábor

Helytörténeti kiadványok

Zala megyében

A Zalai Gyűjtemény kiadványsorozat előzményei és párhuzamai

Ötvenegy esztendővel ezelőtt, 1974-ben jelent meg a leghosszabb ideje működő zalai történeti kiadványsorozat, a Zalai Gyűjtemény első száma, Blázy Árpád gyógyszerésztörténeti monográfiája.¹ Az első kötetet az elmúlt fél évszázadban még további 85 követte, folyamatosan helyet, megjelenési lehetőséget biztosítva a zalai történeti témákkal foglalkozó helyi és országosan ismert kutatóknak, szerzőknek.

Az első kötet a Zala Megyei Tanács kiadásában jelent meg – a sorozatnak már a szerkesztő bizottsága jelzi azt a nagyon erős tudományos és intézményi háttérrel, amelyre alapozva biztosítani lehetett a zalai kutatások eredményeinek publikálási lehetőségét. A szerkesztőbizottság tagjai Degré Alajos, a Zala Megyei Levéltár korábbi igazgatója, Simonffy Emil akkori levéltár-igazgató, Kerecsényi Edit, a nagykanizsai Thúry György Múzeum, Németh József, a Göcseji Múzeum és Török Károly, az MSZMP Oktatási Igazgatóság igazgatója voltak. A szerkesztő természetesen Degré Alajos lett, mivel az ő személye volt az összekötő kapocs, és első-

---

1 A *Vidéki műhelyek. 50 éves a Zalai gyűjtemény* című tudományos konferencián, Zalaegerszegen, 2024. október 16-án elhangzott előadás szövegének javított, bővített, jegyzetekkel kiegészített változata.

2 Blázy Árpád: *A gyógyszerészet megjelenése és fejlődése Zala megyében 1711–1847.* (Zalai Gyűjtemény 1.) Zalaegerszeg, 1974. 107 p.

Degré Alajos portréja, 1970-es évek
(Magyar Nemzeti Levéltár Zala Vármegyei
Levéltára)

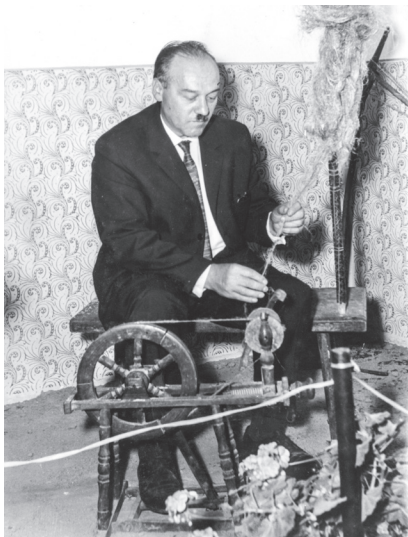
sorban az ő korábbi tudományszervező tevékenysége teremtett alapot az 1970-es évektől Zala megyében kibontakozó kiad-ványozási tevékenységhez; ezek közül a kísérletek közül maradt állva a Zalai Gyűjtemény sorozat.

Degré Alajos 1958-ban érkezett a zalai megyeszékhelyre, miután az 1956-os forradalmat követően eltávolították a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi

Karáról, ahol jogtörténész, tanszékvezető egyetemi adjunktus volt.³ Előbb a Szolnoki Állami Levéltárba, majd pedig 1958 májusában szülővárosába, a Zalaegerszegi Állami Levéltárba helyezték át. Degré nemcsak az akkor már évek óta vezető nélkül kallódó levéltár rendezéséhez fogott hozzá, hanem kapcsolatokat kezdett kialakítani a megye történetével foglalkozó helyi szakemberekkel, intézményvezetőkkel, illetve olyan történészekkel, levéltárosokkal, akik korábban foglalkoztak ezzel a területtel. Így került kapcsolatba Szentmihályi Imrével, a Göcseji Múzeum vezetőjével, Kerecsényi Edittel, a nagykanizsai Thúry György Múzeum igazgatójával, a megyei könyvtár munkatársaival, és – bár állami fenntartású intézményt képviselt – a megyei és a városi tanács vezetésével is. Zala megye történetével korábban Holub József pécsi egyetemi tanár foglalkozott legbehatóbban; az 1920-as években ő írta meg a megye történetének egy fontos fejezetét, a középkori megyei közigazgatásról szóló monográfiát, és több kisebb, fontos publikációt is közzétett. Széleskörű kutatásainak köszönhetően óriási mennyiségű jegyzet, kézirat volt a birtoká-

---

3 Kapiller Imre: Degré Alajos zalai levéltáros és levéltárigazgató. In: Levéltáros elődeink. Degré Alajos és Szabó Béla munkássága. (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2006. 53–55. p. (A továbbiakban: Kapiller Imre 2006.)

Fülöp István a tótszerdahelyi néprajzi kiállításon, 1966 (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár)

ban – Degré Alajos egyik első nagy fegyverténye az volt, hogy rávette a megyei tanácsot, vásárolják meg Holubtól a zalai települések Mohács előtti történetére vonatkozó kéziratait. Ezeket azután rendezték, több példányban legépelték, bekötötték és a közgyűjteményekben kiadványként elhelyezték, ezzel segítve a kutatók tevékenységét.⁴

Degré állította össze az első, Zala megye történetéről szóló olvasókönyvet is, mely a minisztérium és a megyei tanács támogatásával jelent meg 1962-ben.⁵ Ez a nyitottság, az ismeretek közzététele, a használók segítése jellemezte munkásságát, felfogását. 1963-ban a keszthelyi történész vándorgyűlésen ezt nagyon konzekvensen meg is fogalmazta: „...nem szabad elfelejtenünk, hogy a levéltáros fő feladata mégsem az, hogy ő maga kutasson, hanem hogy a levéltárát kutatható állapotba hozza, másrészt hogy a kutatók kiszolgálása kapcsán a helytörténeti kutatókat komoly kutatómunkára nevelje.”⁶ Látta és elfogadta, hogy egy maroknyi történész nem fogja tudni feltárni a megye múltját, értékeit, ezért együttműködést javasolt a helytörténeti kutatókkal és szorgalmazta szakmai támogatásukat, a tudományos színvonalú publikációk létrehozása érdekében.

Az 1960-as évek egyik legnagyobb megyetörténeti vállalkozása a helytörténeti lexikon kiadványsorozat megindítása volt, melynek zalai előmunkálatait Degré Alajos

---

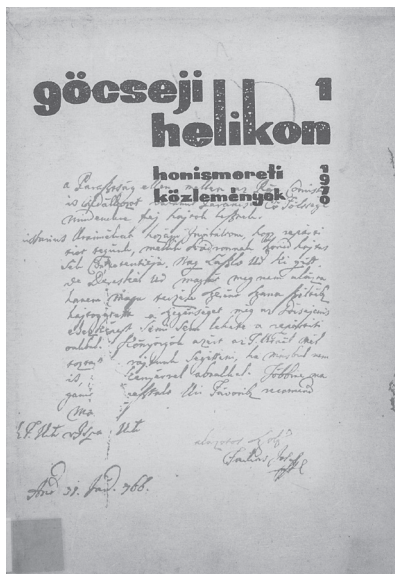
4 Kiss Gábor: Degré Alajos tudományos szervező tevékenysége Zala megyében. In: Levéltáros elődeink. Degré Alajos és Szabó Béla munkássága. (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2006. 65. p. (A továbbiakban: Kiss Gábor 2006.)

5 Olvasókönyv Zala megye történetéhez. (Összeáll. Degré Alajos) Zalaegerszeg, 1961. [1962..!] 140 p.

6 Kapiller Imre 2006. 60. p.

koordinálta,⁷ aki 1961-ben kapcsolatba került Ila Bálint levéltárossal, a Veszprém megyei helytörténeti lexikon szerkesztőjével, majd Szentmihályi Imre múzeumigazgatóval közösen meggyőzték a megyei tanács elnökhelyettesét, Hadnagy Lászlót, hogy Zala megye is lépjen be a vállalkozásba. A zalai munkát Degré Alajos irányította: egy olyan kutató csapatot hozott létre, akik a latin nyelvben is, a különböző iratfajták ismeretében is jártasak voltak, és hitelesen ki tudták jegyezni az 1526 után keletkezett iratanyagokat. Degré számos felkészült szakembert vont be a mintegy 15 főből álló kutatócsoportba, az említett múzeumigazgatókon kívül egyháztörténészeket (Kiss Máriát, Sill Aba Ferencet), néprajzosokat (Vajkai Aurélt, Petánovics Katalint), nyelvészeket (Markó Imre Lehelt, Ördög Ferencet), vagy a korábbi politikai szerepvállalásaik miatt mellőzött Pesthy Pált, Zalaegerszeg első monográfusát és Fülöp Istvánt, a megyei könyvtár korábbi igazgatóját.

A lexikon anyaggyűjtése tudományos szempontból óriási teljesítmény volt, és kiváló csapatépítő is a megye történetével foglalkozó

A Göcseji Helikon Honismereti Közlemények 1. száma, 1970 (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár)

kutatók számára – ennek pozitív hatása a későbbi publikációkban, kiadványokban egyértelműen látható. A Zala megyei helytörténeti lexikon nyomtatásban soha nem jelent meg, kivéve a Balaton parti községek történetét; a gyűjtés anyagát azonban később a megye levéltárosai digitalizálták, így ma már a kutatók számára minden különösebb akadály nélkül igénybe vehető.⁸ Elkészült közben – szintén Degré Alajos és a

⁷ Kiss Gábor 2006. 64–70. p.

⁸ A „Zala megye helytörténeti lexikona” című kéziratos regesztagyűjtemény a Hungaricana közgyűjteményi portálon érhető el: https://library.hungaricana.hu/hu/collection/mltk_megy_zala_hi/.

A Zalai Tükör 1974. I. kötete (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár)

kutató csapat közreműködésével – a Zala megye földrajzi nevei, amely ugyancsak pótolhatatlan helytörténeti adatokat közzétevő nagy kiadvány.⁹ Egy olyan probléma is kibukott viszont a lexikon kiadásának szervezése kapcsán, amely nagyon komolyan befolyásolta a korabeli kutatási és főleg publikálási lehetőségeket: ez Zala megye területének 20. századi változásaihoz kapcsolódik. Zala 1918-ig egy nagykiterjedésű, Alsóörstől Bellatincig húzódó, a Muraközt is magába foglaló várme-

gye volt; ez utóbbit és a délnyugati, ma Muravidéknek nevezett területet 1918 után a Szerb-Horvát-Szlóven királysághoz, a későbbi Jugoszláviához csatolták, a második világháború utáni területi rendezések következtében pedig a balatonfüredi, a sümegi, tapolcai és a keszthelyi járás Veszprém megyéhez került. Ezt különösen a nyugat-balatoni térség lakossága nehezményezte erősen; 1956-ban Keszthelyen a forradalmi követelések között szerepelt a település Zala megyéhez történő visszacsatolása is. Ez később ellenforradalmi kezdeményezésnek minősült, aminek következtében a lexikon kiadása közben felmerült ötletre, hogy az átcsatolt járások anyagát a két megye közös kötetben jelentesse meg, a Veszprém Megyei Tanács VB igen goromba hangú levélben válaszolt: „A Végrehajtó Bizottság politikai kérdésként kezeli és nem ért egyet úgynevezett »történelmi Zala megyei« felfogással, ami nem veszi figyelembe az 1950-es területrendezéssel megállapított közigazgatási határozatokat. Ennek kedvezőtlen kihatása legélesebben 1956–57-ben jelentkezett”¹⁰ – írták. Az átcsatolt járások lexikona végül 1988-ban, a Veszprém megyei helytörténeti

9 Zala megye földrajzi nevei. (Szerk. Végh József). Zalaegerszeg, 1964. 737 p.

10 Kiss Gábor 2006. 69. p.

lexikon 2. köteteként jelent meg.¹¹ A keszthelyi járás földrajzi neveit viszont – a járás 1979-ben Zala megyéhez történt visszacsatolása után – a Zalai Gyűjtemény sorozat keretében adták ki.¹²

A felhalmozott óriási ismeretanyaggal, minthogy a lexikon kiadása egyre késett, Degré Alajos, de más kutatók, helyi történészek is elkezdtek dolgozni, és – mivel a 60-as években még nem indultak meg a későbbi történeti kiadványok – a Zalai Hírlapban, rendszeresen pedig a Zalaegerszegen 1966-tól megjelenő városi Műsorkalauzban tették közzé írásaikat. A Műsorkalauz egy havonta megjelenő, kisméretű kulturális kiadvány volt, moziműsorrall, könyvtári rendezvények, kiállítások meghívóival, versekkel, a megye neves szülötteit bemutató életrajzokkal. Degré Alajosnak külön helytörténeti sorozata volt benne, Ismerjük meg Zalát címmel. Ez szemléletváltást is jelentett az ő részéről, mert korábban, az évtized elején a Magyar Történelmi Társulatnak írt levelében még nem tartotta időszerűnek a megye számára készülő helyismereti folyóirat megindítását, mert nem látta valószínűnek, hogy

A Zalaegerszegi Füzetek 1. száma, 1975
(Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár)

kellő számú és színvonalú cikkel tudnák folyamatosan ellátni. Az évtized végére viszont, több kedvező körülménynek is köszönhetően már készen álltak arra, hogy rendszeresen megjelenő kiadványt/kiadványsorozatot hozzanak létre.

1968-ban a levéltár is – mint korábban a múzeumok – a megyei tanács kezelésébe került, így helyben lehetett intézni a szervezési, engedélyezési, finanszírozási ügyeket. 1967-

11 Kovacsics József – Ila Bálint: Veszprém megye helytörténeti lexikona 2. Bp., 1988. 464 p.

12 Zala megye földrajzi nevei 2. A keszthelyi járás. (Zalai Gyűjtemény 24.) (Szerk. Balogh Lajos, Ördög Ferenc) Zalaegerszeg. 1986. 157 p.

től a megyei könyvtár, 1972-től a múzeum is új épületben, kedvezőbb körülmények között tudta folytatni tevékenységét. Bővült a szakembergárda, régészek, művészettörténészek, újabb levéltári és könyvtári történészek kapcsolódtak be a kutatásba és a publikálásba. Egy új típusú közgyűjtemény, a Magyar Olajipari Múzeum is létrejött Zalaegerszegen. Erősödött a honismereti mozgalom – az első kiadványsorozat, a Göcseji Helikon Honismereti Közlemények ennek a jegyében indult el.¹³ Szervezője és szerkesztője, motorja a már említett Fülöp István korábbi könyvtárigazgató, ekkor a Zala Megyei Könyvtár munkatársa, a honismereti szakkörök megyei szakreferense volt.¹⁴ A kiadvány első száma – mely elnevezésében az 1811–1819 között Petrikeresztúron élő Pálóczi Horváth Ádám által a környékbeli nemes kisasszonyokból szervezett irodalmi körre emlékeztetett – 1970-ben jelent meg. A sorozat a megyei könyvtárban, rotaprint eljárással készült, de fényképes oldalakat is tudtak belefűzni. Kiadója és szerkesztő bizottsága időről időre változott; először a Zalaegerszegi

Járási Tanács VB Művelődésügyi Osztálya és a Hazafias Népfront Zalaegerszegi Járási Honismereti Szakbizottsága volt a kiadó, a második számtól már a Zala Megyei Könyvtár is, a harmadik-negyedik számban a Pacsai Községi Közös Tanács VB Szakigazgatási Szerve tűnik fel, míg az ötödik számtól a Zala Megyei Könyvtár lett a felelős kiadó. 1976-ig összesen kilenc száma jelent meg, kissé rendszertelenül, ahogy a pénzt össze tudták gyűjteni egy-egy szám kiadására – a szerkesztőbizottságban, számos helyi kutató mellett hivatásos történészként végig Simonffy Emil levéltáros tevékenkedett, majd az ötödik számtól vele együtt már Degré Alajos, Németh József múzeum- és Németh László könyvtárigazgató vette kezébe a sorozat menedzselését. A kiadvány elindítását Borda László járási tanácselnök-helyettes így indokolta: „Az a széleskörű öntevékeny társadalmi mozgalom, mely a helytörténetírás terén országosan fellendült, a zalaegerszegi járásban is biztató eredményeket hozott [...]. Ez a tevékenység segíti a történelmi ismeretek megszerzését, haladó hagyomá-

---

13 Németh József: A Zalai Gyűjtemény előzményei, létrejöttje. In: Zalai Gyűjtemény 1974–1998. Repertórium. (Zalai Gyűjtemény 45.) (Szerk. Kapiller Imre, Kiss Gábor) Zalaegerszeg, 1999. 12–14. p. (A továbbiakban: Németh József 1999.)

14 Fülöp István életére, munkásságára lásd: <http://adatbazisok.dfmk.hu/zalaiak?p=295>.

nyaink helyes értékelését, de hozzájárul ahhoz is, hogy az adatgyűjtő munkán kívül a tudomány számára még fel nem tárt rejtett forrásokat hoz felszínre, mellyel gazdagítja és hitelesíti népünk igaz történetét.”¹⁵

A Göcseji Helikon kiadványaira valóban jellemző volt ez a sokszínűség; megjelentek amatőr helytörténészek, néprajzi gyűjtők írásai, professzionális kutatók, történészek, néprajztudósok publikációi, időről-időre Keresztury Dezső egy-egy írása, verse is. Jellemző volt a neves zalaiaakra való emlékezés: a 3. számban Borbély György, a 4. számban Kisfaludy Sándor (ennek a számnak a megjelenését támogatta Balatonfüred és Sümeg tanácsa is), a 6. számban Pais Dezső, a 7. számban Pálóczi Horváth Ádám, a 8. számban pedig Gönczi Ferenc alakját idézték fel. Az 5. és a 9. szám monografikus volt: előbbiben Vaska Miklós a novai termelészövetkezet, utóbbiban Németh István a zalai gépállomások történetét dolgozta fel.

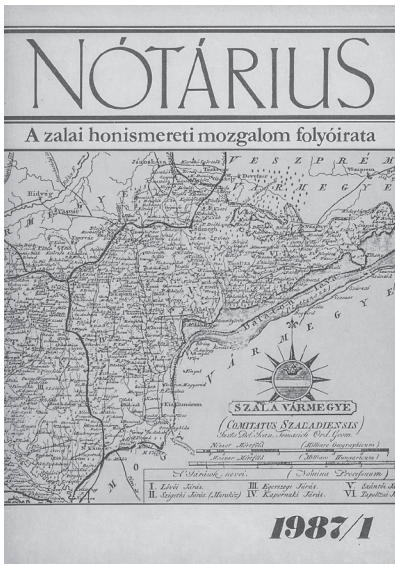
A Göcseji Helikon Fülöp István 1975-ben bekövetkezett halála után megszűnt. A kiadás furcsasága, hogy a 9. számmal kiadott gépállomás történet előbb jelent meg, 1975-ben, mint a 8., amely a Gönczi Fe-

rencsel kapcsolatos tanulmányokat tartalmazza. Ez utóbbit 1976-ban Bogár Imre szerkesztette. Ekkor már elindult a Zalai Gyűjtemény, de közben még két újabb kiadvány is megjelent a helytörténeti publikációk közlésére, a Zalai Tükör és a Zalaegerszegi Füzetek.

Miközben a Göcseji Helikon egymást követő kötetei sorban napvilágot láttak, 1972-ben élénk vita bontakozott ki a Zalai Hírlap hasábjain egy Zala megyében létrehozandó folyóiratról. Ennek előzménye volt, hogy a megye 1971-ben kilépett az Életünk című, Szombathelyen megjelenő folyóirat fenntartásából – ezt 1963-ban Győr-Sopron, Vas, Veszprém és Zala megye közösen indította, de zalai szerzők csak kevésbé szerepeltek benne. A vitában voltak, akik a vegyes tartalmú kiadványra szavaztak, míg Degré Alajos és Markó Imre Lehel tudományos, Szentmihályi Imre pedig honismereti jellegűnek képzelte el.¹⁶ A tervek szerint még abban az évben megindították volna, végül nem teljesen ebben a formában, a következő évben, 1973-ban jelent meg az új kiadvány, a Zalai Tükör. Ennek kiadója egyenesen a Zala Megyei Tanács Művelődési Osztálya, illetve annak ambiciózus

15 Borda László: Előszó. In: Göcseji Helikon. Honismereti Közlemények I. Zalaegerszeg, 1970. [Számotatlan előzőkoldal.]

16 Németh József 1999. 11. p.

A Nótarius folyóirat 1. száma, 1987 (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár)

vezetője, Kovács Lajos volt, szerkesztője pedig az osztály munkatársa, Baranyai György. Évi két kötetet terveztek; az első Szépirodalom, művészet címmel jelent meg és Zala megye irodalmának bemutatását célozta, a szerzők között jeles szakembereket – Bécsy Tamást, Czenner Mihályt, Pomogáts Bélát és másokat – felvonultatva. Az 1974-es első szám történeti tartalmú volt, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc zalai eseményeit felidézve, Degré Alajos, Kerecsényi Edit és Simonffy Emil, valamint egy fiatal történe-

lemtanár házaspár, Vajda László és Vajda Lászlóné közreműködésével, a Szemle rovatban pedig neves történészek és nyelvészek – T. Mérey Klára, Sinkovics István, Rácz Endre – ajánlották a korábban megjelent zalai történelmi kiadványokat az olvasók figyelmébe. Az 1974. évi 2. szám – Társadalomtudományi tanulmányok – település- és népese-déstörténeti, településpolitikai írásokat közölt, megszólaltatva megyei politikai vezetőket is; az 1975. évi 1. szám „Emberek, évek, események” címmel politikai riportokat adott közre. Az utolsó, 1975. évi 2. szám időtálló tartalmú lett: az 1974-ben Zalaegerszegen megrendezett Pais Dezső tudományos emlékülés előadásait tartalmazza, Ördögh Ferenc és Szathmáry István szerkesztésében. Ezzel a számmal viszont ez a kiadvány is megszűnt. Elindult ugyanakkor egy másik kiadványsorozat, amely – 13 évi Csipkerózsika álmodva – ma is él és folyamatosan megjelenik.

1975-ben látott napvilágot a Zalaegerszegi Füzetek első kötete, Degré Alajos és Simonffy Emil közös munkája, A Zalaegerszegi Központi Elemi Iskola története 1690–1949,¹⁷ jelezve azt az igényt, hogy a gyorsan fejlődő, területében, lakosságában,

17 Degré Alajos – Simonffy Emil: A zalaegerszegi Központi Elemi Iskola története

intézményeiben gyarapodó város szeretné a település történetét, múltját korszerű, tudományosan megalapozott műveken keresztül is bemutatni; a kiadó így a városi tanács művelődésügyi osztálya volt. A sorozat következő két kiadványa is ezt szolgálta: Müller Veronika készítette el 1976-ban az Egerszegi vár a XVII. században című kötetet,¹⁸ majd pedig – Fülöp István korábbi gyűjtését felhasználva – Benczéné Nagy Eszter, a Zala Megyei Levéltár munkatársa és Markó Imre Lehel nyelvész adták ki Zalaegerszeg utca neveinek történetét,¹⁹ ami a mai napig alpmű, térképekkel, a névadók rövid életrajzával. A sorozat itt átmenetileg megrekedt, majd 1985-ben jelent meg Oroszy Zoltán pedagógus, oktatáspolitikus tanulmánya A zalaegerszegi általános iskolák negyedszázados története, 1945–1970 címmel.²⁰ Ezzel a kötettel ez a sorozat is leállt... azonban nem szűnt meg végleg, mert a szisztematikus várostörténeti kutatás és kiadványozás támogatása céljából

1998-ban, más formátumban, de a folytonosságot hangsúlyozva azonos sorozatcímmel, folytatólagos számozással, Zalaegerszeg 1848–49-es történetének Molnár András által történt feldolgozásával újraindult.²¹

Noha Zalaegerszegnek nincs klasszikus értelemben vett monográfiája, az erre való felkészülés érdekében széleskörű várostörténeti kutatások folynak, melyeket jelentős mértékben a város önkormányzata finanszíroz, a sorozat kiadói feladatait pedig a Zalaegerszeg Kulturális Örökségéért Közalapítvány, később Millecentenáriumi, jelenlegi nevén Zalaegerszeg Kultúrájáért Közalapítvány végezte és végzi. A tudományos programot az önkormányzattal egyeztetve több évre előre meghatározzák – ennek fő felelőse a Magyar Nemzeti Levéltár Zala Vármegyei Levéltára, mely a társ közgyűjteményekkel egyeztetve dolgozza ki a szakmai tervet, a városi költségvetésben erre a célra elkülönített forrást pedig a megyei könyvtár kezeli. A kiadványok ma már évi

---

1690–1949. (Zalaegerszegi füzetek 1.) Zalaegerszeg, 1975. 97 p.

18 Müller Veronika: Az egerszegi vár a XVII. században. (Zalaegerszegi füzetek 2.) Zalaegerszeg, 1976. 71 p.

19 Benczéné Nagy Eszter – Fülöp István – Markó Imre Lehel: Zalaegerszeg utcanevei. (Zalaegerszegi füzetek 3.) Zalaegerszeg, 1977. 111 p.

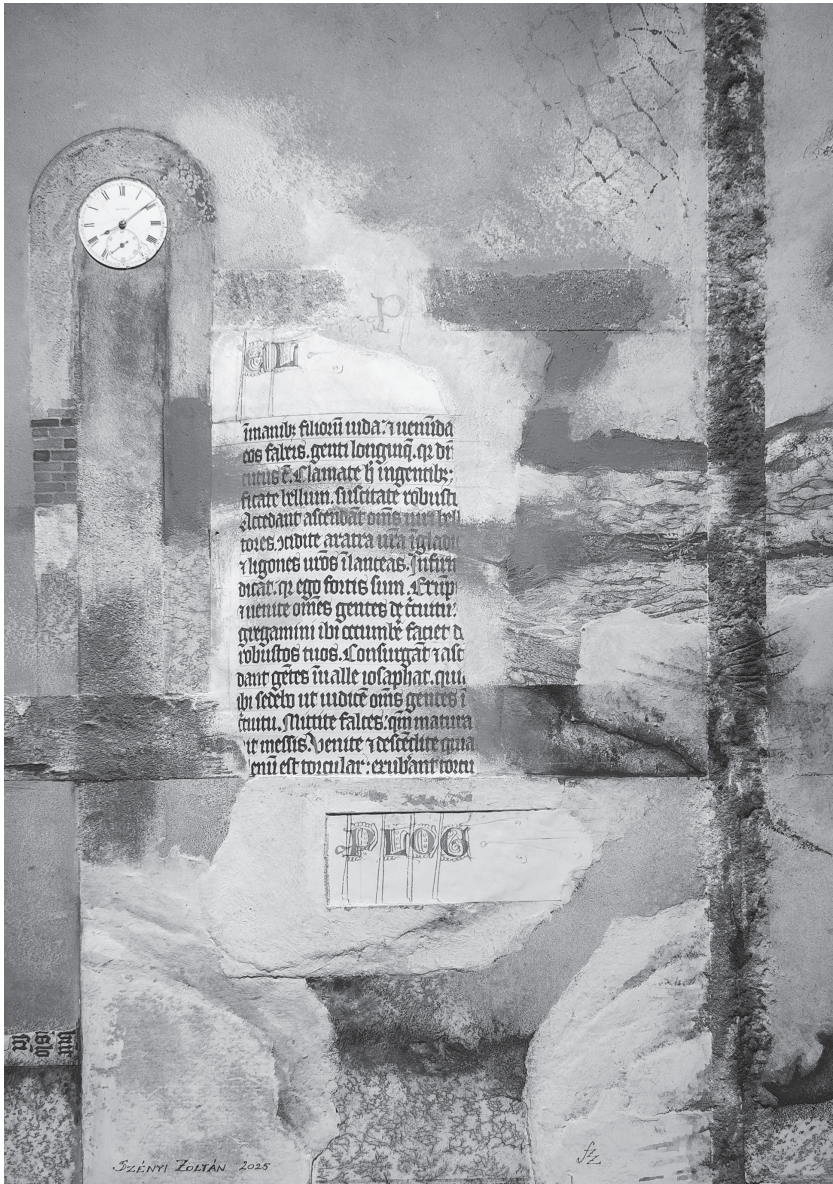
20 Oroszy Zoltán: A zalaegerszegi általános iskolák negyedszázados története 1945–1970. (Zalaegerszegi füzetek 4.) Zalaegerszeg, 1985. 92 p.

21 Molnár András: Zalaegerszeg 1848–1849-ben. (Zalaegerszegi Füzetek 5.) Zalaegerszeg, 1998. 140 p.

rendszerességgel tudnak megjelen-
ni; immár a 22. kötet vár kiadásra, és
megjelent két, e program keretében
készült, de terjedelme miatt más
formátumban kiadott mű is. A so-
rozatban napvilágot látott munkák
jellemzően egy adott témával, neves
személyiségekkel foglalkoznak, tan-
ulmánykötet vagy kismonográfia
formájában.

Még két kiadványozási kezdemé-
nyezést említsünk meg az 1980-as
évekből: 1987-ben elindult a Zalai
Múzeum. Közlemények Zala me-
gye múzeumaiból sorozat, melynek
előbb a Múzeumok Zala Megyei
Igazgatósága, azután pedig a Göcseji
Múzeum volt a kiadója, míg jelenleg
a Zalaegerszegi Múzeumok Igaz-
gatósága tölti be a kiadó szerepét.
Színvonalában, széleskörű kitekin-
tésben, tudományos igényességben
méltó párja a Zalai Gyűjteménynek.
Ugyancsak 1987-ben, a Zala Megyei
Tanács V.B., a Zala Megyei Levéltár,
a Hazafias Népfront Zala Megyei
Bizottsága és a Múzeumok Zala
Megyei Igazgatósága kiadásában,
a közgyűjtemények munkatársai-
nak közreműködésével jelent meg
a Nótárius című folyóirat, melynek
felelős kiadója, szerkesztője a Zala
Megyei Levéltár akkori igazgatója,
dr. Gyimesi Endre volt. A Nótárius
mindössze két évfolyamot ért meg;
közölt számos kisebb, figyelemre

méltó tanulmányt a megye történe-
téből, és a szomszédos megyék köz-
gyűjteményi szakemberei (Kanyar
József, Laczkovits Emőke, Kiss Má-
ria) is helyet kaptak a kiadványban,
csakúgy mint a honismereti kutatók
és a középiskolás diákok, egyetemi
hallgatók publikációi, módszertani
írások és bibliográfiák. Három
kötetben, nyomdai kivitelben, az
első megjelenést követően két-két
összevont számmal jelent meg, az
utolsó kötet már 1989-ben. Ekkor-
ra rendes folyóirattá kezdett válni,
ISSN száma is volt – a történelem
szele azonban elsodorta a kiadásban
részt vevő megyei tanácsot, Hazafi-
as Népfrontot, így a Nótárius maga
is a megyetörténet részévé vált. A
közgyűjtemények munkatársainak
összeszokott, egymást is támoga-
tó csapata azonban együtt maradt,
és a rendszerváltozás utáni évtize-
dekben, új vezetőkkel, új tagokkal
is bővülve folytatni tudták a megye
történetét feltáró tevékenységüket.

SZÉNYI ZOLTÁN: Rezdülések (részlet)

Kostyál László

„Szellemi örömök forrása” A Zalai Múzeum című perio- dika első huszonhat szá- máról¹

Zala vármegye székhelye, Zalaegerszeg a muzeológia terén a szomszéd vármegyékhez képest – de mondhatnánk az egész Dunántúl valamennyi vármegyéjét is – jelentős hendikeppel indult. Mérete, lakosság száma jelentősen elmaradt amazokétól, az amúgy is fáziskéséssel kezdődő polgári fejlődését mozgató réteg keresztmetszete igencsak szűkös volt. A lokális múlt tárgyi emlékeit gyűjtő, értő módon rendszerező és bemutató múzeum létesítése a polgárosodás egyik fokmérője, és bár ennek gondolatát Zalaegerszegen Borbély György főgimnáziumi tanár 1898-as felhívásában már felvette, a megvalósulására részben az anyagiak, részben a tettekhez elegendően erős szándék hiánya miatt még jó fél évszázadot várni kellett. A hajdani Pannónia tradicionális polgársággal bíró megyeszékhelyeinek múzeumait többnyire 1860 és 1910 között alapították: Győr 1859,

---

¹ Elhangzott a „Vidéki műhelyek. 50 éves a Zalai Gyűjtemény” című tudományos konferencián, Zalaegerszegen, 2024. október 16-án.

A Zalai Múzeum 1. kötetének borítója, 1987

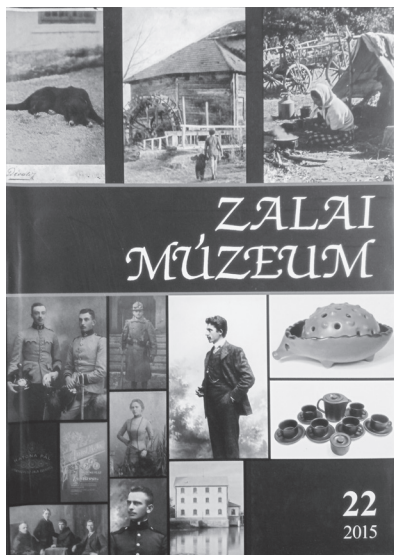
Sopron 1868, Pécs 1899, Szekszárd 1902, Veszprém 1903, Szombathely 1908, Kaposvár 1909 óta bírja a múzeumát. Keszthelyen a Balatoni Múzeum Egyesület 1898-as alapításától számítják a múzeum történetét (bár intézményesülésére még évtizedekig várni kellett), a vármegyében három évtizeden keresztül egyedülként hivatalos minősítéssel működő sümegi Darnay Múzeum pedig 1907-ben indult.

A megyeszékhelyen a múzeumlapító törekvések csak 1950-ben értek célba a Göcseji Múzeum létrejöttével. Ez ugyanakkor két évtizeden keresztül – rövid átmeneti időszakokat leszámítva – egyetlen, etnográfus képzettségű kutatóval működött, így a többi szakágban a környező múzeumokhoz viszonyított lemaradást nem sikerült, nem sikerülhetett csökkenteni. A nyugati oldalán Trianon (1920), a keleti részén Rákosi Mátyás (1950) által megcsonkított Zala vármegye Csáktornya és Lendva, majd Balatonfüred, Tapolca, Sümeg és (1950-től 1979-ig) Keszthely elcsatolásával polgári múltjának jelentős részét is elvesztette, a maradék területe és székhelyének a múzeum alapításakor húszszázrest sem elérő

A Zalai Múzeum 18. kötetének borítója, 2009

lakossága kulturális téren nem versenyezhetett a szomszéd vármegyék ekkor már komoly tradíciókkal bíró intézményeivel és kutatói bázisával. A Göcseji Múzeum először fennállásának tízéves jubileuma kapcsán, 1960-ban vállalkozott egy, a megyében zajlott kutatásokat bemutató jubileumi emlékkönyv kiadására. Az ekkori vármegye másik múzeuma, a nagykanizsai Thúry György Múzeum 1969-ben adott ki egy hasonló, egy-szeri kötetet. A Dunántúl régebbi, nagyobb hagyományokkal és szakembergárdával bíró múzeumai

A Zalai Múzeum 22. kötetének borítója, 2015

ebben az időben kutatási eredményeik, szakmai publikációk közreadására már egymás után indították évkönyveiket: Janus Pannonius Múzeum (Pécs) Évkönyve: 1956-tól, Arrabona (Győr): 1959-től, Alba Regia (Székesfehérvár): 1960-tól, Savaria (Szombathely) és Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei: 1963-tól, Béri Balogh Ádám (ma: Wosinszky Mór) Múzeum Évkönyve (Szekszárd): 1970-től, Somogy Megyei Múzeumok Közleményei: 1973-tól. Az intenzív városfejlesztés során egygenerációnyi idő alatt

csaknem négyszeresére duzzadó lakosságú Zalaegerszegnek az 1970-es évek elején méltó épületbe költöző, új vezetéssel működő Göcseji Múzeuma végre régész, történész, majd művészettörténész szakemberrel is bővíthette muzeológusi gárdáját. Önálló évkönyvre még továbbra sem gondolhatott, de – több rövid életű helytörténeti periodikát követően – 1974-től már megjelent a többi Zala megyei közgyűjteménnyel (a könyvtárral és a levéltárral) közösen kiadott, a három szakterületen zajló kutatásokról beszámoló, évi három kötet megjelentetését célul kitűző Zalai Gyűjtemény, amelyben a múzeumi terület publikációi is hangsúlyos helyet kaptak. A megyei múzeumi szervezet országosan is elismert kutatói – Horváth László, Kerecsényi Edit, Müller Róbert, Németh József, Petánovics Katalin, Vándor László – publikációk hosszú sorát adták közre benne, és e periodika dupla kötetében kapott helyet Müller Róbertnek a zalai ásatásokon előkerült mezőgazdasági vaseszközök feldolgozó, máig alapvetésnek számító kandidátusi disszertációja is.

Bár a helyi tudományos ismer-

retterjesztés e fóruma nagy jelentőséggel bírt a múzeumi szféra számára, egy másik szakmai célkitűzéshez nem vezethetett közelebb. A megyei múzeumigazgatóság mindhárom tagintézményét tudományos fokozattal bíró régész szakember vezette (Zalaegerszegen igazgatóhelyettesként), akik számára a nemzetközi tudományos életbe való bekapcsolódásnak egyik legfontosabb csatornája az – akár saját, akár külső forrásból származó – idegennyelvű publikációk kiadása, és a tágabb régió társintézményeivel való könyvtári cserekapcsolat megteremtése volt. Ezt a célkitűzést a fő hangsúlyt a helytörténeti publikációkra helyező Zalai Gyűjtemény nem tudta, nem is tudhatta valóra váltani, ami a nyolcvanas években immár egyre erőteljesebben kezdett rámutatni a régészeti szakkönyvtárak cserekapcsolatok révén történő fejlesztését elősegítő, elsősorban archeológiai dominanciájú múzeumi periodika hiányára.

Hosszas előkészítő tárgyalások során, jelentős részben Vándor László fáradhatatlan szervezőmunkája eredményeképpen sikerült a szükséges, elsősorban anyagi feltételeket a szándék mellé állítani. A

Zalai Múzeum 1987 végén kiadott első kötetének beköszöntőjében Németh József, a kiadó megyei múzeumigazgatóság vezetője ezt írta: „Bizakodásom abba is kapaszkodhatik, hogy a Zalai Gyűjtemény [addigi – K. L.] 16 monografikus számból hatnak a címlapján múzeumi munkatárs neve olvasható, 9 gyűjteményes kötetében pedig 49 tanulmány szerzője, újabb 16 pedig témája miatt múzeumi ihletésű. Ezért hiszem, hogy már sikerrel kísérletet tehetünk meg olyan kötet kiadását, amely – a Zalai Gyűjtemény mellett, feladatainak egy részét átvállalva – nemcsak a kutatónak biztosítja évről évre a közzététel lehetőségét, hanem az olvasónak is **szellemi örömeik forrásává** [kiemelés: K. L.] válhat.”

Az első kötet kolofonján magyar és német nyelven a hosszabb periodikacím (Közlemények Zala megye múzeumaiból), a szerkesztőbizottság tagjainak felsorolása – Horváth László, Müller Róbert, Németh József, Vándor László (zárójelben feltüntetve, hogy ő a sorozatszerkesztő) –, valamint a kötet szerkesztő neve – ismét Vándor László – mellett csak a mindösszesen 17 lektor felsorolása szerepel, a máshol

megszokott adatok közül a kiadó intézmény és a felelős kiadó neve nem. A szerkesztőség címe, telefonszáma és az ISSN szám (a nyomda és igazgatója nevével együtt) az utolsó oldalon van feltüntetve. Meg kell említeni, hogy a lektorálás a későbbiekben szinte teljesen kiszorult a gyakorlatból, és csak a legritkább esetben, a kezdő vagy csaknem ismeretlen szerzők kapcsán merült fel követelményként.

A 235 számozott oldal terjedelmű első kötet a rövid beköszöntőt nem számítva tizenegy tanulmányt tartalmazott, ebből hetet írtak a megyei múzeumi szervezet munkatársai. A tudományágak megoszlása szerint hat régészeti, két néprajzi, és egy-egy helytörténeti, művészettörténeti és archeobotanikai dolgozat található benne. Terjedelmét tekintve H. Simon Katalinnak a Tekenyé határában található neolitik és rézkori településekről szóló, valamint Gyulai Ferencnek a Fonyód-Bélatelep Árpád-kori település gyümölcs- és szőlőtermesztő emlékeit feldolgozó tanulmányát kell kiemelni.

A következő köteten 1990 szerepel a kiadás éveként, majd rendre 1991, 1992, 1994, 1996, 1997, ismét

1997, 1999, 2001, és a tizenegyedik köteten 2002. Ezek közül – a 9. és a 10. kötet kivételével – részben vagy egészben valamennyi egy-egy tudományos konferencia előadásainak szövegét tartalmazta.

A második kötetben a Zala megye és Alsó-Ausztria régészeti konferenciái sorában elsőként, 1989 októberében a Balatoni Múzeumban, *A neolitikum és a rézkor kérdései* címmel tartott tudományos szimpózium tíz előadása volt olvasható német nyelven, magyar nyelvű összefoglalóval. A tanácskozás anyaga mellett a kiadvány további hat tanulmányt tartalmazott (ebből négyet saját szerzőtől), a konferenciához igazodva rendre német nyelvű rezümével. A konferencia-sorozat második állomásának, a Traismauerben 1990 októberében, *a 7-10. század kronológiai kérdéseivel* foglalkozó tanácskozásnak anyagát a következő kötetben adták ki. Ez az éppen egytucatnyi előadás szövege mellett hét további (köztük további öt régészeti témájú) tanulmányt tartalmazott. A szerzők közül csak ketten (Müller Róbert és Horváth László András) voltak saját munkatársak.

A negyedik kötet a *Nagykanizsa török alóli felszabadulásának 300.*

A Zalai Múzeum 22. kötetének bemutatója, 2015. november 25.

évfordulója alkalmából tartott nemzetközi tudományos konferencia 13 előadásának szövege mellett további nyolc tanulmányt, az ötödik a Zala megye és Alsó-Ausztria régészeti konferenciái sorozat III. állomásaként, 1992-ben Keszthelyen *A bronzkor kérdéseiről* tartott nemzetközi konferencia 17 referendumát és két további régészeti témájú közleményt, az 1996-os hatodik pedig a sorozat IV. állomását képező 1993-as traismaueri, *A népvándorlások kérdéseit* tagláló szimposium nyolc előadását és hét további tanulmányt

adott közre – utóbbiak egy kivételével a zalai múzeumi szervezet saját munkatársainak írásai.

A hetedik szám a Nagykanizsán 1996-ban *a honfoglalás 1100. évfordulója* alkalmából rendezett nemzetközi történettudományi – helytörténeti konferencia 25, kanizsai vonatkozású előadását, a vele azonos, szintén 1997-es évszámmal megjelent nyolcadik pedig *a vaskor kronológiai kérdéseit* boncoló 1993-as keszthelyi nemzetközi régészeti konferencia (a sorozat V. állomása) 9 referendumát és öt további tanul-

A Zalai Múzeum 24. kötetének bemutatója, 2020. március 2.

mányt, valamint Kerecsényi Edit köszöntését és Sági Károly nekrológját tartalmazta.

Az első nyolc kötetből tehát hét konferenciakötet volt, míg a következő tizennyolc kötetből csak három kapcsolódott ilyen jellegű tudományos fórumokhoz. 2002-ben a tizenegyedik kötet a *Kereszténység Pannóniában az első évezredben* című 2000-es keszthelyi nemzetközi tudományos tanácskozás 21 előadását, 2010-ben a tizenkilencedik kötet a *Kisfaludi Stróbl Zsigmond születésének 125. évfordulója* alkalmából, a zalaeger-

szegi Göcseji Múzeumban 2009-ben rendezett emlékkonferencia 12 előadását (és további nyolc közleményt), 2012-ben a huszadik kötet az *Asbóth Sándor életéről és munkásságáról születése 200. évfordulóján*, 2010-ben rendezett konferencia 9 előadását (és két további szerző régészeti tanulmányát) tartalmazta. Bizonyos értelemben ide számolható még a részben tematikus huszonegyedik (2013) kötet is, amelynek tíz tanulmánya közül hét Mindszenty József emlékéhez kapcsolódott.

A konferenciakötetek mellett összesen tizenegy dedikációs

kötet született. Ezek közül az első három a zalai múzeumi szervezet három tagintézményének kerek jubileumához kapcsolódott: 1999-ben a Balatoni Múzeum alapításának százéves, 2001-ben a Gőcseji Múzeum ötvenéves, 2003-ban pedig a Thúry György Múzeum ötvenéves évfordulóját ünnepelte a Zalai Múzeum aktuális kötete. Az évkönyv nyolc száma a Zala megyei múzeumi élet jeles alakjai kerek születésnapjának tiszteletére látott napvilágot, így került elismerésre 2004–2022 között sorrendben Németh József, Müller Róbert, Horváth László, Kerecsényi Edit (az ő esetében kivételként „in memoriam” kötet született), Vándor László, Petánovics Katalin, Béres Katalin és Kostyál László addigi életműve.

A 2012-ben kiadott 21. kötet előszavában az akkor újonnan kinevezett megyei múzeumigazgató, s egyben kötetszerkesztő Kaján Imre két jelentős változást harangozott be. Az egyik a megyei múzeumi szervezet folyamatban lévő szétbontása, korábbi tagintézményeinek új fenntartóhoz kerülése volt. A másik az, hogy szándéka szerint a következő kötet ugyan továbbra is helyet adott volna Zala megye valameny-

nyi múzeumi munkatársa írásainak, de immár nem papír alapon, hanem DVD formátumban jelent volna meg, az addigiakhoz képest kibővült képanyaggal. Abban, hogy a kiadvány végül mégsem lett – ahogy fogalmazott – búcsúzó kötet, s adta át a helyét a kizárólag digitális formában megjelenő folytatásnak, a (felbomló) múzeumi szervezet munkatársainak ellenállása játszott elsődleges szerepet.

A Zalai Múzeum formátuma mindeddig egységesen A/4-es volt, szerkesztése kéthasábos. Az első tizenhárom kötet fehér alapú borítóval, puha kötésben jelent meg, a rajta lévő megyecímer a 3. kötettől kapott (előbb zöld, majd a hivatalos változtatásnak megfelelően a 2010-es 19. kötettől kék) színezést. A 14. kötettől a borító színes, a kötet témájához vagy egyes tanulmányaihoz kapcsolódó kép (vagy képek) került(ek) a címlapra. A kép változóan, egyszer háttérként az egész alapra kiterjedt, máskor annak csak az alsó részén kapott helyet. Az alapmotívumok, a megyecímer és a címfelirat helye és betűtípusa mindvégig egységes maradt. A 14–19. kötet keménytáblás kötéssel látott napvilágot, később azonban

A Zalai Múzeum 25. kötetének borítója, 2020

a kiadó intézmény anyagi okokból kénytelen volt visszatérni a puhatáblás kötéshez.

Az eddigi 26 kötet statisztikai elemzését tartalmazó táblázat végigbongészése rendkívül tanulságos. A huszonhat kötet harminchét év alatt jelent meg, vagyis átlagosan nagyjából másfél évente követték egymást az eredetileg évkönyvnek tervezett periodika kötetei. A terjedelem (oldalszám) fokozatosan bővült, míg az első köteté 235, az eddigi utolsóé 534 oldal volt, az átlagos

oldalszám pedig 311. A 300 oldalas terjedelmet először a negyedik szám lépte át 1992-ben, a 350-est a tizenhetedik szám 2008-ban, a 400-ast pedig a huszonharmadik szám 2017-ben. Csak három kötet volt 400 oldal fölött, jellemzően mindegyik az utolsó négy közé tartozott. Az egyes évkönyvekben közölt tanulmányok számában hasonlóan jelentős növekedés figyelhető meg. Az első még csak tizenegy, míg a leg hosszabb tartalomjegyzékkel bíró utolsó kettő már 28–28 tanulmányt tartalmazott (a harmadik ilyen a tizennyolcadik kötet), a huszonhat kötet együtt 518-at (átlagosan 20,72).

A tanulmányok tudományágak közötti százalékos megoszlását tekintve az archeológia erős dominanciája figyelhető meg 43%-kal (221). Ez természetesnek mondható, hiszen egyrészt a zalai múzeumi szervezetben (ZMMI és utódintézményei) a régész-muzeológusok száma a legmagasabb, másrészt a periodika egyik eredeti célkitűzése éppen az volt, hogy a nemzetközi régészeti szakirodalmi cserepiacon minél fajsúlyosabb szerephez jusson. A diszciplínák között 32%-kal (167) második a történettudomány, ezen belül természetesen a helytörténeti

vonatkozások érvényesülnek. A két „nagy” mögött arányaiban jócskán elmaradva következik az etnográfia 11%-kal (56), majd a művészettörténet 7%-kal (38). További 7% (36 tanulmány) az „egyéb” kategóriába tartozott.

Amennyiben a szerzőket tekintjük, az eddig megjelent 518 (olykor többszerzős) tanulmány közül 187 előtt áll (részben vagy egészben) saját múzeumi munkatárs, és 347 előtt külső – ezen belül 71 előtt zalai – szerző neve. A zalai muzeológia elmúlt 37 évét jellemzi, hogy ez alatt az idő alatt a szervezet összesen 39 munkatársa publikált a Zalai Múzeum egy vagy több számában. Legtöbb tanulmánya e sorok írójának jelent meg, összesen 18, Megyeri Annának és Müller Róbertnek 13–13, Horváth Lászlónak 10, Kvassay Juditnak, Németh Józsefnek és P. Barna Juditnak 8–8, Béres Katalinnak 7, Eke Istvánnak, Haász Gabriellának, Horváth László Andrásnak, Marx Máriaának és Petánovics Katalinnak 6–6, H. Simon Katalinnak, Kerecsényi Editnek, Straub Péternek és Vándor Lászlónak 5–5, a többieknek ötnél kevesebb.

1987 óta a Zalai Múzeum célkitűzései között jelentős hangsúlyeltolódás figyelhető meg. A periodika indulásakor két, alapvetően meglehetősen nehezen összeegyeztethető, és így együtt ezért elég kevésbé, inkább különböző körökben külön-külön hangsúlyozott célt kellett egymás mellé fésülni. Ahogyan ezekre már utaltunk, az egyik a múzeumi munkatársak saját, önálló szakmai publikációs fórumának megteremtése, és ennek révén az – elsősorban hazai – múzeumok közötti kiadványcserébe történő hathatósabb bekapcsolódás volt. Tisztán muzeológiai profillal bíró kiadvány esetében nyilván nagyobb esély nyílhatott a hasonló jellegű hazai kiadványok gyűjtésére a múzeumi könyvtárakban, mint egy vegyes, több közgyűjtemény-típus kutatóinak írásait tartalmazó periodikával. A másik cél viszont a nemzetközi, jelentős részben idegennyelvű archeológiai szakmai szcénában való szerepvállalás volt, ami – miután a szervezeten belül csak a régészeket érintette – nem mindig harmonizált teljes mértékben az előzővel. A helyzet az évek folyamán fokozatosan átformálódott. A régészettudományban bekövet-

kező, részben az általános szakmai szemléletváltáshoz, részben a munkatársi gárda átalakulásához kapcsolódó változások következtében az említett második célkitűzés háttérbe szorult, az utóbbi időben a fő hangsúly így logikusan az elsőre esik. Új elemként jelent meg ugyanakkor a részben a Zalai Múzeum előzményének is mondható Zalai Gyűjteménynek a levéltári intézményi centralizáció eredményeként bekövetkező kényszerű elsorvadása. A vármegyei levéltár munkatársai a múzeumi periodika előző három (és előre bocsátható, hogy a hamarosan megjelenő következő) számában is számos tanulmánnyal jelentkeznek. Rajtuk kívül a helytörténetírás további képviselői, köztük a vármegye többi (az egykori megyei szerve-

zeten kívüli) múzeumának munkatársai is folyamatosan jelen vannak a szerzők között. Kijelenthető, hogy a most jubiláló Zalai Gyűjtemény eredeti szerepköréből a helyi közgyűjteményi kutatók – terjedelmükénél fogva nem önálló kötetet igénylő – közleményeinek publikálására vonatkozó részt fokozódó mértékben a Zalai Múzeum veszi át, amelyet ilyen formán elsősorban a zalai közgyűjteményi munkatársak, de sok esetben külső szakemberek által is végzett Zala vármegyei – széles értelemben vett – helytörténeti kutatások eredményeinek immár talán legfontosabb, rendszeresen megjelenő publikálási fórumaként tarthatunk nyilván.

MÜLLER IMRE: Velencei koponyák – Velencei gondolák

Kostyál László

Kiállítási enteriőr

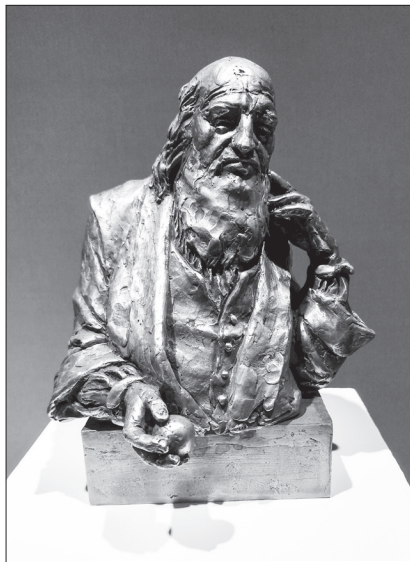
Zalaegerszegi Szalon 2025

2025. szeptember 20-án nyílt meg a zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítótérben a városhoz kötődő képző- és iparművészek háromévente megrendezésre kerülő reprezentatív tárlata. A kiállításon huszonhét művész alkotásai láthatók: festmények, grafikák, textilmunkák, kisplasztikák. A meghívott, háromtagú zsűri a tárlat fődíját Farkas Ferenc Munkácsy-díjas szobrászművésznak ítélte, különdíjban részesítette Frimmel Gyula grafikusművészt és Papp Miklós festőművészt.

A résztvevő művészek névsorából hiányzik több ismert, a korábbi hasonló bemutatásokon szereplő név is (Béres János, Gazdag Ágnes, Horváth M. Zoltán, Király-

Horváth Hajnalka, Kiss Ágnes Katinka, Monok Balázs, Pál Katja, Tánczos György, Tóth Norbert stb.), így a város művészetének pillanatnyi keresztmetszete nem lehetett teljes, azonban az összkép így is gazdag és sokoldalú. Miután a kiállító alkotókat kizárólag territoriális kötődésük rendeli egymás mellé, művészi felfogásuk és stiláris megközelítésük természetes módon erősen különböző. A látványelvű ábrázolások képezik az anyag egyik pólusát, míg a másikat a formák és a színek játékára építő nonfiguratív, szürreális vagy geometrikus jellegű alkotások. E két pólust a tárlatot rendező Urbán Ágnes is kihangsúlyozta: az előbbieket képviselő művek a galéria déli, míg az utóbbiak az északi szárnyára kerültek.

A középső rész központi paravánja előtt a fődíjas Farkas Ferenc három bronz kisplasztikája látható (Leonardo, Köpeny, Manzutöredék). A művész kissé melankolikus, karakteres figurái érzékletesen ragadnak meg egy-egy keresetlennek ható hangulatot és/vagy mozdulatot, aminek révén az egyedi általánossá, a pillanatnyi időtlenné lényegül át. A Köpeny öltözködés közben, intim pillanatban meglesett nőalakja mozdulatának zavartalan természetességével van különös hatással a nézőre, míg a

FARKAS FERENC: Leonardo

másik két alkotás egy-egy itáliai szobrász-előd érzékletes, szubjektív portréja.

Bandur László két festménye szinte fotórealista indíttatású. Írógép című alkotása a közvetlen látvány mögött mélyebb, filozofikus tartalmi rétegekkel is bír. Az öreg kredencen lévő régi írógép egyik oldalán koponya, a másikon tintatartóban álló lúdtoll, felettük a polcon pecsétlő hangsúlyozza ki az írás, és az általa jelképesen megjelenített emberi tudás adott korhoz kötött, s ezáltal relatív voltát. A Ferripedes kissé talányos, soksze-

BANDUR LÁSZLÓ: Ferripedes

replős szabadtéri jelenetet ábrázol.

Frimmel Gyula a tőle már megszokott, rendkívüli igényességgel megrajzolt két grafikája voltaképpen művészi tréfa. Az Antipodus tengeren úszó, hátulról látott (távolodó) vitorlás hajójának a víz színén látható „kvázi” tükörképe a másik, első oldalát mutatja az ennek révén ott közeledő hajónak. A Kép a Képen c. lapon egy vidéki házat ábrázoló tájkép felső részén egy hatalmas szarvasbogár mászik. Papp Miklós szürrealista indíttatású képeit az alapvetően szabálytalan táj konstruktívan feszített tagolása jellemzi. A játékos

Puzzle kerítések szabdalta dombjain kétdimenziós, részben átlátszó piros és fekete tehének legelnek, s hasonlóak úsznak délibáb-felhőként az égen is. A technicizálódás kritikájaként értelmezhető Diótörő monumentális, komputer által vezérelt gépfantáziájának fő eleme egy, a dióra lesújtani készülő hatalmas kalapács, míg a munkát manuálisan is elvégezni képes kezelő egy bódében üldögélve szemlélődik.

Ugyancsak geometrikus térszemléletről tanúskodik Herkli Mátyás Barnabás három kis karikatúra-grafikája (Nincs is jobb parti, mint

egy medence-parti parti!, Balatoni g(l)iccshangulat, Még az angyalok is a Balatonra járnak pancsolni) is. Esetükben ugyanakkor a vertikális irányok játsszák a fő szerepet, és a formák absztrahálása jóval erőteljesebb. A redukált kolorit a térbeli dimenzió érzékeltetésében nem játszik szerepet, térhatást kizárólag a mértani formaképzés idézi elő. E grafikai felfogás teljes ellentétét képezi Németh Miklós két igényes, dekoratív, egy-egy figurát ábrázoló tusrajza (A bolond, A házaló). Németh szecessziósan kacskaringózó vonaljátékkal és utánozhatatlan fantáziával megfogalmazott, szimbolikus tartalmú tárgyakkal körülvevett, meghökkentően tüneményes öltözet-kreációkat viselő alakjai egy nagyon is valósnak ható mesevilágból lépnek eléink.

Bárdosi Katinka Haiku 03. című tondója a felülről látott, piros asztal-kivágatra egymásra merőlegesen támaszkodó két emberi alakkal, az egyiknek kezében tartott kávéscsészével, és ez utóbbi fölött kitért szárnyal repülő cinegével emblematikus jellegű, talányosan jelképes narratívát hordoz. A Kossuthdíjas Németh János keramikusművész ezúttal két, egyaránt számos, egyetemességre utaló jelképet tartalmazó muráliájának kismintáját (Mitológia, Az én Balatonom)

FRIMMEL GYULA: Kép a képen

állította ki. Harmadik munkája, az Anya gyerekkel című, megkapóan bensőséges kisplasztika magától értetődő természetességgel, párhuzamosan hordoz szakrális és profán utalásokat is.

Müller Imre két nagyméretű, egyaránt a Velencei koponyák c. sorozatához tartozó, monokróm városkép-részletének fekete-szürke színekkel megfestett egyike egy gondola-kikötőt (Velencei gondolák), a vörös-fekete színvilágú másik a Dózse-palota sarkát, s a mögötte húzódo tengerparti sétányt (Dózse-palota) ábrázolja, fotószerű megfogalmazásban. Mindkét kép hangulatát meghatározza a színek és a képi szereplők hiányából adódóan steril milió. Buday Mihály Zeusz és Európé című alkotása nem a klaszszikus Európa elrablása-jelenet újra

PAPP MIKLÓS: Diótörő

fogalmazása, hanem egy barnás-szürkén kavargó, misztikus-transzcendens környezetből előbukkanó, profilból látott férfi és frontális női arc titokzatosan rejtélyes kettőse. A csaknem monokróm színvilág, és a konkrét képi motívumoknak festéscsorgatással, izgalmas részfaktúrákkal történő helyettesítése Buday új festői vonulatának sajátosságai.

A két hagyományos felfogású, ízes akvarell-kompozícióval jelentkezett Zafir Mari egyik képe (Erdő szélén) a késő nyár, koraősz színeiben pompázó faluvégi tájat ábrázolt párába vesző, erdő borította dombokkal a háttérben, míg a másik alkotása

(Kilátás a campaniléről) egy jellegzetes itáliai kisváros madártávlatból látott, ódon házakkal szegélyezett, napsütötte főtérét jeleníti meg, sétáló emberekkel.

Az első pillantásra egyszerű tájképeknek tűnnek Horváth László Adrián alkotásai (Hazaérkezés, A Végző Csend), de a képcímek által megerősített spirituális háttérük hamar szembetűnővé válik. Hasonló, leegyszerűsített tengerpartot ábrázol mindkettő, de míg az előbbin a hullámzó víz mögött sötét az ég, alján misztikusan villódozó, feszültséget sugárzó fényekkel, az utóbbin a víz nyugodt tükrét bera-

gyogja a napfény, az előtérben kétoldalt lévő két alacsony domb pedig mintegy átjárót képez a fény felé.

Különösen mély érzelmeket közvetít Szabolcs Péter Remény című kisplasztikájának két figurája. Egy idős, szakállas férfi ölében fiatal, meggörnyedt leány ül hozzásimulva. Az apa baljával átöleli leánya vállát, jobbával a kezét fogja, fejét annak hajára hajtja. Csukott szemük kapcsolatuk bensőségességét mutatja, amely – alighanem egy őket ért trauma során is – reményt nyújt és erőt ad a talpra álláshoz.

Nosztalgikus emlékfoszlányok törnek felszínre Szényi Zoltán alkotásain (Szeveriánusz mester órája, Emlékezés, Rezdülések). A művész fiatal korának meghatározó helyszíne, Sopron és az ottani családi órasműhely részletei: a Tűztorony, ódon házak, épületrészletek, szobrok, órák számlapjai, szövegtörédek mintegy a múlt homályából bukkannak elő álomszerű képeink, melyeken az évszázados történelmi múlt és az évtizedes szubjektív múlt összeolvad egymással. Képeink leggyakrabban visszatérő motívuma a széles jelentéstartalommal bíró, olykor csupán egy-egy alkatrészében jelen lévő óra, amely egyszerre filozofikus szimbóluma a múltó és a pillanatnyi időnek is. Hozzá hasonlóan három képpel jelentkezett Kertész

Veronika is, az ő különös precizitással megfestett, egy-egy növényt ábrázoló művei leginkább egy botanikai album illusztrációinak hatását keltik (Euphorbia umbellata, Bougainvillea, Athyrium niponicum).

Különös, mágikus világba kalauzolnak minket Karner László képei. Mozgásban című alkotásának középpontjában egy világító, titokzatos írásjeleknek ható festéksurgatásokkal tagolt korong áll, az alatta lévő festékfoltról embercsoportra asszociálhatunk, amely e különös jelenséget szemléli. Formai szempontból hasonlóan geometrikus alapgondolatra épül a Rés című kompozíció is, amelynek felületét aranymetszési magasságban vízszintes, törött tükördarabokból álló egyenes sáv töri meg, fölötte a háttér lángnyelveket imitál, közepén függőleges osztással, alul misztikus jelekkel, melyek egy másik, belső szférába invitálnak.

Nagy Szilvia két kisméretű tűzománcának felületét függőleges és vízszintes egyenesek tagolják kisebb négyszögekre (Gábrriel kerete I-II.), melyekben titokzatos, csak részben felismerhető motívumok tűnnek fel: emberi kéz, egy pillangó sziluettje, illetve repülő alak. A háttér izgalmas (zománc)festék-faktúrái kozmikus közeget idéznek elénk, ami a haj-

dani művész- és rajztanár-kollégára emlékező címadás által is megerősítve nyer szimbolikus értelmezést. Alapvetően formai szempontból, de egyértelműen rokonítható velük Budaházi Tibor két jelképes alkotása (Elemek I. /Tűz, Víz/, Elemek II. /Föld, Levegő/). Budaházi szabályos, négyzetes osztású mustrát alkalmaz, amelyben két-két, piros-zöld, illetve kék-sárga körnegyed jelképezi az arisztotelészi őselemeket. A visszakarcolt, helyenként további mértani idomokkal tagolt felület és a formák hideg, geometrikus jellege örökérvényű paradigmaként állítja be a világegyetem ilyen, ősi képzeteken alapuló anyagi felépítését.

Hadnagy György két melegbarna fa kispasztikája alapvetően nonfiguratív volta ellenére is asszociatív jellegű. A Térplasztika című alkotás leginkább lobogó lángnyelv vagy rügyező virág, míg az Origó című anyaméh képzetét kelti. Hadnagy alkotásait organikus-biomorf, lekerekített formavilág, hajladozó vonaljáték, fényesen sima felület jellemzi. Gondolat- és formavilágában is rokonítható velük a művész feleségének, H. Póka Emőkének Lélekmadár és Mókuserék című két textilmunkája, amelyek durva, zsákvászon felületen többféle, magas színvonalon kivitelezett öltéstechnikával, részben applikációk révén

jelenítik meg a szimbolikus narratívát hordozó, erősen absztrahált, kecsesen hajladozó vonaljátékkal kialakított két motívumot.

Látványlag alig összeegyeztethető irányzatok, a gesztusfestészet és az expresszionizmus jegyei egyszerre jellemzik Borbás Helga Kifeszítve című alkotását. Egy, a kinyújtott lábát feje fölé emelve táncoló nőalak erősen absztrahált torzóját látjuk a képen, könnyed, laza kézmozdulatokkal megfestve. A fekete, valamint a sárga és a rózsaszín kombinációjával megfestett, háttér nélküli motívum ugyanakkor erőteljes emóciók határozott gesztusokkal felvitt, absztrakt képi kivételéseként is értelmezhető. Nagy Kálmán Mesevilág című, érezhető geometrikus reminiscenciákat is hordozó festménye az absztrakt szürrealizmus világába vezet. A kék, zöld, piros, narancssárga festékpázmák kavargása egy olyan kvázi-közeget nyit meg, amelyhez az egyes nézők a saját emlékviláguk szubjektív élményeit kapcsolva értelmezhetik a képcímet.

A Sziget. Ez a címe Nemes László a szokásoktól eltérően egészoldalal verbális, meditatív jellegű magyarázattal ellátott festményének. Nemes szigetének elhelyezkedése nem határozható meg térkép vagy GPS-koordináták alapján. Egy elvonatkoztatott, jelképes, bennünk

lévő, vagy inkább vágyott helyről, lelki szféráról van szó, ahova a hétköznapi feszültsége, frusztrációja és stresszforrásai elől nyugalmat keresve elmenekülhet az ember. Hasonlóan szimbolikus Horváth Szilárd Enső című, nagyméretű olajképe, amelyen a szürke szín árnyalatainak izgalmas, kozmikus érzetet keltő hullámzása előtt arany színű, festécsorgatással felvitt, szabályos, de teljesen nem bezáródó köralakzat tűnik fel, az asszociációk lehetőségei széles körét megnyitva.

Szentgróti Dávid vidám hangulatú képein (Macula I-II.) tüzesen piros, világító zöldessárga, áttetsző világos- és erőteljes sötétkék színű, szabálytalan festécsíkok és alakzatok előtt görbe, kvázicsődarabok lebegnek, melyek fehér színükkel és fekete végükkel sajátos kontrasztot képeznek a mögöttük lévő színekavalkáddal. E plasztikusnak ható, az önmagában is mozgalmas színstruktúra síkjából kilépő csődarabok a két képnek a térbeliség illúzióját kölcsönzik. László Edina kétrészes textil-kompozícióján (Instant I-II.) a fehér alapon kék és lilászörös futtatásokkal megfestett, dekoratív csíkok titokzatos jeleket rajzolnak ki, melyeket az első kép esetében misztikus, fekete kéz-motívumok egészítenek ki.

NÉMETH JÁNOS: Anya gyerekkel

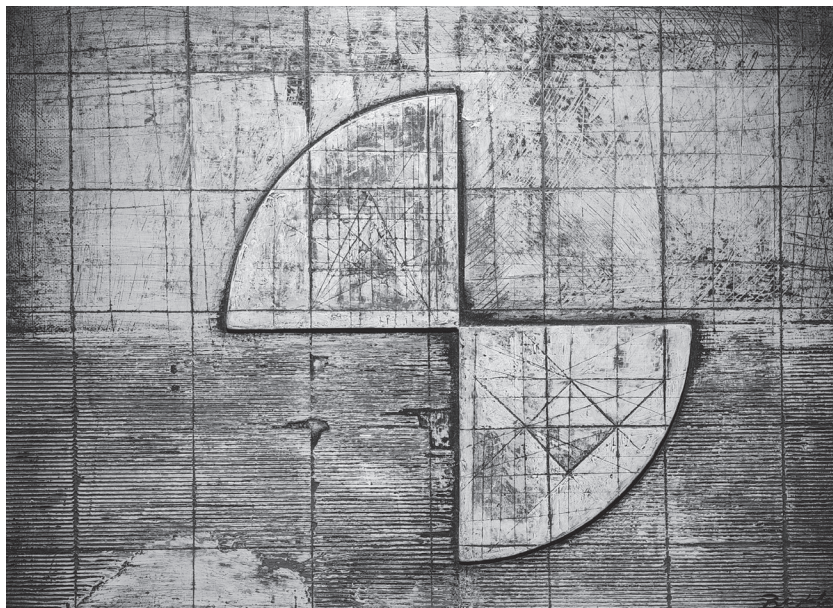
Az egyszerű szemlélő számára azonosíthatatlan instrumentális alkatrészekből konstruált a tisztaság és rendezettség érzetét keltő kisplasztikákat Horváth László (Architektúra I-II, Univerzum). Alkotásainak szimbolikus utalásai a világban uralkodó káosz és a teremtő elme által létrehozott rendezettség paradoxonára mutatnak rá.

A tárlat anyagát vázlatosan áttekintve, összegzésként fogalmaz-

hatunk úgy, hogy egy olyan hazai középváros mai képzőművészeti életéről látunk keresztmetszetet, amely a művészeti centrumoktól távol esik. Ez a megállapítás elsősorban nem provincializmust, hanem – nyilván nem mindenkire vonatkozó – konzervativizmust takar. Az elején több művész jelenlétét hiányoltuk, amihez most hozzátehetjük, hogy nem csak a személyük, hanem többségük progresszív felfogása is

hiányzik a kiállításról. Az anyag így is érdekes, színes, számos kvalitásos művet tartalmaz, azonban a jövőre tekintve érdemes elgondolkozni azon, hogy a mai „trendi” vonulatokat képviselő, helyi kötődésű alkotók hogyan vonhatók be nagyobb számban a hasonló tárlatok kiállítói közé. Zalaegerszeg most is megerősített művészeti súlya ezáltal a jelenleginél még nyomatékosabbá válhatna.

BUDAHÁZI TIBOR: Elemek I. (Tűz, Víz)

Lapszámbemutató Zalaegerszegen

Új, idei 3. és 4. lapszámunkat és a tavalyi év egymondadataiból összeállított kötetet mutattuk be 2025. október 3-án Zalaegerszegen, a Deák Ferenc Megyei és Város Könyvtárban. Köszöntőt mondott Tóth Renáta, a könyvtár igazgatója és Dr. Gyimesi Endre, a Pannon Írók Társaságának elnöke. A vendégekkel, Zágorec-Csuka Judittal és Böröcz Nándor Neánderrel Bubits Tünde és Nagygéci Kovács József beszélgetett. Májusi egymondatait Arany-Horváth Zsuzsa olvasta fel.

Új kötet a Pannon Tükör Könyvek sorozatban

Z. Lukács Sándor: A tükör mögött - Versek, dalszövegek, miegymás... című kötetét 2025. 10. 18-án mutattuk be a zalaegerszegi Apáczai ÁMK-ban. A kötetet a szerkesztő, Böröcz Nándor mutatta be a közönségnek Bubits Tünde főszerkesztő közreműködésével. A nagyszerű rendezvényen 30 gitáros, Sanyi barátai, zenésztársai és Ecsedi Erzsébet színművésznő is fellépett.

Szerzőink

BALATON LÁSZLÓ (1977, Zalaegerszeg) költő, író

BALOGH GÁBOR (1963, Győr) író

Balogh Robert (1972, Pécs) költő, író, drámaíró,
szerkesztő

BRECSÓK BLANKA (2008, Budapest) költő

CsÁNYI ISTVÁN (1972, Szolnok) író

CsABAI LÁSZLÓ (1969, Nyíregyháza) író

FÁBIÁN KRISZTINA (1970, Kunhegyes) költő

FARKAS LÁSZLÓ (1977, Zalaegerszeg) író

HARAMZA KRISTÓF (1996, Mohács) író

HARANGI BENEDEK (2005, Debrecen) költő

HORVÁTH EVE (1984, Nagykanizsa) költő

KARÁTH ANITA (1978; Zalaegerszeg) költő

KISS GÁBOR (1957; Zalaegerszeg) történész

KOSTYÁL LÁSZLÓ (1962, Zalaegerszeg) művészettörténész

PÁNCZÉL PETRA (1977, Zalaegerszeg) kulturális újságíró

SOÓS VIKTÓRIA (1980, Budapest) író

SZÉKELY SZABOLCS (1983, Budapest) költő, szerkesztő

SZÉLYES-PÁL DÁNIEL (2002, Székelyudvarhely) költő

VESZPRÉMI SZILVESZTER (1997, Pécs) költő

Zakály Viktória (1985, Zalaegerszeg) író

DE MONTICHI/ARTE E CULTURA/ILIC FOLVARIAT/1007/15